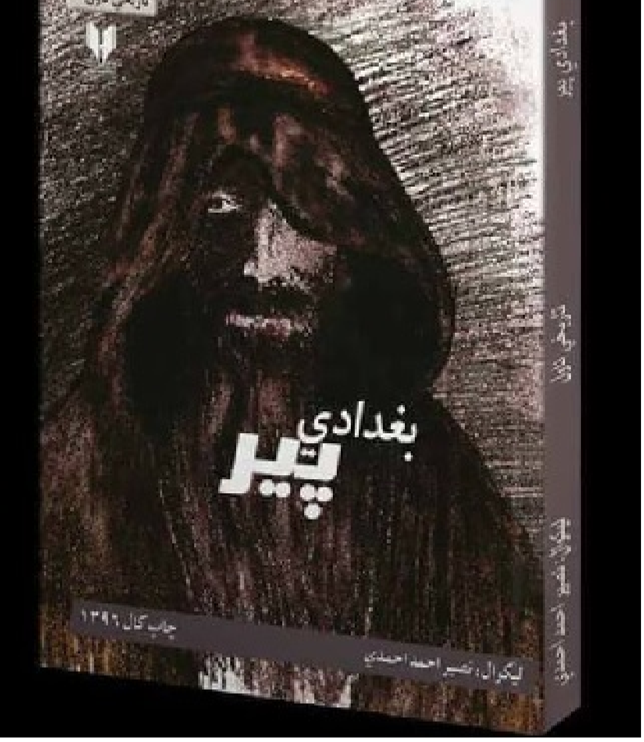

Ketabona.com

بغدادي پیر

نصیر احمد احمدي

لارا اوتو کړې جامې په بکس کې کېښودې، ویې ویل:

_سوزان، څه فکر کوې؟! د پوهنتون اووه ورځې رخصتي دې په دومره سترې سفر ارزي؟!

ځواني نجلۍ ریموټ ور واخیست، تلویزیون یې مړ کړ، ویې ویل:

_تر دې ډېره رخصتي نه لرو، ښه ده، څو ورځې به د لندن له شور ماشوره لیرې یو.

لارا ناره کړه!

_ټامه!

غوږ یې ونیو، څه یې وانه ورېدل. لور ته یې وکتل، ویې یل:

_ورور دې چېرته دی؟!

سوزان کړکۍ ته ودرېده، له پورته یې لاندې وکتل، پلار یې د واګون موټر پر سر د لرګې وړه کیشتۍ تړله.

ویې ویل:

_مخکې یې موټر پاکاوه.

لارا د بکس ځنځیر کش کړ.

سوزان پر زېنو کښته شوه، د باندې ووته، لمر پوست لګېده، نري باد د ونې ببرې پاڼې خوځولې.

سوزان یودم چیغه کړه، منډه یې واخیسته، لیرې ودرېده. په خشکه یې وویل:

_پلاره ، تر اوسه لا یخني ده!

له عمره پوخ سړي د موټر مخکینۍ شیشې ته د اوبو پایپ نیولی و، خندل یې....

سوزان پر خپله غاړه لاس تېر کړ، ګوتې یې لندې شوې، ټتر ته یې وکتل، لوند و. د ونې له سیورې لمر ته شوه.

ویې ویل:

_پلاره! ټام دې نه لید؟

سړي زېر زمینې ته اشاره وکړه.

سوزان ورغله. ژېړ ګروپ بل و، د زېر زمینې په بل سر کې ټکا خته. تر زړو کوچونو تېره شوه، پښه یې له بایسکل سره ولګېده، پر ولاړو کارتنونو یې لاس تکیه کړ، د وښو د رېبلو د ماشین له سره یې د مخ نقاب ور واخیست، نقاب اوږدې سرې داړې درلودې، سترګې یې تر غوږونو پرې وې.

نقاب یې خپل مخ ته ور واغوست. ارام ګامونه یې واخیستل، مخکې لاړه، ورور یې د لرګي په یوه لوی صندوق کې څه لټول.

سوزان ملا کړوپه کړه، وغرېده.

ټام ور ونه کتل.

د سوزان د تندي نرۍ ګونځې سره ورغلې:

_ونه ډار شوې؟!

ټام وویل:

_د کرکټ په توپ پسې ګرځم. میاشت مخکې مې په همدې صندوق کې لید.

سوزان وخندل:

_په دومره جنجال نه ارزي!

_ارزي، له کرکټه پرته مېله، نه مېله!

سوزان ډاروونکی نقاب لیرې کړ، پر یوه کارټن کېناسته.

ټام وویل:

_ایرلنډ مې نه خوښېږي، کاشکې مو یوه اوونۍ همدلته په لندن کې تېره کړې وای.

سوزان ودرېده، درب شو، سر ته یې لاس ونیو، له پورته د لرګي کوچینی صندوق راولوېد، پر ځمکه ولګېد، پورتنۍ تخته یې ببله شوه.

ټام چیغه کړه!

_پام !

سوزان کېناسته، له ځمکې یې کوم شی راپورته کړ، ګروپ ته یې ونیو، ویې ویل:

_مډال!

ټام په بېړه ور وکتل، مډال یې د خپلې خور له ګوتو وایست، ورو یې وویل:

_د ژېړو دی، ورته وګوره، څه پرې لیکل شوي! د انګلستان د ملکې مډال : ۱۹۳۵ م کال.

سوزان وویل:

_اوس ۲۰۱٦ کال دی، مانا یواتیا کاله یې وتلي دي!

ټام پړمخې پروت صندوق په بله خوا را واړاوه. یوه پنډه، زړه کتابچه ترې ولوېده. سوزان کتابچه ور واخیسته، ور پو یې کړل، ویې ټوخل. د کتابچې پر پوښ یې څنګله تېره کړه، شونډې یې وخوځېدې:

بغدادی پیر

ډېوېډ جونز.

سوزان د کتابچې ځای ځای پاڼې واړولې، یو ځای لیکلي و:

...یوې مرغۍ ته مې وکتل، د ستونې سپینې پستې بڼکې به یې وپړسېدې، اخیستې هوا به یې په خواږه غږ بدله شوه.

بوډا په بېړه وویل:

_خوښه دې شوه، ارزانه ده؟!

ومې ویل:

_نه....

یودم یې بې غاښونو خوله خلاصه شوه، په خوند یې وویل:

_ها! خو سم وایه چې کوتر باز یې!

سوزان یوه بله پاڼه واړوله:

...امان الله خان وویل:

_ناوخته ده،وار له واره به د مطلب خبره راواخلم، الن مایک پېژنې؟!

ټوخي واخیستم، له خولې مې چایو داره وکړه. پیاله مې پر مېز کېښوده. بخښنه مې وغوښته. ژر مې له جېبه سپین رومیال را وایست، د خپلې کورتۍ د ټټر پر لنده شوې برخه مې تېر کړ. سفیر ته مې وکتل، په لاس کې نیولې پیاله یې لړزېدله....

د کتابچې په بله پاڼه کې لیکلي ول:

...یودم مې دړ خندی واورېد، یوه کوچیاني غږ وویل:

_پیر صېب خو له خپلې ک ... خبر نه دی، پرتوګ یې په چپه خوا اغوستی، نو ورک سپرلی به څنګه په خپلو پښو راولي!....

سوزان بله پاڼه واړوله:

...زه به پر ځمکه ګرځېدم، خو خلکو به اسمان ته کتل. په هرې سپینې کوترې پسې به یې چیغې وهلې ((پیر ګل ته وګورئ، له ځانه یې کوتره جوړه کړې، پر خپلو مریدانو راګرځي...)). چا چې به ولیدم، پرځان یې د دوزخ اور حرام ګاڼه....

سوزان بېرته د کتابچې پاڼې سره وروستې.

* * *

موټر تېز و، ونې، کورونه، شنې کروندې په منډه شاته تلې....

سوزان وويل:

_پلاره! مېله نو داسې وي؟!

سړي وخندل، د موټر له اکسليټره يې پښه پورته کړه.

سوزان د مخې سيټ ته غېږ ور اوږده کړه، د سرعت ستن پنځوسو ميلو ته راکښته شوه.

ويې ويل:

_ اوس نو په رښتيا مېله شوه، له لارې هم بايد خوند واخلو.

ټام چيغه کړه!

_هلته وګورئ!

سوزان مخ ور واړاوه. ليرې په شنو غونډيو کې دوو سپينو آسانو منډې وهلې....

لارا وويل:

_لارې ته ګوره!

سړي لاس ور وغځاوه، د ښځې پر ورانه يې پسته چونډۍ ور ولګوله.

د لارا مخ سور شو، په بېړه یې شاته وکتل، اولادونو یې ورمېږونه کاږه کړي ول، د موټر د شا له شیشې یې آسونو ته کتل... د ونو غوټه راغله، آسونه ورک شول.

سوزان مخ واړاوه، د موټر د عقب نما په آیینه کې یې د خپل پلار وړو سترګو ته وکتل، ورو یې وویل:

_پلاره! نیکه دې ځنګه سړی و؟!

سړي وخندل:

_ځنګه دې یودم زما نیکه ذهن ته درغی؟!

_هسې!

_زما نیکه ستا د مور د نیکه غوندې کشیش نه و چې ټول عمر په کلیسا کې تېر کړي.

د لارا تنده تروه شوه:

_ته باید زما نیکه ته احترام وکړې!

سړي وخندل:

_ما خو کومه بده خبره نه ده کړې!

غلی شو، په خوند یې وویل:

_اه! برېتانیې ته د ډېوېډ جونز خدمتونه نه شو هېرولئ! پوهېږئ! نیکه مې په برېتانوي هند کې ږېره سپینه کړه. پوره ځلوېښت کاله یې ملکې ته خدمت وکړ!

سوزان وویل:

_مډال مې یې ولید.

سړي په بېړه ور وکتل.

سوزان وویل:

_نن سهار مې په زېړ زمیني کې یو صندوق وموند....

سړی په خبره کې ور ولوېد:

_هلته یوه زړه کتابچه هم وه.

_هو! راسره را وامې خیسته.

سړي وخندل:

_ښه دې وکړل، خو پام ورسره کوه.

ټام وویل:

پلاره! تا لوستې ده؟!

_هو! خو کلونه مخکې، سم مې نه دی په یاد! تاسو یې ولولئ! پر خپل غور نیکه به افتخار وکړئ!

* * *

د کشتۍ پر غولي ګڼ موټر ولاړ ول. سمندري مرغانو خپل اوزرده، سپین وزرونه باد ته ور کړي ول... هوار تلل.

سوزان د کشتۍ اوسپنیزې کټارې ته ودرېده، د سمندر اوبه ارامې وې، کله کله به د نجلۍ ژېړ، اوږده وېښته دهغې ښۍ سترګې ته راغلل، ګوتې به یې ترې لاندې کړې، تر غوږ به یې واړول.

کشتۍ ورو تله، شاته یې د سپینو ځګونو لیکه پاتې کېدله.... سوزان مخ واړاوه. پر مخامخ اوږده څوکۍ یوه جوړه ښکارېدله. ځواني نجلۍ د هلک پر زنګون سر ایښی و، هلک د نجلۍ په ژېړو وېښتو کې ګوتې تېرولې.

د ټام غږ یې واورېد. دا یې د کشتۍ سالون ته د خوراک له پاره ور بلله. ورغله، د کاچوغو او پنجو ټکا ختېه...ګڼ کسان ناست ول، ډېرو یې تنګې سترګې او پیټې پوزې درلودې، د چین، جاپان او کوریا سیلانیان ول.

سوزان مېز ته نږدې څوکۍ وښوېوله، کېناسته، سره کړې غوښه یې خوښه نه شوه، له ګارسونه یې د ترکاري سوپ را وغوښت. ډوډۍ یې وخوړه، کوټې ته لاړه. پر کټ پرېوته، د کمپیوټر له بکسه یې د خپل غور نیکه کتابچه را وایسته.

بغدادي پیر

ډېوېډ جونز

د مطالعې ګروپ یې ولګاوه، ځای ځای پاڼې یې واړولې، مسلسل تاریخونه یې نه درلودل، کله کله به د یوه او بل یادابښت تر مینځ میاشتې او ان کلونه وتلي ول.

ببرته لومړۍ پاڼې ته راغله، د سوزان غور نیکه (ډېوېډ جونز) لیکلي ول:

برېتانیاوي هند_ لاهور_ ۱۹۱۹ م کال _د فبروري اووه ویشتمه:

_نا ارامه یم، کیسه مالومه ده، غرمه مې هندي شراب وڅښل، ښه نه ول، پر زړه مې ترخې اوبه را اوښتې...نیم سات مې په تشناب کې تېر کړ، بې ګټې و، اخیر مې د مېلمستون زړې خدمتګارې (راني) ته ور غږ کړل، له جارو سره راغله، ګېډې ته مې غبرګ لاسونه نیولي ول، له درده تاوېدم، ډاکټر مې راوغوښت، راني د باندې ووته، شېبه وروسته یې یو کوچینی خیرن بوتل راته ونیو. ویې ویل چې یوناني دوا ده، د نس تاو به دې ښه کړي.

یو خرپېټ شنه رنګه پوډر مې له اوبو سره تېر کړل، د راني خبره سمه وه، سات وروسته مې د نس چونګاری ودرېد.

ماسپښین یو عسکر راغی، سلامي یې ووهله، یو کاغذ یې راته ونیو. حیران شوم، چانسلر لاهور ته راغلی و، عاجل یې غوښتی وم. په بېړه مې پر ځان اوبه تیرې کړې، ژمی دی، خو اوبه تودې لګېدې، دریشي مې واغوسته، پر کوټ بند ایښې شپو خولۍ ته مې لاس ور وغځاوه، د باندې په څلورو آسانو پسې تړلې ګاډۍ ولاړه وه.

ور وختم، د لاهور بازار له ګڼې ګونې ډک وو، د هندې تېزو مصالو بوی ته. ګاډۍ یوې تنګې کوڅې ته ور ننوته، له آذانونو سره د پایزېبونو د شرنګا غږونه ګډ ول. ځوک جوماتونو ته تلل، ځوک درمسالونو ته روان ول، چا د رقاصو ننداره کوله....

ګاډۍ یوې پخوانۍ کلا ته ننوته. دا کلا په لاهور کې د انګرېزانو لوی مرکز و. اوږدې کوټې ته ورغلم، له پوځي منصبدارانو ډکه وه. د چانسلر ډبل، اوږده برېتونه ځړېدلي ول. خولۍ مې د سلام په دود له سره کښته کړه، پر اوږده مېز پورې جوخته ځوکۍ مې راکش کړه، کېناستم. د ځنګ ملګري البرټ ته مې کتل، اوږې یې پورته واچولې، لاهور ته د چانسلر د ناڅاپي راتګ په علت نه پوهېده.

چانسلر په برېټانوي هند کې د سر سړی و، ما ډېرې ناستې ورسره کړې وې، خو تر دې دمه مې دومره نا آرامه نه و لیدلی.

مایې لاسونو ته وکتل، پنډې، سرې ګوتې یې لړزېدلې...چانسلر ودرېد، غاړه یې صافه کړه، ویې ویل:

_د افغانستان له حالاتو خبر یاست؟!

ټول غلي ول، البرټ ودرېد:

_هو صېب! پاچا حبیب الله خان یې د لغمان په کله ګوش سیمه کې وواژه.

غلی شو.

چانسلر وویل:

_همدومره؟!

_نه! څه موده مخکې یې زوی امان الله خان پاچاهي اعلان کړه.

_د امان الله خان په اړه څومره معلومات لرې؟!

البرټ بله خبره ونه کړه!

چانسلر د تنباکو له پاټو جوړ، پنډ سګرټ ولګاوه، له خولې یې سپېره لوخړه راووته، یودم یې چیغه کړه!

_ایشورام چېرته دی؟!

دروازه خلاصه شوه، انګرېز پوځي سلامي ووهله، په زوټه يې وويل:

_صيب! اېشورام همدا اوس را ورسېد، خو نېغ تشناب ته لاړ.

البرټ ته مې وکتل، لاندينۍ شونډه يې په غاښونو کې ټينګه نيولې وه، ګېډه يې پورته پورته غورځېده، په مخ کې يې راټولې شوې وينې وپوهولم چې خندا يې په ډېره سخته کابو کړې ده.

نورو ته مې وکتل، ټولو جدي څېرې نيولې وې.

اېشورام راغی، خو چانسلر د دمې جوړولو وخت ورنه کړ، له هغه يې وغوښتل چې خبرې وکړي.

اېشو رام مې پېژانده، هندو و، خو صافه پښتو يې ويله، ده په کابل کې د يوناني طب کاروبار کاوه، خو په اصل کې يې د برېټانوي هند تنخوا خوړله.

اېشورام وويل:

_زما دوکان د کابل مراد خانې ته نږدې دی، څو ورځې مخکې پر سپين آس يو سپور ځوان راغی، ځوان ښايسته ښکارېده، غټې سترګې، سپين مخ او نري برېتونه يې لرل، ورنږدې شوم، امان الله خان له ګارډ او عسکرو پرته يواځې راوتلی و، له تېکي راوتلې توره يې لمر ځلوله.... خلک خبر شول، دوکانونو ته قلفونه ور ولوېدل، ارته ميداني له سلګونو يا هم زر ګونو کسانو ډکه شوه.

ځوان پاچا ناره کړه، اولس يې د خپلواکۍ اخيستلو ته را وباله، ده يو سر لوړی، آزاد او پرمختللی افغانستان غوښت...په خبرو کې يې زور و، خلک يې د انګرېزانو پر ضد پاڅون ته رابلل....

اېشورام شل دقیقې خبرې وکړې، کېناست.

چانسلر له جېبه یو کاغذ را وایست. امان الله خان برېتانوي حکومت ته لیکلي وو چې افغانستان باید د یوه خپلواک هېواد په توګه په رسمیت وپېژني.

وروسته یې د ناستو کسانو نظر وغوښت. ټول په یوه خوله ول، د امان الله خان لیک یې هسې باتې وګڼلې، ویې ویل چې یو کمزوری پاچا د برېتانیا د لویې امپراتورۍ پر وړاندې هېڅ هم نه دی، دا ماشوم بې ارزښته وګڼئ، همداسې یې پرېږدئ، د لیک ځواب مه ورکوئ، خو اېشورام قناعت نه کاوه، ویې ویل چې له امان الله خانه وېره په کار ده، ما تر دې پخوا په یوه افغان کې هم داسې د آزادۍ شور او له انګرېزانو دومره ډېره کرکه نه وه لیدلې.

سوزان کتابچه کېښوده، تشناب ته لاړه. مخ ته یې څو لپې اوبه ور واچولې، بېرته پرکټ اوږده وغځېده، پاڼه یې واړوله:

برېتانوي هند_ لاهور_ ۱۹۱۹ م کال_ د اګست لسمه:

_د شپې یوه بجه ده، ویښ یم، اعصابو مې کار پرېښی! یوه ځوان پاچا څنګه یوې لویې امپراتورۍ ته ماتې ورکړه! زړه ته مې نه لوېږې، خو واقعیت دی، موږ په څو جبهو کې مات شوو، تش لاس خلکو توپونو او طیارو ته غېږې ورکړې، ترپ، پر ځمکه یې را وویشتل. سخته ده! لویه برېتانیه یې وشرموله.

برېتانیاوي هند_ لاهور_ ۱۹۱۹ م کال_ د سپټمبر دوه ویشتمه!

_سهار په خره تلیفون راغی، چانسلر ور وغوښتم. نیم ساعت وروسته یې راته وویل چې بار او بستره دې وتړه. له څو نورو کسانو سره به کابل ته ځې!

دې ناڅاپي سفر ته نه وم تیار، خو د چانسلر تریو تندي وپوهلم چې اضافه خبره مې په ګټه نه ده. چانسلر راته وویل چې په کابل کې زموږ د یو څو کسانو موجودیت ضرور دی.

سل زړونه مې سره وتړل، ناروغي مې بانه کړه، ور ته ومې ویل، چې که امکان ولري، بل څوک ولېږه، خو قناعت یې ونه کړ، دی پوهېده چې دې ماموریت ته تر ما بل غوره کس نه شي موندلای.

زه د برېټانوي هند په ټولو سیمو کې ګرځېدلی وم، د خپل پنځه دېرش کلن ژوند څوارلس کاله مې د برېټانوي هند په استخباراتو کې تېر کړي ول، له بنګاله را نیولې، د ایران تر سرحده بلد وم، شپږ کاله مې له شاه حبیب الله خان سره په دربار کې د مشاور وظیفه درلوده، د افغانانو خوی، رواج، ښه او بده را مالومه وه، په پښتو مې صافې خبرې کولای شوای. له قوارې هم انګرېزانو ته نه پاتې کېدم. مور مې ایټالیاوۍ وه، د افغانانو غوندې رنګ یې درلود، تورې سترګې او تور وېښته مې له موره وړې ول.

کابل_ ۱۹۱۹ م کال_ د اکتوبر څلورمه:

_پرون یې راته وویل چې له غازي امان الله خان سره به سبا په لسو بجو ګورئ، خو البرټ رایاده کړه چې افغانان وخت ته ارزښت نه ورکوي، د سهار ناشتا مو په کراره وخورئ! .

البرټ تک سور، چاغ سړی دی، سره ډېل برېټونه لري، په خوراک ډېر وخت تېروي، ستمی یې خېژي. له هرې ګولې خوند اخلي. خو زموږ د سفر بل ملګری څلور هډوکي خوار بوډا دی. که یې د بدن غوښه ترې وتراشې ، نو په

تول ځلور کېلو نه نه ترې جوړېږي، خو پزه یې تر اندازې زیاته اوږده ده، ډېر نه خاندي، خو کله چې وخاندي، پورتنۍ شونډه یې په پزه کې ورکه شي.

یوولس بجې ارګ ته ورسېدو، یو په ونه لوړ دریشي کړی ځوان راغی، موږ یې یوه لوی سالون ته رهنمایي کړو، بخښنه یې وغوښته، ویې ویل چې پاچا په لسو بجو ورغوښتي وئ، خو تاسو ناوخته راغلئ، پاچا له یوولسو تر دولسو بجو پورې له ځینو قومي مشرانو سره ګوري.

ځوان غلی شو، ویې ویل:

_ پاچا د ماسپښین له لمانځه وروسته بله غونډه لري. خو زه به احوال درته راوړم، شاید د ډوډۍ پر وخت مو ور وغواړي.

ځوان له سالونه ووت.

البرټ وویل:

_له ساده سړي سره نه یو مخامخ.

حیرانې سترګې مې ور واړولې.

البرټ وویل:

_په اسیایي هېوادونو کې مې ډېر پاچاهان لیدلي دي، خو دا سړی

(امان الله خان) لومړنی پاچا دی چې وخت ته ارزښت ورکوي.

یوه خدمتګار له شیدو ډک ګېلاسونه او کولچې راته راوړې. له کړکۍ مې د باندې وکتل، د ارګ لوړ، ډبرین دېوالونه پاک ول، یوه بوډا له نري سړک څخه د ونو ژیړې پاڼې جارو کولې....

ارګ مې پخوا هم لیدلی و، خو دومره پاک نه ښکارېده.

د باندې ووتم. سوړ باد لګېده، په چمن کې د ګچو سپینې لیکې تېرې وې. پورته مې وکتل، د شیر دروازې د غره پر څوکو د واورې نری پېروی پروت و.

سګرېټ مې ولګاوه. د جارو غږ نږدې و. یوه شېبه ودرېدم، د مني لمر ته مې په سختۍ هډونه تاوده شول، نیم سوخته سګریټ مې په چمن کې واچاوه، تر ډېره مړ لوګی ترې خوت.

بوډا راغی، نیم سوخته سګرټ یې ور پورته کړ، په جارو شویو پاڼو کې یې واچاوه.

بوډا ته مې وویل:

_په چمن کې یې دا سپینې لیکې ولې جوړې کړې دي؟

بوډا را وکتل، څه یې ونه ویل، لاړ، د ګل تر بوټي لاندې لوېدلی کاغذ یې ور واخیست، بېرته راغی، کاغذ یې په لاسي کراچۍ کې واچاوه، ویې ویل:

_پاچا امر کړی چې د نیالګیو د اېښودلو له پاره کتار کندې وکیندئ.

ومې ویل:

_خو نیالګی د حوت په میاشت کې اېښودل کېږي!

بوډا وخندل:

_خو پاچا بل څه وايي. وايي چې یو خو به کار تیار وي، بل دا چې د ژمي واورې او یخونه به د کېندل شویو کندو خاوره نوره هم پسته کړي. پسته خاوره د نیالګیو ودې ته ښه ده.

_نو پاچا مو په باغوانۍ پوهېږي؟!

بوډا وخندل:

_پاچا په ډېرو شیانو پوهېږي، کم کتابونه خو نه لولي.

ومې ویل:

_ته له څه وخته راهیسي دلته په ارګ کې یې؟!

بوډا وویل:

_په ښار کې مې سوالګري کوله. پاچا موټر راته ودراوه، خواست یې نه و خوښ، ورته ومې ویل چې نو څه وکم! لس- یوولس عیاله راپسې دی، ډوډۍ غواړي. بس! دلته یې راوستم.، کار مې اسانه دی، د سړکونو په جارو کولو کې پیاوړی یم. د میاشتې په اخیر کې تنخوا راکوي، تر بسه هم پسې تېره ده.

بوډا کراچۍ تېله کړه، وچې پاڼې یې ورسره یو وړې.

بېرته سالون ته ورغلم. پنځه کمې دوولس بجې مې ځینې غږونه واورېدل، تر کړکۍ مې ور وکتل، له مخامخ ودانۍ ګڼ کسان را ووتل، تورې او سپینې پګړۍ یې تړلې

وې. یو تک سپین مخ مې ولید، ودرېدم، امان الله خان مې په لومړي ځل لید، لیرې و، خو غټې سترګې او تور برېتونه یې واضح ښکارېدل.

پاچا له ټولو څخه په غېږ خدای په اماني واخیسته، څو کسان یې پر لاسونو ور ټیټ شول، خو پاچا خپل لاسونه شاته ونیول، د لاسونو ښکلول یې نه خوښېدل.

ډله له ارګه ووته. ځوان راغی، موږ یې له امان الله خان سره لیدو ته و وبللو. ځای ځای پر نري، تازه جارو شوي سړک شنه لانده نصوار پراته ول.

اوږد دهلېز ته ور ننوتو، له مخامخ کوټې یو غږ راغی:

_دوی باید خپل شخصیت ته درناوی ولري، زه عادي انسان یم، ضرور نه ده چې زما لاسونه ښکل کړي.

رهنما ځوان دروازه وټکوله. کوټه وړه وه، امان الله خان او یوه بل په عمر پوخ سړي لاسونه راکړل. پر څوکیو کېناستو. البرټ د ناوخته را تلو په خاطر بخښنه وغوښته. پاچا په عمر پوخ سړی معرفي کړ، د پاچا خسر او د دفتر مشر محمود طرزي و.

البرټ د چانسلر لیک ورته ونیو، په لیک کې له شاه امان الله خانه غوښتل شوي و چې د مناسباتو د ساتلو له پاره د دوی څو کسانو ته په کابل کې د اوسېدو اجازه ورکړي. پاچا لیک ولوست. وروسته یې اوږدې خبرې وکړې، ده د برېتانیې په شمول له ټولو هېوادونو سره متقابلې دوستانه اړیکې غوښتې... بیا یې د برېتانیې ملکه په دروند نوم یاده کړه، ویې ویل چې دواړه خپلواک هېوادونه د اقتصاد او سوداګرۍ په برخه کې له یو بل سره ډېره همکاري کولای شي...خو شرط یې دا دی چې برېتانیه باید افغانستان د یوه خپلواک هېواد په توګه په رسمیت وپېژني.

پاچا نیم ساعت خبرې وکړې، په خبرو کې يې د خپلواک افغانستان نوم ډېر یاداوه، خو د (خپلواک) ټکي زما زړه خوږ.

دې سړي يواځې څو مياشتې مخکې د برېتانيې امپراتورۍ ته ماتې ورکړې وه، ډېر انګرېزان يې تر تېغ تېر کړي ول، خپلواکي يې اخيستې وه... خو اوس يې په خبرو کې کرکه نه ليدل کېده، خبرې يې تودې او له مينې ډکې وې. دی د خپل هېواد د اقتصاد په فکر کې و.

شل کمې يوه بجه ډوډۍ راغله، د وريژو په مينځ کې لړه غوښه ايښې وه، خو ما د ده د پلار دسترخوان هم ليدلی و ، پر مېز به د لوښو ځای نه کېده.

امان الله خان دوه ځله دېوالي ساعت ته وکتل، خو البرټ لا خبرې کولې...پر پښه مې يې د بوټ څوکه ور کېښوده، خوله يې بنده شوه.

د خدای په امانۍ پر وخت مو پاچا ته لاس ورکړ، لاس يې تود او له انرژۍ ډک راته واېسېد.

په وره کې مې نوک ونيو، شاته مې وکتل، امان الله خان په يوه پنډه کتابچه کې څه ليکل.

پېښور ته د بېرته تګ له پاره طياره دوې ورځې وروسته راتله. موږ يې بالاحصار ته بوتلو. يوه پاکه کوټه يې راکړه. له کړکۍ مې د باندې وکتل، تر بالاحصار لاندې ګڼ کورونه پراته ول، د پل خشتي د جومات ګمبدې لمر ته ژېړه لمبه کوله. ليرې د ارګ هسک دېوالونه ښکارېدل، ور ها خوا پراخه ساحه شنو لوخو نيولې وه.

بېرته پر کټ کېناستم.

جورج وویل:

_له دې سړي (پاچا) وېره په کار ده.

مخ مې ور واړاوه.

جورج وویل:

_له هوښیار دښمنه ووېرېږه! دا سړی په هند کې هم ستونزې راته جوړولای شي.

البرټ وخندل:

_دومره یې هم مه لویوه!

جورج وویل:

_د پاچا په سترګو کې مې یوه ځلا ولیده، له خپلواکۍ د خوند اخیستلو ځلا! ښه به دا وي چې د برېتانیې حکومت یې په رسمیت وپېژني، که نه نو فکر نه کوم چې په اوسني افغانستان دې قناعت وکړي، څه وخت وروسته به یې خبره تر اټکه وي.

ومې ویل!

_زړونه مو غټ ونیسئ! تر هغه وخته پورې به ونه رسېږي.

دواړو راته وکتل.

ومې ویل:

_د اوس له پاره تر دې ډېر څه مه رانه غواړئ!

البرټ وخندل:

_نو ته په خپلو ملګرو هم بې باوره یې؟!

جورج وويل:

_البرټه! خپل وخت مه ضايع کوه! ډېوېډ جونز د استخباراتو مامور دی، تر اوسه به يې له چانسلر او ملکې پرته، خپلې مور ته هم رښتيا خبره نه وي کړې.

سوزان بله پاڼه واړوله. ډېوېډ جونز دوه کاله وروسته تاريخ ليکلی و.

برېتانوي هند_ کلکته_ ۱۹۲۲ م کال_ د مارچ يوولسمه :

_نه وم، دوه کاله مې په لندن کې تېر کړل، تېره اونۍ کلکتې ته راغلم، د يادښت کتابچه مې همدلته پرېښې وه.

ورک يې که! څه وليکم، ماغزه مې اېشي، هغه وطن (افغانستان) مو په رسميت وپېژاند چې داخلي او خارجي سياست يې زموږ په واک کې و، خو چاره نه وه.
حالات تر دې نور هم سختېدل، په قبايلي سيمو کې خلک را پاڅېدل، لوی تاوانونه يې را ورسول، ملکه مجبوره شوه چې د هنري ډابس په مشرۍ کابل ته يو لوړ رتبه هيئت ور ولېږي. ډابس له شاه امان الله خان سره رسمي تړون لاسليک کړ، دافغانستان خپلواکي او حاکميت په رسميت وپېژندل شو.

خو کاشکې يواځې افغانستان وای، په راجستان، کشمير، کوټه... کې هم ځينې قبيلې را پورته شوې دي، دوی زړور نه ول،پوهېدل چې پر برېتانيې وار د زمري زړه غواړي، خو له امان الله خانه يې زده کړل، اوس امان الله خان ته په ټول هند کې د آزادۍ د سمبول په سترګه کتل کېږي، په جومات، مندر او کليسا کې د افغانستان د

ازادۍ خبرې تودې دي. دې سړي ډارن خلک زړور کړل، اوس د ډېرو زړونو ته لوېدلې چې له برېتانیې خپلواکي اخیستی شي.

اه! که دا سړی (امان الله خان) تر ستوني ونه نیسو، نو هند مو له لاسه وتلی بوله.

کابل _۱۹۲۳ کال_ د می اتمه.

_د تېرې یوې میاشتې یادښتونه!

په رڼو اوبو کې مې ګوتې ننه ایستې، اوړی او دومره سړې اوبه؟! له پورته پاخه توتان راغلل، لپه مې ډکه کړه، اوبه مې له توتانو سره تېرې کړې، سړې اوبه او خواږه توتان! تر دې دمه مې داسې خوند نه و څکلی.

سر مې هسک کړ، تر شنو ونو پورته د پغمان د غره څوکې لا سپینې وې.

هینګاری راغی، ور ومې کتل، موټر ته کتار خرې ولاړې وې. ورغلم، سړک تنګ و، موټر مې څو ځله شاته او مخته کړ، ایله د خرو د تېرېدولاره پیدا شوه. خو بیا هم د یوې خرې ربړي ځولۍ د موټر د څنګ شیشه کږه کړه.

بېرته د رڼو اوبو پر ژۍ کېناستم، څړپ شو، د خرې اوربوز په اوبو کې ننوت.

یو غږ مې واورېد:

_ټینک یو(مننه) .

شاته مې وکتل، یوه بوډا خړه خره له پړي نیولې وه، راته موسک و.

بوډا وویل:

_پرنګی، پرنګی؟!!!!!

حیران شوم، د امان الله خان د پاچاهي په دې څلور کاله کې ډېر بدلون راغلی و، زما په څېر شپو خولی، نېکټايي او دريشي ډېرو دولتي مامورينو درلودې، څېره مې هم د دوی غوندې وه، نو دې کليوال او ساده سړي له کومه وپېژندلم؟!

ومې ويل:

_څنګه وپوهېدې چې زه انګرېز يم؟!

دا ځل د بوډا سترګې رډې راوختې، په خوند يې وويل:

_ته خو سمه پښتو وايې!

غلی شو، موټر ته يې اشاره وکړه،ويې ويل:

_د موټر پر دروازه دې د پرنګيانو د شاهي حکومت نښه ده.

_اه! دهقان سړی او دومره مالومات.

ومې ويل:

_له کومه پوه شوې.

سړي وخندل:

_د پاچا سیوری دې خدای زموږ له سره نه لیرې کوي، ټولو کلیو ته یې مالمین را لیږلي، وړو، زړو ته درس وایي، ایله د لمانځه په مانا وپوهېدو، لیکل او لوستل مو زده کړل، ستاسو د بیرغ عکس او د حکومت نښه مې هم په یوه کتاب کې لیدلې وه.

سړي د خرې له څولۍ لنده ټوټه لیرې کړه، ویې ویل:

_نازک بدنې منې دي، ښار ته یې د خرڅلاو له پاره وړم.

دوې منې یې راته ونیولې، د خرې پړی یې کش کړ، بېرته سړک ته وخوت.

یوه منه مې په اوبو کې ووهله، خرپ مې ترې وایست. موټر ته ور وختم، وېره نه وه، دې خلکو د پاچا په یوه امر تورې راپسې را واخیستې، خو په بل فرمان یې د خولې ګوله راسره جلا کوله! سوله وه، په سوله کې خلک زموږ په وینو پسې نه ګرځېدل.

مخکې لاړم، یو ځای پخه ودانۍ جوړېده. موټر مې همالته ودراوه. د لرګي وړه لوحه مې ولوسته، لیکلي و: ((طاق ظفر_ د استقلال څلی)).

ورغلم. ګڼو کاریګرو کار کاوه. یو دریشي کړی ځوان لاس راکړ، په بل لاس کې یې کاغذ و، له لیکو یې وپوهېدم چې د منار نخشه ده.

یوه ماشوم د لرګي څوکۍ راته راوړه، کېناستم، ځوان هم د موټر له ننښې پوهېدلی و چې د بریتانیې په سفارت کې کار کوم. نور یې هم خبر کړل.

د یوه ماشوم تندی سره ورغی:

_اوف! پرنګی کافر.

خو يوه کاريګر سپک کړ، ويې ويل چې مېلمه دی.

د منار پوښتنه مې وکړه، دريشي کړي ځوان وويل، چې د پاچا په امر د آزادئ څلی جوړوو.

دې ټکي يوه مانا لرله، له انګرېزانو آزادي، خو دا ځوان په نزاکت پوهېده، د انګرېز نوم يې زما د غرور د ماتېدو په خاطر وانه خيست.

ځوان ته مې وکتل:

_له پاچا ډېر خوشاله ياست!

ځوان وخندل:

_له داسې چا به ولې نه يو خوشاله چې ان زموږ د کور د مصارفو فکر هم ورسره دی.

په حيرانئ مې ورته وکتل.

ځوان وويل:

_ګوره! په لاس کې نيولې پياله دې يو ساده مثال دی! په موږ کې مېلمه سپېرې شونډې نه پرېږدي، يو چا به پور کاوه، خو مېلمه ته به يې شيدې، وچه يا تازه مېوه يا کټغ تياراوه. افغانان نيستمن خلک دي، دې سړي فکر وکړ، تجاران يې تشويق کړل، په لومړي ځل يې دې وطن ته چای را ووړ. هم ارزانه دي، هم دود بايده پر ځای کېږي او هم د صحت له پاره ګټه لري. پخوا به خلکو د سيندونو او ويالو اوبه څښلې، د ډېرو معدې به خرابې وې، خو اوس اوبه جوش کړه،لږ چای ور واچوه، هم خپله ستړيا پرې ليرې که، هم د مېلمه پرده وکه.

ډله ماشومان راغلل، له ټوټو جوړې ډکې کڅوړې پسې زنګېدلی. یو لس، یوولس کلن ماشوم نږدې راته کېناست، د کڅوړې پوښتنه مې ترې وکړه، لنډ یې راته وویل چې د مکتب کتابونه دي.

یو کتاب مې را واخیست، په لومړیو دوو مخونو کې یې حمد او نعت شریف لیکلي وو، دریم او څلورم مخونه یې د آزادۍ په اړه ول...   نورې پاڼې مې واړولې، ساده ژبه یې درلوده، څو مخه د وطندوستۍ خبرو ډک کړي ول، بیا د افغانستان د دوو-دریو ولایاتو په اړه لنډ مالومات وو. وروسته د یوالي او اتحاد په باره کې یوه کیسه راغلې وه، بیا د پاکو اوبو د اهمیت په اړه یو ساده شعر و....

دا کتاب یوائې یو کال مخکې چاپ شوی و.

کڅوړه مې وکته، دوهمه سیپاره، دیني ښوونه، حساب... د خطاطۍ د مشق لرګینه دړه. نی، رنګ...پکې پراته ول.

په زړه کې را تېره شوه:

_ ډېوېډ جونزه بچو! څومره چې وخت تېرېږي، په هماغه اندازه به د دې خلکو غلطېدل ګران کار وي.

ماښام سفارت ته راغلم. د سفیر تنده تروه وه، ویې ویل چې په جلال آباد کې یې هغه په زرګونه اخبارونه سوځولي دي چې له برېټانوي هنده کابل ته راتلل.

علت مې وپوښت. سفیر په تلیفون کې له محمود طرزي سره غږېدلی و، هغه ورته ویلي و چې په دې اخبارونو کې ډېر داسې مضامین راغلي دي چې زموږ په خلکو کې مذهبي نفاق خپروي او د افغانستان ملي حاکمیت او آزادۍ ته زیان لري.

سفیر د محمود طرزي له خولې را ته وویل چې له دې وروسته به د ډیورنډ پر کرښه هغه اخبارونه او مجلې چاپ کېږي چې له برېتانوي هنده دې وطن ته راځي.

کوټې ته لاړم. ستړی وم، خو ما باید د ورځې را پور لیکلی وای. یواځې زه نه وم، په کابل ښار کې دوو سوو کسانو وظیفې درلودې چې د هرې طبقې نظریات مالوم او سفیر خبر کړي. په دوی کې انګرېزان کم ول، زه او څلور نور هغه کسان چې ژبه یې زده وه او خبرې یې افغانانو ته پاتې کېدلې. نور هغه افغانان ، هندوان او سکان ول چې د مالوماتو په بدل کې یې له سفارته پیسې اخیستې.

ستړې ورځ، ارام خوب لري، تر سهاره ویده وم. جومه وه. ولمبېدم، افغاني جامې مې واغوستې، جګه شمله مې ودروله، د شور بازار تنګو کوڅو ته ورغلم. دوکانونه له مختلفو اجناسو ډک ول، د لوښو یوه لوی دوکان ته ودرېدم، د روسیې ساخت له پتنوسونو، چایجوشونو... چاینکو ډک وو. یوه ښکلې میناتوري شوې پیاله مې را واخیسته، روسۍ وه. دوکاندار ته مې وویل:

_لاهوري کاسې مې په کار دي.

دوکاندار وویل:

_ پخوا خو مو ستړګې تړلې وې، فکر مو کاوه چې هر څه په لاهور او ډهلي کې دي، خو پاچا دې خدای تر ډېره راته ژوندی لري، په تجارت یې وپوهولو، له نورې دنیا سره یې بلد کړو، له سفیرانو سره یې کېنولو... زما په څېر ګڼ نور تجاران په کال کې دوه- درې ځله ایران، ترکیې او روسیې ته ځي، هلته خریداري کوي، تر لاهوره په کمه بیه، ښه جنس په لاس راځي.

پياله مې واخيسته، د غاليو خرڅولو کوڅې ته ور وګرځېدم، يو چاغ ترکمن په بيړه د لرګي چوکۍ راته سمه کړه. دوکان له رنګارنګ غاليو ډک و. سړي څو غالۍ سره واړولې، يودم يې ناره کړه!

_اقچه يي، کندوزي، بشيري، مور، خرسک....کومه قالينه غواړئ؟

غلی وم.

سړي د قالينو د رنګ، جوړښت او کيفيت په اړه اوږدې خبرې وکړې....

ومې ويل:

_پر هاغه نورو قالينو مو ولې سپينه ټوټه هواره کړې ده؟!

سړي وخندل، چوخۍ سترګې يې لا پسې تنګې شوې، په خوند يې وويل:

_هغه به دې نه شي خوښې، خارج ته ځي.

حيران شوم.

سړي سپينه ټوټه ليرې کړه. ويې ويل:

_موږ (افغانان) سرې غالۍ خوښوو، خو په دې غاليو کې نور رنګونه هم راغلي دي، ګلان او نخشه يې هم فرق کوي.

يوه وړه قالينچه مې راپورته کړه، د برېتانيې د ملکې عکس پکې اوبدل شوی و.

سړي وويل:

_کال مخکې يې د غاليو ټول سوداګر وزارت ته ور وغوښتل، درې ورځې يې درس راکړ، پوه يې کړو چې اروپايان څه رنګ او کوم چاپ قالينې خوښوي. يوه جوپه غالۍ مو اروپا ته ولېږلې، ښې پيسې يې راته جوړې کړې، له موږ سره د غالۍ اوبدونکو ګېډې هم مړې شوې. اوس مو په مزار، کندوز ، اقچه، بغلان ...کې نوي فرمايشونه ور کړي دي.

ولاړ شوم، ومې ويل:

_وبخښه! زحمت دې وايست، خو څه مې وانه وخيستل.

سړي وخندل:

_که کوم دوکاندار خندا او حوصله ونه لري، دوکانداري دې نه کوي.

ومې ويل:

_دا خو چينايي متل دی.

_هو! موږ کله کله وزارت ته ور غواړي، د تجارتي اجناسو د راکړې ورکړې او اخلاقو په باره کې راته غږېږي، دا خبره مې هم همالته زده کړې ده. که خدای کول، نو راتلونکی پسرلی ځينې تجاران ترکيې ته لېږي. وايي چې په تجارت کې به نوي څه زده کړي.

له سړي مې خدای پاماني واخيسته، لنډ را تاو شوم، تنګه کوڅه له قفسونو ډکه وه، د مختلفو مرغانو آوازونه تېره لګېدل. يوه دوکان ته ودرېدم، غولی له سويانو او کوترو ډک و، پورته د لرګي ګڼ قفسونه را ځړېدل. يوې مرغۍ ته مې وکتل، د ستونې سپينې پستې بڼکې به يې وپړسېدې، اخيستې هوا به يې په خواږه غږ بدله شوه.

بوډا په بیره وویل:

_خوښه دې شوه، ارزانه ده؟!

ومې ویل:

_نه.

یودم یې بې غاښونو خوله خلاصه شوه، په خوند یې وویل:

_ها! خو سم ووایه چې کوتر باز یې!

تر لاس یې ونیولم، تنګ دوکان ته ننوتم، کوترو ته یې اشاره وکړه ، ویې ویل:

_شیرازۍ، چپه پرې، ملاقي، بال سفېد، زردچه...کوم ډول کوترې غواړې؟!

زما ځواب ته ماتله نه شو، یوه سره کوتره یې ونیوله، ویې ویل:

_که د کوترو له ملاقه خوند اخلې، نو تر دې کوترې مه تېرېږه، په هوا کې په یوه سا اوه ځله را اوړي. هو! خو که د نورو د کوترو د نیولو شوقي یې بیا هاغه توره کوتره واخله، یو خو له سېله نه جلا کېږي، بل په هر ځل الوتو خامخا یوه بله کوتره درته راولي.

یوې وړې نجلۍ یو کوچینی پتنوس را ووړ . د بوډا ټنډه تروه شوه، په خشکه (غوسه) یې وویل:

_ولې مکتب ته نه یې تللې؟!

د نجلۍ خړې شونډې وخوځېدې:

_ناروغه یم، تبه مې ده.

بوډا پتنوس ور واخیست، نجلۍ بېرته له دوکانه ووته.

ومې ویل:

_څه دې ده؟!

بوډا د لرګي په دړه د سنیو دسترخوان هوار کړ، د کاسې له سره یې برغولۍ وښویاوه، په کورتو کې لنده شوې ډوډۍ وه. څنګ ته ایښې بدنۍ یې کږه کړه، پر خړه خاوره خړې اوبه تویې شوې. ماته یې وکتل، د ټنډې ګونځې یې لا سره ننوتې وې.
ویې ویل:

_ډوډۍ خورې؟!

_نه.

_نو رڼا را پرېږده.

د دوکان له دروازې څنګ ته شوم.

بوډا د پاستې ژۍ ور پرې کړه، په ډکه خوله یې وویل:

_وبخښه، دې لمسۍ مې ماغزه را وخوړل، بانې کوي، پرون هم مکتب ته نه وه تللې.

ومې ویل:

_خو نه دې ځي!

بوډا برگ راته وکتل:

_تا لکه چې د پاچا فرمان نه دی اورېدلی! مکتب يې پر نجونو او هلکانو جبري کړی.

ومې ويل:

_نو ته د پاچا له وېرې خپله لمسۍ مکتب ته لېږې.

بوډا خپلې خړې گوتې وښتلې، ويې ويل:

_د وېرې خبره نه ده، د پاچا نا فرماني گناه لري.

ومې ويل:

_خو دا نجوني لويېږي، حساب، هندسه او نور کوپړي کتابونه به ووايي، ټکری به لیرې کړي، په مکتب کې به نوې نخرې زده کړي....

د بوډا ټنډه تروه شوه:

_ته څنگه افغان يې چې په خپل پاچا باور نه لرې! هغه چا چې موږ ته عزت را وبانښه، له کوپړه يې خلاص کړو، وطن يې آزاد کړ، د هغه په اړه څنگه داسې چټيات وايې ؟! وځه!

په بېړه له دوکانه ووتم، د بوډا له غوسې ډک غږ راپسې راغی:

_د پرنگي جاسوسه!

د سفارت لاره مې ونیوله. د پل خشتي جومات ته ګڼ شمېر خلک ور روان ول. د ملا تېره غږ راته، د جومې د لمانځه په خطبه کې یې امان الله خان،د خدای د رحمت سیوری ګاڼه.

درې ورځې له سفارته ونه وتم، ما باید کلکتې ته میاشتنی راپور تیار کړی وای، سخته وه، د خپلو جاسوسانو په واسطه ځینې را ټول شوي مالومات مې په شفر کې لیکل.

ماخستن مې لیکلی را پور له سره کوت چې د شعبې دروازه له دېوال سره ولګېده، سفیر و، وارخطا ښکارېده، ویل یې چې ارګ ته یې ور غوښتي یو.

د سفیر وارخطایی ته حیران شوم، ارګ ته د سفیر تګ کومه نوې خبره نه وه. سفیرانو به په میاشت کې یو ځل له پاچا سره کتل او د متقابلو اړیکو د ټینګښت، تجارت، فرهنګ، اقتصاد.... په باره کې به یې خبرې ورسره کولې.

خو د سفیر بلې خبرې چرتي کړم. دا ملاقات د تشویش وړ راته ښکاره شو. پاچا همدا شپه او همدا ساعت ارګ ته ور غوښتي وو.

ځان مې تیار کړ، نیم ساعت وروسته، زه، سفیر او د سفارت یو بل هندو کارکوونکی په ارګ کې وو. موږ یې یوې وړې کوټې ته بوتلو، یوه ځوان چای او څو رنګه وچه مېوه راته راوړه، بېرته د باندې ووت.

سفیر وویل:

_که خبره خرابه وای، دومره یې نه نازولو.

سفیر ته مې وکتل، شنې سترګې یې ځلېدلې.

ومې ویل:

_دومره مه خوشاله کېږه! افغانان په خپل کور کې دښمن ته په درنه سترګه ګوري.

سفیر یودم ودرېد، وره ته مې وکتل، پاچا و. پاچا ټولو ته لاس ورکړ، مخامخ راته کېناست.

امان الله خان مې له څو کلونو وروسته لید، وزن يې يو څه ډېر شوی و، خو نور هماغسې تک سپین او ښکلی ښکارېده، یواځې غټې سترګې يې له غوسې ډکې وې.

امان الله خان وویل:

_ناوخته دی،وار له واره به د مطلب خبره راواخلم، الن مایک پېژنئ؟!

ټوخي واخیستم، له خولې مې چایو داره وکړه. پیاله مې پر مېز کېښوده. بخښنه مې وغوښته. ژر مې له جېبه سپین رومال را وایست، د خپلې کورتۍ د ټټر پر لنده شوې برخه مې تېر کړ. سفیر ته مې وکتل، په لاس کې نیولې پیاله يې لړزېدله....

سفیر په وارخطایي وویل:

_نه!

_ابراهیم او عبدالله خان څنګه؟!

سفیر غولي ته کتل.

پاچا له خپل جېبه یو پاکټ را وایست، خلاص کاغذ يې د سفیر مخې ته پر مېز کېښود، ویې ویل:

_له خپلې امضاه خو به نه یې پښیمانه؟!

د سفیر سترګې رډې راختلې وې.

پاچا وویل:

_دا درې کسان مو له اسنادو سره ونیول، ستا د سفارت کار کونکي دي، په کتغن کې یې ځینې کسان د نظام پر ضد بغاوت ته هڅول، منفي تبلیغ یې کاوه، د عطاالله په نوم یوه خان ته یې دوه ویشت ټوپکه ورکړي ول....

پاچا ودرېد، سفیر ته یې وکتل، ورو یې ویل:

_دوه اویاساعته! یواځې دوه اویا ساعته وخت لرې چې له افغانستانه ووځې!

بېرته سفارت ته راغلو، سفیر په غوسه و، خو چاره یې نه لیده، درېیمه غرمه یې تلګراف راته وکړ، لیکلي یې و چې پېښور ته په خیر را ورسېدم.

یوه اونۍ وروسته د چانسلر لیک راغی، امان الله خان ته یې لیکلي و چې الن مایک انګرېز دی، دی باید د برېټانیې د قوانینو له مخې محاکمه شي.

په دوهمه ورځ سفارت ته له ارګه لیک راغی، مجبور وم چې د لیک محتوا چانسلر ته تلګراف کړم. امان الله خان چانسلر په دروند نوم یاد کړی و، وروسته یې لیکلي و چې افغانستان یو خپلواک هېواد دی، خپل قوانین لري، ښاغلی الن مایک به د دې هېواد د قوانینو له مخې محاکمه شي... تاسو ته دپوره عدل او انصاف ډاډ درکوم.

یوه اوونۍ وروسته محکمه داېره شوه، الن مایک، ابراهیم او عبدالله خان یې په اعدام محکوم کړل. بل سهار د سفارت په انګړ کې یو تور موټر ودرېد، څلورو افغان پو ځیانو یو تابوت را کښته کړ، ورغلم، د سفارت یوه کارکوونکي د تابوت تخته لیرې

کړه، الن مایک د عیسویانو له دود او مذهب سره سم په یوه نوې توره دریشي کې پروت و، نېکټایې ور تړل شوې وه، د کورتۍ د ټټر له جېبه یې سور ګلاب را وتلی و.

دې سړي ته مې څو وارې ویلي وو چې په دې خلکو کې ورو_ ورو کار کوه، دومره تېز مه ځه، نه یې منله.

ګرمې وه، تابوت مو په هماغه ورځ پېښور ته ولېږه.

میاشت وروسته بل سفیر راغی، څلور هډوکي وچ کلک بوډا و، د موږک غوندې وړې سترګې یې درلودې. په لومړۍ ورځ یې د ټولو شعبو کاغذونه ور وغوښتل، د خدمتګار له خولې خبر شوم چې په څلرویشتو ساعتونو کې یې یواځې درې ساعته خوب کړی.

سهار ته جلسه ونیول شوه، د احتیاطي تدابیرو په اړه وغږېدو، موږ پوهېدو چې سفارت د پاچا د مخفي کسانو تر څارنې لاندې دی. نوي سفیر امر وکړ چې سفارت ته تر یو څه وخته زموږ هیڅ افغان جاسوس نه شي راتلای.

میاشت ووته، د سفارت دروازې ته مخامخ په دواړو پښو ګوډ پروت سوالګر، سبزي پلورونکی او په خاورو کې ناست سیک تاویذ لیکونکی ورک شول.

د سفارت کارکوونکي خوشاله وو، ویل یې چې د پاچا شک وخوت، خپل جاسوسان یې ور ټول کړل، تر دې وروسته به سفارت تر څارنې لاندې نه وي، خو د سفیر وړې سترګې ونه ځلېدې، ویې ویل چې د امان الله خان په اړه یې ډېره مطالعه کړې ده، پام کوئ! پاچا ساده سړی نه دی!

د سفیر خبره سمه وه، یوه اوونۍ لا نه وه وتلې چې له ارګه رسمي مکتوب راغی، لیکلي یې و چې د سفارت کارکوونکي حق لري چې په آزاده توګه په ښار کې وګرځي، خو د نجونو د زده کړې په برخه کې د افغانانو د ذهنیت خرابول، زموږ په داخلي چارو کې ستاسو لاسوهنه ده....

سفیر په غوسه و. په هماغه ساعت جلسه ونیول شوه، د سفارت یوه صوفي کارکوونکي په ماته ګوډه ژبه وویل چې دوې ورځې مخکې یوه سماوار ته ورغلم، ساده کلیوال ول، زما هرې خبرې ته یې سرونه خوځول....وخت مې غنیمت وګاڼه، د نجونو مکتب مې را واخیست، په کوپړ او فحشا مې ختم کړ....

سفیر مېز په سوک وواهه، په غوسه یې وویل چې د ده له اجازې پرته هېڅوک له سفارته نه شي وتلای!

خو د سفیر په دې امر کې زه نه راتلم، زما مستقیم امر چانسلر و، له کلکتې به راته ویل کېدل چې څه کوه او څه مه کوه!

وخت ووت، خو احتیاط به مو تر کومه کاوه؟! کلکتې کلنی راپور غوښت، دا راپور په انګلستان کې ملکې ته هم رسېده. چاره نه وه، موږ باید له ځینو ولایتونو خپل افغان جاسوسان راغوښتې وای. سفیر نه قانع کېده، ویل یې چې سفارت ته د جاسوسانو راتګ، د توپ خولې ته د هغوی ترل دي....فکر مو وکړ، لاره مو ومونده، د عکسونو یوه لوی نندارتون له شکه ایستلو.

د افغانستان له خارجه وزارت سره وغږېدو، ویې منله، ویې ویل چې د نورې دنیا له پرمختګ سره د افغانانو بلدېدل زموږ په ګټه دي.

وخت ووت، له پېښوره په سلګونه نوي او زاړه عکسونه را ورسېدل، ټول عکسونه د اروپا له پرمختګه غږېدل.

د سفارت د انګړ دېوالونه مو له مختلفو عکسونو ډک کړل. ارګ او ځينو دولتي ادارو ته مو بلنليکونه ور ولېږل، پر دوکانونو، نانوايانو، حمامونو... مو واړه، واړه کاغذونه ولګول، په دې کاغذونو کې ليکل شويو لنډو جملو عام افغانان، د عکسونو درې ورځني نندارتون ته را بلل.

په لومړۍ ورځ ګڼه ګوڼه کمه وه، يواځې له ځينو وزارتونو يو شمېر دولتي مامورين راغلي ول، خو د دې خلکو په جلبولو کې مو ډېره ګټه ليده، له هر يوه سره به مو خندل...

پوښتنو يې ستړي کړو، د سفارت کارکوونکو بايد د عکسونو په اړه مالومات ورکړي واى. يواځې د زراعت له يوه مامور سره مې يو ساعت خبرې وکړې، ده به هر عکس ته درولم، د تراکټورونو، ترېشرونو، پر ونو ، بوټو د دوا پاشی د ماشينونو... زراعتي کود...په باره کې به يې پوښتنې کولې ((بيه يې څو ده، څه کار کوي! زموږ دهقان او زراعت ته به څومره ګټور وي؟! څنګه يې دې وطن ته راوړاى شو؟!...)).

د تشناب په پلمه مې ځان ترې خلاص کړ، خو بل ځوان راته ودرېد، ده يوه عکس ته اشاره وکړه، ويې ويل چې ايا د چرګوړو د ايستلو داسې کوم ماشين به نه وي چې له برق پرته کار وکړي؟!

د سفارت نورو کارمندانو ته مې وکتل، تر هر يوه به ډله را ټوله وه، د سفارت کارکوونکو به د عکسونو له مخې په نړۍ کې د نوي صنعت په اړه خبرې کولې....

حيران شوم، دلته لا څو کاله مخکې دا خبرې نه وې، د پخواني پاچا مامورينو به يواځې د ښه آس، ښه باغ، جنګي زرک، دوهم يا درېيم واده...په اړه خبرې

کولې، خپل جېبونه به یې ډکول، خو اوس دې خلکوته نوي ځوان پاچا د وطن او پرمختګ مینه ور ښودلې وه.

په دوهمه ورځ د سفارت انګړ له عامو خلکو ډک شو، دوی یواځې عکسونو ته کتل... یو هم نه ور وتو، نه ارزېدل، له دوی سره وخت تېرولو ګټه نه راته کوله.

له پلان سره سم زموږ جاسوسان په دربیمه ورځ راغلل، د خلکو په ګڼه ګونه کې چا شک نه اخیست، مخکې بلد ول، یو- یو د سفارت تر تعمیر لاندې زېر زمیني ته کښته شول.

اوږده مېز ته اتلس کسه کېناستو، څلور موږ او پاتې افغانان ول. سفیر په پښتو او دري نه پوهېده، ترجمان یې درلود، خو پاتې دوو انګرېزانو مفهوم ورنه اخیست. سفیر لنډې خبرې وکړې، له مېلمنو یې مننه وکړه چې خطر یې ومانه او سفارت ته راغلل. وروسته یې له راغلو کسانو ګزارش وغوښت.

لومړۍ یوه هراتي ملا غاړه صافه کړه، خبرې یې په بسم الله پیل کړې، ویې ویل چې افغانانو ته د ملا هره خبره د منلو وړ ده، (نه) نه پکې وایي، خو د امان الله خان په باره کې اور نه اخلي، هېڅ هم نه مني، وایي چې دیوه داسې غازي پر وړاندې به څنګه راپورته کېږي چې انګرېزان یې له وطنه وشړل....

بیا له کندهاره راغلي یوه له رنګه تور خان خبرې وکړې، ویې ویل چې له ډېرو خانانو او ملکانو سره یې ناستې درلودې، دا یې ورته ویلي چې تېر پاچا به خانانو او ملکانو ته تنخوا او ځینې نور امتیازات ورکول، خو امان الله خان هر څه بند کړل...خانانو ته یې په سپکه وکتل، یو څه ژوندي شئ...خو ګټه یې ونه کړه، یواځې دوه خانان یې یو څه بد بینه کړي دي، نورو ته تر خپلو شخصي ګټو د پاچا ګرانښت او وطن مهم دی.

وروسته له غزني راغلی یو په ونه لوړ افغان پوځي ودرېد، ویې ویل چې په یوه کال کې یې ان د یوه عسکر نظر هم بدل نه شو کړای، پوځ پاچا ته وفاداره دی، امان الله خان یې تنخوا ور ډېره کړه، په نس یې ماړه ساتي، هېڅ صاحب منصب حق نه لري چې پر خپلو عسکرو دکور بېګار وکړي....

قاضي پورته شو، په ادارو کې یې د رشوت د مخنیوي په اړه خبرې وکړې، ویې ویل چې مجازات ډېر شوي دي، په تېره یوه میاشت کې یې یواځې په بدخشان کې څلور رشوت خواره قاضیان بندیان کړل.... خلک خوشاله دي، د پاچا پر ضد یوه وړه خبره نه مني....

بیا یوه پکتیاوال یوه کیسه را واخیسته، ویې ویل چې پاچا خلکو ته د قناعت ورکولو اجبه ژبه لري. څه موده مخکې له امان الله خان سره یو ځای ته روان
وو، مخکینی موټر خراب شو، نور موټرونه و درېدل. دښته وه، لمر تود لګېده. له نږدې کېږدیو سپین ږیرې راغلل، کوچیان ول، پاچا ته یې کلکې غېږې
ورکړې، امان الله خان همالته په خاورو کې ورسره کېناست. کوچیانو ته یې وویل چې د مالونو د دواوو په اړه یې له جرمنیانو سره خبرې کړې دي، په لنډ وخت کې به دې وطن ته را ورسېږي، د مېږو، غواوو او پسونو تلفات به کم شي....خو کوچیانو د پاچا له خبرو سره دلچسپي ونه ښوده...

یوه بوډا په خواره خوله وویل:

_صېب! اورېدلي مو دې چې کوچیانو ته مالمین را لېږئ! که دا نجوني له سبقه ماف کی نو دین او دنیا به دې سمه وي.

پاچا یوې کوچۍ نجلۍ ته اشاره وکړه، نهه، لس کلنه وه، ببر وېښته یې نبغ ولاړ ول، کله چې به پر ځمکه پرتو خوشایو ته ټیټه شوه، د اوږده خیرن کوچیاني کمیس لمن به یې پورته ودرېده، د پښو لوڅې پونډۍ به یې ښکاره شوې. پرتوګ یې نه و.

پاچا وویل:

_هاغه نجلۍ څوک ده؟

یوه ډنګر کوچي وویل:

_صېب! زما لورکۍ ده!

_څه کوي؟!

_پچې او خوشایي ټولوي.

_مانا ګټه درته کوي؟!

_هو صېب! که زموږ نجوني پچې جارو نه کړي، نو دېګدان سوړ بوله.

پاچا وویل:

_زه له شریعته وتلی کار نه کوم، همدې نجونو ته ټکری ور پر سروم، پرتوګ ور اغوندم، اودس او لمونځ ور زده کوم، نظافت ور ښیم، درس وربانديږ وایم، په ژوند یې پوهوم... اوس یې هم ګټې ته ناست یاست، خو غواړم چې ابرومندانه ګټه درته راوړي. په مکتب کې څه بدي ده؟! هه! اوس به ټوله ورځ د بوه دېګدان پچي او خوشایي درته را ټول کړي، خو که دا نجلۍ درس ووایي، ډاکتره یا معلمه شي، وطن به جوړ کړي، د خوشایو پر ځای به تنخوا درته راوړي....

د پکتیاوال کیسه لا نه وه خلاصه چې د سفارت یو کارمند راغی، په وارخطایي یې وویل چې له انګړه ټولو خلکو منډه واخیسته.

زه او سفیر د باندې ووتو، میدان تش و، یوازې عکسونه باد رپول. عمومي دروازې ته ورغلو، ډله خلک پر یو چا راټول ول. د سفارت د ساتونکې پر څوکۍ ودرېدم. پاچا هسکه شمله درولې وه، په سپینه کندهارۍ غاړه او توره سدرۍ کې ښکلی ښکارېده.

سفیر ته مې ځای ورکړ، غړی یې اوږده کړه، ویې ویل:

_دا سړی لېونی دی.

د خبرې په هدف یې پوه شوم، ومې ویل:

_نه، لېونی نه دی، پر خپلو خلکو باور لري.

د سفیر شونډې وخوځېدې:

_ان د برېتانیې غونډې په امن ملک کې لا زموږ ملکه هم له ګارډ او امنیتي چارو پرته د باندې نه شي را وتی، خو

په خبره کې یې ور ولوېدم:

_خو دلته، همدا ملت، د خپل پاچا ساتونکی دی.

سفیر په حیرانی پاچا ته کتل...

ومې ویل:

_دا یې لومړی ځل نه دی، پاچا کله کله ښار ته راوځي، جوماتونو ته ورځي، له خلکو سره ګوري، په عادي سماوارونو کې چای څښي....

یوه شپېه ودرېدو، بېرته زېر زمیني ته کښته شوو. د پاتې جاسوسانو په خبرو کې هم امېد نه و.

مازدیګر مې د طلوع افغان له اخباره مهم ټکي را وایستل، سفیر ته مې ور وړل. ده د امان الله خان د نظامنامې انګرېزي ژباړه لوسته. دې نظامنامې دوه اویا مادې درلودې، دا مادې د جلال آباد د لویې جرګې ټولو اته سوه دوه اویا برخه والو منلې وې.

سفیر اشاره راته وکړه، کېناستم، عینکې یې لیرې کړې، ویې ویل:

_امان الله خان د افغانستان په څو زره کلن تاریخ کې په لومړي ځل اساسي قانون (نظام نامه) جوړ کړ، ما د ډېرو اروپایي هېوادونو اساسي قوانین لوستي دي، خو دې سړي چې خپلو خلکو ته څومره انساني او بشري حق ور کړی دی، په ډېرو قوانینو کې مې نه دي لیدلي.

سفیر غلی شو، عینکې یې بېرته پر سترګو کړې، نظامنامې ته یې وکتل، ویې ویل:

_په دې نظامنامه کې راغلي چې ټول افغانان برابر حقوق لري، مریتوب منع دی، مطبوعات آزاد دي، هر چا ته باید د کار او کسب د زده کړې زمینه برابره شي، بېګار ختم دی....

ما نظام نامه لوستې وه، د سفیر خبرې اوږدې، تکراري او ستړې کوونکې وې، خو د نزاکت له مخې مې څه نه ویل.

سفیر اوږدې خبرې وکړې، بیا یې ماته وکتل، ویې ویل:

_دا سړی له خپلو خلکو سره څومره په اخلاص چلېږي، ته راته ووایه! کوم پاچا به په خپله، له کوم زوره پرته خپل واک محدود کړي؟! خو امان الله خان دا کار وکړ، ډېر واک يې خپلې کابينې او نورو مامورينو ته ورکړ....

نيم ساعت وروسته خپلې کوټې ته لاړم، د پاچا وروستي فرمانونه مې را واخيستل، تر دې دمه به هندوانو پر خپلو پګړيو ژېړه پټه تړله چې په اسانۍ وپېژندل شي، خو د پاچا په فرمان کې دا کار اقليتونو ته سپکاوی ياد شوی و، ويلي يې و چې هندوان او سيکان هم افغانان دي او له دې وروسته له هغو ټولو حقوقو برخمن دي چې نور افغانان يې لري.

په دې فرمان کې دا هم راغلي وو چې له دې وروسته د هندوانو او سيکانو اولادونه په عمومي مکتبونو کې درس ويلی شي....
په دوهم فرمان کې ټولو اقليتونو ته د مذهبي ازادۍ د ورکړې يادونه شوې وه، ليکلي و چې هر څوک خپل مذهبي مراسم په ازاده توګه تر سره کولای شي....

نور فرمانونه مې ولوستل، د فردي ازادي، تعليم، نظم، پرمختګ او نورو اصلاحاتو په اړه ول....دا وطن يې له خوارۍ ورځې ايست.

اوږد وغزېدم، ډېر فکر مې وواهه، د پاچا او د دې وطن د تخريب لاره مې ونه مونده.

سوزان تر دې ځايه د خپل غور نيکه يادښتونه ولوستل، ګړۍ ته يې وکتل، د شپې لس بجې وې، خو ورور، پلار او مور يې لا د کشتۍ په لوی سالون کې موزيک ته ناست ول، د ګروپ سويچ ته يې لاس ور وغځاوه، تياره شوه، سترګې يې پټې کړې.

* * *

سوزان خپل ورور ته وکتل، ټام د وحشي هوسۍ بچي ته نږدې ولاړ و. ورغله، د هوسۍ بچی وترهېد، منډه یې واخیسته، د ټام تندی تریو شو. په خشکه یې وویل:

_ودې وېراوه.

سوزان وویل:

_وبخښه، خو هوسۍ بېسکیټ نه پېژني.

ټام په ورغوي کې نیولی بیسکیټ بېرته په پاکټ کې واچاوه.

سوزان خپل پلار ته وکتل، په یوه نیکر کې پروت و، ځانته یې لمر ورکاوه.

سوزان بېرته خیمې ته ننوته، د خپلې مور له سره یې برسټن لیرې کړه، ویې ویل:

_خوب خو په کور کې هم کېده.

لارا کېناسته، سترګې یې وموښلې.

سوزان د خپل غور نیکه کتابچه ور واخیسته، د باندې ووته. د اوبو پر ژۍ پر یوه هواره ډبره کېناسته، پورته یې وکتل، په غرونو کې سپېره ځای نه ښکارېده، ټول له ونو ډک ول. اوبو ته یې وکتل، په وړه کیشتۍ کې سپور بوډا له چنګکه ماهی خلاصاوه.

سوزان کتابچه ور واخیسته، باد نرم و، لمر پوست لګېده. سوزان په کتابچه کې په نښه شوې پاڼه پرانیسته. ډېویډ جونز لیکلي و:

_ ۱۹۲٤ م کال، د اپرېل دوهمه_ برېټانوي هند_ پېښور.

تېرې څو مياشتې مې په مدراس، لاهور او پېښور کې تېرې کړې، سترې ورځې وې، حالات له کنټروله وتلي ښکارېدل، د برېټانوي هند په ډېرو برخو کې د انګرېزانو پر ضد خلک را پورته شول، دوی له امان الله خانه د آزادۍ الهام اخيستی و، زرګونه هندوان، سيکان او مسلمانان مو ووژل، خو نه کرارېدل. حملې يې لا تودې وې. اړ شوو، له چانسلر سره مو په ورځو ورځو خبرې وکړې، هره ممکنه لاره مو وسنجوله، خو د افغانستان د خپلواکۍ او چټک پرمختګ څېره مو نه شوای تته کولای.

اخير له برېټانيې څو کسه راغلل، ويل يې چې په برېټانوي هند کې د ځينو مسلمانانو ژوند نور هم پسې تريخ کړئ. دا خبره حيرانوکې وه، خو د راغليو کسانو خبرو له خطر سره سره قناعت راکړ.

د دې نخشې عملي کولو احتياط غوښت، موږ بايدحالات دومره هم نه وای خراب کړي چې برېټانوي هند ته يې تر ګټې تاوان ډېر وای.

له پلان سره سم مو په ځينو مسلمان مېشتو سيمو کې کليساوې جوړې کړې، په ځايي اوسېدونکو بده ولګېده، ويل يې چې دلته خو عيسويان نه اوسي...نو.... مظاهرې را ووتې، جوړو شويو کليساووته يې اور ور واچاوه.

دا خبرې مو د برېټانياوي هند په اخبارونو کې لا وپرسولې. د هجرت له پاره تبليغ ته زمينه برابره شوه. زموږ صوفيانو جاسوسانو په هر جومات کې تقريرونه شروع کړل، ويل به يې انګرېز عيسويت خپروي، ښه لاره يې هجرت ده...خو د جهاد نوم به يې نه اخيست.

په دې مو بسنه ونه کړه، په هندوانو او سيکانو کې مو خاص کسان وګومارل، دوی پر هغو مسلمانانو ژوند تريخ کړ چې په سيمه کې اقليت ول.

هجرت! خو کوم ځای ته هجرت؟! مالومه وه، خلک د ایران په شیعه حکومت بې باوره ول. لنډ او د ډاډ وړ ځای افغانستان و.

تبلیغ دومره تود و چې هره ورځ به په زرګونه کسان د ډیورنډ تر کرښې اوښتل. په دې کې زموږ خپل خلک هم وو، دوی ته وظیفه ور سپارل شوې وه چې تر خپله وسه افغانستان ته د نویو ورغلیو مهاجرینو اوځايي اوسیدونکو تر منځ اختلافات را وپاروي.

په دوو میاشتو کې زرګونه کورنۍ افغانستان ته لاړې، د مهاجرینو ډېر فشار پر کابل او نورو لویو ښارونو راته، دې کسانو خواړه، جامې او سرپناه غوښته... زموږ د پلان له مخې باید دا مهاجرین بېرته برېتانیاوي هند ته راغلي وای، دلته یې په افغانستان کې د سخت ژوند او له زرګونو ورغلیو مسلمانو مهاجرو کورنیو سره د حکومت د نه همکاري کیسې کړې وای، په برېتانوي هند کې یې د امان الله خان پر ځلانده تصویر خاورې ور پاشلې وای...او د آزادۍ احساس مړ شوای
وای، خونتیجه یې زموږ د تمې خلاف وخته، د امان الله خان د فرمان له مخې نویو ورغلیو مهاجرینو ته د کورونو د جوړولو له پاره ځمکې ورکړل شوې او ځایي اوسېدونکو خپله ګوله ورسره شریکه کړه.

برېتانیاوي هند ته بېرته یواځې هغه کورنۍ راغلې چې د ستوري لېږل شوې وې. دا کورنۍ مو د ټول هند په مسلمان مېشتو سیمو کې ووېشلې، دوی به د امان الله خان پر ضد تبلیغ کاوه، ویل به یې چې امان الله خان عیاش پاچا دی، جوماتونو ته یې قلفونه ور اچولي دي، د کوپر قانون چلوي...ده خپل خلک په ګېډو نه وو ماړه کړي، نو موږ ته به یې څه خیر را رسېده....

خو دې تبلیغ تر ډېره کار ونه کړ، له افغانستانه نوې خبرې راتلې، له مهاجرینو سره د پاچا او رایت د نېک سلوک خبرې زموږ له کنټروله ووتې. چانسلر امر وکړ چې

افغانستان ته تلونکې کورنۍ را وګرځوي. وېره يې پر ځای وه، له ورغلو مهاجرينو سره د پاچا او افغانانو نېک سلوک موږ ته تاوان رارساوه.

پلان ناکام شو، زه بېرته کابل ته لاړم. په لنډه موده کې نور تغيرات هم راغلي ول. لويې ليسې او مسلکي مکتبونه جوړ شوي وو، ترکي، هندي او جرمني استادانو به زده کړې ور کولې. تر دې دمه په ټول افغانستان کې درې سوه دوه ويشت مکتبونه جوړ شوي وو.

بازار له افغاني توليداتو ډک و. افغانستان په خپله د غوړيو، صابون، قندو، بورې، عطرو، سيمنټو، ټوپکو، باروتو جوړولو... او د اوسپنې ويلي کولو کارخانې درلودې.

د معدنونو پر استخراج او په ښارونو کې د اوبو رسولو پر عصري سيستم چټک کار روان و...

اخبارونه مې ولوستل، افغانستان خپله راډيو درلوده، په کندهار او جلال اباد کې د برېښنا د توليد لويې او وړې خونې پرانيستل شوې وې. فرانسوي او جرمني شرکتونو د دې هېواد له شماله تر جنوبه پورې د رېل د پټلۍ د ليکې د جوړېدو پر پلان کار کاوه، ولايتونه له مرکز سره د تلګراف او تليفون په واسطه تړل شوي وو، په کابل کې جوړ شوي مرکزي بانک لومړني بانک نوټونه را وايستل. د دې هېواد په لويو ښارونو کې د ملکي هوايي ډګرونو د جوړېدو کار په چټکۍ روان و....

تر دې دمه افغانستان دوولس ملکي طيارې درلودې چې پيلوټان يې جرمنيان ول، خو پاچا پنځه ويشت کسان د پيلوټۍ د زده کړې له پاره مسکو ته لېږلي وو.

هر زون خپل اخبارونه درلودل، دا اخبارونه د وطن دوستۍ، اتحاد، او د نويو پرمختګونو له خبرو ډک ول... د پاچا په امر په لويو ښارونو کې لويې کتابخانې جوړې شوې وې، خلکو به د مطالعې له پاره کتابونه امانت ترې وړل...

د مالیاتو قانون جوړ شو، دمالیاتو ټکټونه چاپ شول، چا چې به مالیات ورکول، په مقابل کې به یې د مالیاتو له ماموره ټکټ اخیست، په دې توګه تر ډېره د رشوت مخه نیول کېده.

پاچا د خپل هېواد له آبادۍ سره لېونی مینه درلوده. له کاره یې خوند اخیست. ده د خپلوکارونو د تنظیم له پاره منظم پلان درلود.

شنبې یې د تجارت، مالیې او معارف کارونو ته ځانګړې کړې وه. یکشنبه یې له تجارانو، سفیرانو، او بهرنیو دیپلوماتانو سره کتل. دوشنبه یې د وزیرانو په مجلس کې برخه اخیسته، سې شنبې یې له وزارتونو را غوښتل شوي راپورونه لوستل.
چهار شنبه یې له خلکو سره کتل او پنجشبه یې هم د کرنې، عدلیې، امنیت ...ستونزې څېړلې.

دې بوخت سړي به ان د جومې په ورځ هم د ملاامامانو، قومي مشرانو او سپین ږیرو مشکلات اورېدل....

فکر په مخه کړم، سپېرې شونډې او تش ماغزه ژر غلامي ته تیار وهي، خو دې سړي چټک کار کاوه،. خپل خلک یې له خوارې او بې تعلیمې ورځې را ایستل.

په دې تشو ماغزو کې د الفبا د یوه ټکي اضافه کېدل هم برېتانیې ته خطرناک و.

په کابل کې مې د اوسېدو میاشت نه وه پوره چې تلګراف راغی، چانسلر په بېړه پېښور ته ور غوښتی وم. دوهمه ورځ مې پېښور ته ورسوله. چانسلر مې ولید، حیران شوم، له سلام او کلام پرته یې په خوند وویل:

_ډېوېډ جونزه! له دې وروسته به ږېرې ته چاړه نه ور وړې!

سوزان یودم چیغه کړه. په بېړه ودرېده، په ګریوان کې یې ګوتې ننه ایستې، پر وښو وړه څرمښکۍ ولوېده. ټام ته یې وکتل، خندل یې... سوزان منډه پسې واخیسته، خو ټام ګړندی و، سوزان ودرېده. په ستړې ساه یې وویل:

_احمقه! دا نو ټوکه وه!

بېرته خپل ځای ته راغله. سپین تندي یې نرۍ ګونځې پیدا کړې:

_اه! نه!

ټیټه شوه، کتابچه یې داوبو له ژۍ ور پورته کړه،د سر څو لندې پاڼې یې سره سریښ وې. کتابچه یې لمر ته کېښوده، خپل پلار ته یې وکتل، پر سیخونو پېیلوغوښو ته یې پکې واهه. کشتۍ ته ورغله، ټېله یې کړه، د جهیل د اوبو سړه څپه یې زنګنو ته ور پورته شوه.

د مور غږ یې واورېد:

_پام کوه!

سوزان په کشتۍ کې کېناسته، د دواړو غاړو پاروګان یې ووهل، خو لنډه را وګرځېده، کتابچه یې ور واخیسته، بېرته کیشتۍ ته ورغله، شېبه وروسته د جهیل په څنډه کې ولاړ کب نیونکي کوچیني ښکارېدل.

سوزان پاروګان پرېښودل، کیشتۍ تر یوه ځایه کراره تله، وروسته ودرېده. سوزان ستوني ستغ پرېوته، کتابچه یې مخ ته ونیوله، پرسترګو یې سیوری راغی. سرې شونډې یې وخوځېدې:

۱۹۲۵ م کال_ د اپرېل دیارلسمه_ د لویې پکتیا غرونه:

_اه! د ږیرې له خارښته ستړی یم، ډېره اوږده شوې ده، یوه لوېشت، یا تر دې ډېره، نه پوهېږم! خو کله چې کښته ګورم، د ږیرې وېښته مې سترګو ته درېږي. خرېیلې ږیره نه ښکارېده، خواوس سپین ډکې له ورایه پکې وینم.

لمر دی، غرونه شنه لمبه کوي، تر سره په شنو ونو کې پټ دي. دلته دوې ورځې مخکې را ورسېدو، ابادي نه شته، تر اوسه مو یواځې د مرغانو آوازونه اورېدلې دي. دا ځای قدم شاه خوښ کړ، خوښ نه، له پخوا یې دلته راتګ په نښت کې و. یوې لویې او ارتې سمڅې ته یې راوستم، پای یې نه مالومېږي، سوړ بوی پکې پروت دی.

قدم شاه سهار اته بجې له دوو کچرو سره ووت، دوه ساعته تېر شول، تر اوسه یې درک نه شته.

ما په دې دوو ساعتونو کې غزول شوی سیم له سره وکوت. مازې یو ځای ښکارېده، سل متره سیم په خاورو او ډبرو کې پټ و. بیا مې چلتار پر سر کړ، په آینه کې مې وکتل، سوچه عرب وم.

اه! په پېښور کې دتېرو څو میاشتومهم ټکي هم په لیکلو ارزي.

اتیا کسان وو، دوې میاشتې مو په ژېړ زمینیو کې تېرې کړې، هر څه همالته ول. په دهلېز، اشپز خانه، کوټو، تشنابونو ... کې ژېړ ګروپان بل ول. دوې میاشتې، پوره دوې میاشتې مو یواځې خبرې واورېدې. خو سترې خبرې نه وې، په دې موده کې مې ډېر څه زده کړل.

موږ ته به انګرېز، عرب، هندي او افغان استادان راتلل. د افغانستان د مختلفو قومونو، دود، کولتور او عقیدو په باره کې به راته غږېدل، د جاسوسۍ نوي، عصري وسایل به یې راته راوړل... د هرې وسیلې تشریح او اهمیت ډېرې خبرې غوښتې.

دوې میاشتې وروسته یې نومونه راباندې کېښودل، مختلف نومونه. مارګیر اغا، غیبګو، پیر کرم شاه، د مدینې خواجه...د هر یوه په نوم کې د پیر، اغا، خواجه، خلیفه، حضرت،... ټکي مهم ول. ماته یې د بغدادي پیر نوم انتخاب کړ.

یوه ژبه حتمي وه، دا اتیا کسان باید په پښتو یا فارسي، یوې ژبې پوهېدئ، بس! له دوو کسانو پرته یوه هم د ژبې ستونزه نه درلوده. لومړی یو په ونه لوړ تک سپین انګرېز و، هغه ته یې د پیر ګونګه لقب وټاکه، بله چاره نه وه، ژبه یې نه وه زده، ګونګی یې کړ، ده باید یواځې لاسونه خوځولای، نور کار یې افغان ملګري ته پرېښود، هغه به د پیر ګونګه له حرکاتو اخیستې مانا خلکو ته ویله.

دوهم یو هندو صوفي و چې له هندي پرته په بله ژبه نه پوهېده. ده ته یې د دیو بندي پیر لقب ورکړ.

بیا یې اتیا کسان سره ووېشلو، څلوېښت دوه نفري ګروپونه یې جوړ کړل، له اته دېرشو انګرېزانو، عربو او هندیانو سره یې یو _یو داسې کس ملګری کړ چې په سیمه کې بلد ول.

وروسته د ځېرو له مخې تقسیمات شروع شول. ډېر انګرېزان د افغانستان هغو سیمو ته وټاکل شول چې اوسېدونکې یې له رنګه سره ول. خو هندوانو او عربو دا مشکل نه درلود، دوی هرې سیمې ته جوړېدل.

ما هم کومه ستونزه نه درلوده، انګرېز وم، خو رنګ مې کوم مشکل نه جوړاوه. ما او لارنس ته، چې اوس یې پیر کرم شاه باله وویل شول چې تاسو به ډیورنډ کرښې ته نږدې په دوو مختلفو سیمو کې فعالیت کوئ.

قدم شاه یې ملګری راته وټاکه. قدم شاه له ونې ټیټ دی، تر لویشتې اوږده ږېره لري، په چالاکۍ کې یې وړې ده.

په دې څلوېښتو ګروپونو کې لومړۍ د افغانستان شمالي برخو ته انتخاب شوې کسان ولېږل شول. نورو کومه ستونزه نه درلوده، یوائې تر کربښې په غرنیو پټو لارو واوښتل، وروسته یې له عامو موټرونو او سړکونو استفاده کولای شوای. خو د افغانستان شمال ته د انګرېزانو تګ یو څه سخت و.

دوی لومړۍ د چترال له لارې بدخشان ته لاړل، بیا یې له هغه ځایه نورو سیمو ته مخه کړه. خو ما او زما ملګري کومه ستونزه نه درلوده، دوې کچرې مو واخیستې، لومړۍ مو لویو خلطو ته د جاسوسۍ وسایل، توپانچه،. دوربین، مختلفې دواوې... او خوراکي مواد ور واچول، بیامو دیني کتابونه ور باندې کېښودل، سپینو پګړیو، اوږدو ږیرو، چونډارو ګردو لمنو او د کچرو پر سر ښکاره اېښودل شوو دیني کتابونو له شکه ایستلو.

ان د وزیرو په یوه جومات کې مې لا د پټې خولې جمه هم ورکړه.

کرار تلو، دوی شپې مو ستورو ته تېرې کړې، دریم ماښام مو یوه کلي ته ور ووړ، ضرورت نه و چې ځانونه معرفي کړو، خلکو په خپله عالمان بللو، ویل یې چې د هندوستان دیني مدرسوته تللي عالمان بېرته خپلو کورونو ته روان دي.

ماخستن یې غوړه ښوروا راته راوړه، سهار مو د شیدو له چایو سره تازه کوچ وخوړل.

ټوله ورځ مو مزل وکړ، پاتې شپه مو په غره کې تېره کړه، بل ماښام همدې غار ته را ورسېدو.

بل ځای نه شوای تلای، قدم شاه دا غار پخوا هم لیدلی و، د دوو میاشتو زده کړې په وخت کې یې انګرېز استادانو ته قناعت ور کړی و چې دا ځای د فعالیت د پیل له پاره ښه دی.

ستړي وو، شپه مو په خوب تېره کړه، خو سهار مو لومړی خوراکي مواد، دوا... او د جاسوسی وسایل د غار تیارې برخې ته یووړل، بیامو سل متره سیم تر خاورو لاندې کړ، د سیم په دواړو خواوو پورې یوه یوه کوچینۍ دستګاه تړل شوې وه. یوه دستګاه مو په غار کې د اېښودل شویو کتابونو شاته پرېښوده، بله مو لاندې چینې ته نږدې د لویو ډبرو په مینځ کې پټه کړه.

اه! قدم شاه را راوان دی، باید ورشم چې څه یې کړي دي.

سوزان بله پاڼه واوړوله.

بل یادښت دوې اونۍ وروسته لیکل شوی و:

_قدم شاه خوشاله و، ویل یې چې په غره کې یې د لېوانو انګولا اورېدلې وه، لیرې خوشې کړې کچرې به بیا ونه وینې.

په لومړی ورځ مو څوک ونه لیدل، خو دوهم سهار مو د زنګولې آواز واورېد، قدم شاه په منډه دباندې ووت، له سیرلي سره راغی، دتک تور سیرلي سپینه ټنده ښکلې ښکارېدله. قدم شاه د سیرلي کباب ته خوشاله و، خو ما ورته وویل چې حوصله وکه، دا کوچینی سېرلی به لوی پسونه درته راولي.

زنګوله مې ترې خلاصه کړه، تار مې ور پورې وتاړه، د سمڅې په تیاره برخه کې مې پورته را وځړوله. د تار بله څوکه مې تر کتابونو راوړه. دې تار دخاورو رنګ درلود، تر وېښته نری و، له څمکې سره نه ښکارېده.

قدم شاه ته مې وکتل، سترګې یې رډې راختلې وې...ومې ویل:

_د سیرلي خوله ور وتړه، لیرې یې پټ که.

سیرلي ناريې کړې، قدم شاه خولې ته جورابه ور واغوسته. تر ښکرو یې ونیو، د باندې ووت.

ښه شېبه تېره شوه، بېرته راغی، خو کېناستلو ته مې پرې نه ښود، ورته ومې ویل چې له چیني سره کېنه.

شنې غټې پیېلې مرۍ مې غاړې ته واچولې، دستګاه مې روښانه کړه، پوره یو پاو وخت مې غوږونه څک نیولي وو، خو د مرغانو له نریو نارو پرته مې بل څه وانهورېدل. یودم د دستګاه له واړه لاوډسپیکره د ډېرو د رغړېدو غږ را ووت. بیا مې یو نرۍ وار خطا آواز واورېد:

_ته څوک یې؟! دلته څه کوې؟!

د دستګاه غږ مې تر پایه پورې تېز کړ.

د قدم شاه ناره مې واورېده:

_د خدای بنده.

بیا له لاوډ سپیکره د قدم شاه یوه لېونۍ، بې مانا چیغه را ووته.

_لو لو لو لو لو لا....

لاوډ سپیکر ته مې غوږ ور نږدې کړ. نري وارخطا غږ وویل:

_سیرلی مې ورک دی. تا نه دی لیدلی؟!

قدم شاه د اوښ غوندې وغړمبېد، بیا یې وویل:

_پورته ور وخېژه! بغدادي پیر ته پټې مالومې دي.

چوپه چوپتیا شوه، له لاوډ سپیکره یواځې د مرغانو غږ را ووت. دستګاه مې بنده کړه. دغار خولې ته مې وکتل، لومړی یوه خړه خیرنه خولۍ را پورته شوه، بیا مې د یوه نهه_لس کلن ماشوم چاودی سپېره مخ ولید.

ماشوم د غار په خوله کې ودرېد، وارخطا ښکارېده.

مخې ته د پرانیستې کتاب پاڼې مې سره وروستې. ومې خندل:

_راځه، راځه! دنیایي کارونو ته زړه مه خوره! تور سېرلی به خدای پیدا کړي!

د ماشوم سترګې رډې راوختې. په خواره خوله یې وویل:

_ته له کومه پوه شوې چې زما سیرلی ورک دی، هغه هم تور سېرلی؟!

ومې خندل:

_که بغدادی پیر په غیبو نه پوهېدای، نو نوم به یې بغدادي پیر نه و.

ماشوم را نږدې شو، خو چاودې لاسونه یې لا لړزېدل.

ومې ویل:

_راځه بچیه! دلته نږدې راته کېنه.

ماشوم په خاورو کې پلتۍ ووهله.

سترګې مې پټې کړې، هېڅ مې هم نه ویل، خو شونډې مې خوځولې...بیا مې هماغسې په پټو سترګو څو ځله یوه خبره تکرار کړه:

_تور سیرلی، سپین یې تندی، تور سېرلی سپین یې تندی، تور....

یودم مې ماشوم ته وکتل، سترګې یې رډې راختلې وې. د کتاب د ابښودلو په پلمه مې دستګاه روښانه کړه، بېرته مې سترګې پټې کړې، ومې ویل

_تور سېرلیه وینم دي، وینم دي! بېځایه زورونه مه وهه. له دې دوو تېرو دې یواځې بغدادي پیر را ایستلی شي.

غلی شوم، بیا مې څو نامفهومه تورې تر خولې را ووتل، وروسته مې په ټیټ غږ وویل:

_راشه! راشه، بغدادي پیر دې غواړي. افرین، افرین...

یودم مې تندی تریو کړ:

_نه! لاره مه کږوه!

ومې خندل:

_افرین، همدا نرۍ لاره را واخله.

ماشوم ته مې وکتل، سترګې یې له حیرانۍ ډکې وې، ومې خندل:

_مخ دې سم ونیسه، سیرلی پیدا شو، بس، د چینې چپ لاس ته، دوه ، درې سوه ګامه لیرې په دوو تیږوکې بند و.

ماشوم په بېړه ودرېد. تر لمنې مې ونیو،ومې خندل:

_کېنه! زحمت مه باسه! تېرې مې لیرې کړې، بغدادي پیر دومره کرامات لري چې سېرلی په خپلو پښو دلته راولي.

وخت ووت، چیغه مې کړه!

_راشه نو، مه ناوخته کوه!

ماشوم ته مې وکتل، وېرې اخیستی و. ورته ومې ویل چې سترګې پټې که.

غړۍ مې اوږده کړه، قدم شاه په احتیاط پورته را وخوت، سیرلی یې د غار په خوله کې پرېښود. خپله بېرته لاندې کښته شو. سیرلی ماشوم ته ورغی، د هغه پر غوږ یې خپلې تودې شونډې ولګولې. ماشوم په بېړه ور وکتل، چیغه یې کړه، یوې خوا ته ړنګ شو.

ورغلم، بېسده ماشوم مې له خاورو را پورته کړ، دستګاه ته مې خوله ور ټیټه کړه، له قدم شاه مې دچینې سړې اوبه را وغوښتې. د ماشوم غاړې ته مې لاس ور ووړ، غاړه یې توده وه، نرۍ رګ پورته پورته غورځېده....

د قدم شاه غږ مې واورېد:

_دومره کراماتو ته هم ضرورت نه و چې سیرلی په خپلو پښو راولې.

قدم شاه مې بېرته لاندې ولیږه. دماشوم پر مخ مې سړې اوبه واچولې. سترګې یې رڼې کړې. د سیرلي په لیدو یې رنګ بېرته ځای ته راغی. ولاړ شو، سیرلی یې تر بشکر ونیو، تر یو څه ځایه زانګې وانګې ته، وروسته یې پښې پر ځمکه سمې لګېدې.

قدم شا راغی، ومې ویل:

_څه فکر کوې! کوچیان به راشي؟!

په خندا یې راته وویل چې دومره کرامات بې څه نه دي، راځي! راځي، ضرور راځي.

خبره یې سمه وه، ماسپښین مې مخ ته د چینې سرې اوبه ور اچولې چې په ونو کې مې درې کسان ولیدل. په بېړه پورته وختم، قدم شاه د چایو پیاله خولې ته نیولې وه. ورته ومې ویل چې کوچیان دي، ژر یې مه را پرېږده، دستګاه ته نږدې یې په خبرو راوله.

پیالې او غرمني پاتې لوښې مې را واخیستل،د غار تیارې برخې ته لاړم. پاکې، سپینې جامې مې واغوستې. بېرته خپل ځای ته راغلم، چلتار مې پر سر کړ، دستګاه مې روښانه کړه.

له لاوډ سپیکره د کوچیانو له غوسې ډکې نارې راتلې. ویل یې چې تګان یاست، پر ماشوم مو څه کړي؟! زبون یې وهل شوی و....بیا مې د ماشوم نری غږ واورېد، قسمونه یې خوړل... ویل یې بابکه! په کوران که دورواغ درته وایم! سیرلی په خپلو پښو راغی.

خبره نوره هم جنجالي شوه، کوچیان پورته راختل، خو قدم شاه زاری ورته کولې... ویل یې چې لنډ وخت صبر وکړی، بغدادي پیر لمونځ کوي.

په بېړه مې د پوزیو جاینماز هوار کړ.

له لاوډسپیکره ډډ کوچیانی غږ را ووت:

_اې ټګانو، له کومه راغلي ياست؟!

قدم شاه په خواره خوله وويل:

_د خدای روی ومنئ! ما په هر نوم یاد کړئ، خو قربان يې شم! بغدادي پير ته څه مه واياست، لوګی به مو کړي.

له لاوډ سپيکره د شارټي غوندې غږ را ووت، د کوچيانو خندا وه.

قدم شاه وويل:

_که زما منئ، د چينې په دې پاکو اوبو اودسونه وکئ، خدای یاد کئ، تر هغو به پير صاحب هم خپل عبادت خلاص کړي.

يو ډډ کوچيانی غږ راغی:

_حاجي ناټکه! دې ټګ خدايکه بده خبره کړې وي. راځئ! له دې ټګانو سره به وروسته جوړېږو.

تر ډېره مې يواځې د اوبو چړپا اورېده. بيا هغه هم غلې شوه، ښه سات ووت. وروسته د يوه کوچي غږ راغی:

_ميرګليه! لږ در وڅکېږه.

دوهم کوچي وويل:

_خپل څادر ولې نه هواروې!

_ساده کېږه مه! دا نوی څادر به څنګه سپېرو خاورو ته ورکوم!

تر ډېره چوپه چوپتیا وه. بیا مې یو غږ واورېد:

_یاره حاجي ناټکه! لانت په شیطان! لمانځه ته یې پرې نه ښودم، په لسو رکاتونو کې مې خپله ناروغه اوښه سترګو ته ولاړه وه.

حاجي ناټک په خوابدي غږ وویل:

_ته د اوښې غم نیولای یې! خو زه خپلې شامتورې لورکۍ ته پکر وړی یم، غونډل چیچلې!

قدم شاه په خبره کې ور ولوېد:

_بغدادي پیر ته ووایاست، د مارانو اوغونډلانو دم پرې وچ دی.

د میرګل له غوسې ډک غږ مې واورېد:

_حاجي ناټکه، درڅه چې دا ټک ووینو.

دپوزیو جاینماز مې سم کړ، قبلې ته ودرېدم. شېبه وروسته تیاره راباندې راغله. وپوهېدم چې درې تنه د سمڅې خولې ته را ورسېدل.

یودم مې ډډ خندی واورېد، یوه کوچیاني غږ وویل:

_پیر صېب خو له خپلې ک ... خبر نه دی، پرتوګ یې په چپه خوا اغوستی، نو ورک سېرلی به څنګه په خپلو پښو راولي!

زړه مې خولې ته راغی، رکوه ته ټیټ شوم. پایڅو ته مې وکتل، له نریو ، ببرو تارونو ډک درزونه نیغ ولاړ ول.

شېبه وروسته مې سلام وګرځاوه، پرته له دې چې راغلو کسانو ته وګورم، په موسکاه مې وويل:

_څوک به د خدای په عبادت کې دومره غرق وي چې خپلو جامو ته به يې پام نه وي، خو ميرګل به بيا په لمانځه کې د خپلې ناروغې اوښې فکرونه وهي.

کوچيانو ته مې وکتل، سترګې يې رډې راختلې وې. بله خبره مې وکړه:

_پر چا باندې به بيا تر لمانځه، خپل نوی څادر ګران وي.

ماشوم په خوند وويل:

_بابکه! زما خبره مو نه منله. وګوره! پيرګل ستاسو په نومونو پوهېږي. پټې ور مالومې دي.

ومې ويل:

_راځئ. نږدې راشئ.

درې واړه مخامخ غلي راته کېناستل.

ومې ويل:

_حاجي ناټکه! خوا مه بدوه، شامتوره لورکۍ به دې خدای جوړه کي.

دواړو يو بل ته وکتل، بېرته يې سرونه وځړېدل. يواځې ماشوم له ځلا ډکې نيغې سترګې راته نيولې وې.

ومې خندل:

_سیرلی دې څنګه دی؟

ماشوم په خوند وویل:

_ښه دی، د پخوا غوندې ټوپونه وهي.

سترګې مې پټې کړې، یودم موسک شوم، ماشوم ته مې وکتل، ومې ویل:

_خو ستا سیرلي یوه زنګوله هم لرله.

د ماشوم د سترګو څلا لا پسې ډېره شوه:

_هو، هغه زنګوله مې بابک له بازاره راته راوړې وه، له سیرلي سره یې اجب خوند کاوه. خو اوس ورکه ده.

ومې ویل:

_ورکه؟!

یودم مې وخندل:

_بغدادي پیر ته د ورکې خبره مه کوه!

سترګې مې پټې کړې، څو ځله په یوه او بله خوا وزنګېدم، ورو مې وویل:

_ړانده! ړانده، چېرې یې؟

غلی شوم، څېره مې داسې ونیوله لکه د کوم چا ځواب ته چې ماتله یم. یودم مې خپل تندی ګونځې کړ، ومې ویل:

_وه ړندکیه! دا وخت نو د غزني د زیارتونو دی، هله! د تور سېرلي زنګوله د سترګو په رپ کې را ورسوه!

کوچیانو ته مې وکتل، د ټولو سترګې رڼې راختلې وې.

ماشوم په وېرېدلي غږ وویل:

_له چا سره دې خبرې کولې؟

ومې خندل:

_ړوند پیری و، د زیارتونو ډېر شوقي دی، ویل یې چې په غزني کې یم.

ټولو یو بل ته وکتل. تار مې کش کړ، کړنګ شو، د غار په تیاره برخه کې زنګوله را لوېدلې وه.

ومې خندل:

_اوس یې هم ناوخته کړ، خیر، د ړندکي یوه سترګه کار نه کوي، په دې غره او دومره ډبرو کې د وړې زنګولې پیدا کول سخته خبره ده.

د غار تیارې برخې ته ورغلم. لومړی مې خپل پرتوګ سم کړ، بیا مې زنګوله راپورته کړه، بېرته راغلم، د کوچیانو په مخونو کې ټکی وینه نه وه پاتې.

زنګوله مې وګړنجوله، ماشوم په بیړه راته وکتل، سترګې یې وځلېدې، زنګوله یې زما له ګوتو وایسته. په خوند یې وویل:

_دا یې چېرې پیدا کړه!

ومې خندل:

_په هماغو تیږو کې چې سپړلی بند و.

میرګل یودم چیغه کړه. وغړمبېد، له خولې یې لاړې باد شوې، ځان یې له ځمکې وویشت. حاجي ناټک یې پر پښو ور پرېووت، ما یې لاسونه کلک ونیول.

حاجي ناټک وویل:

_پېریان لري، یو ځل یې د ملا په وعظ کې را پرې ایست، بیا په اتڼ کې مستي واخیست، رمباړې یې کړې.

میرګل یوه شېبه پورته پورته غورځېده، بیا کرار پرېووت.

بېرته خپل ځای ته راغلم. ور ومې کتل، حاجي ناټک په خپل نوي څادر د میرګل له خولې را وتلي ځګونه پاکول.

وخت ووت، میرګل کېناست، خو لا یې هم خړو خاورو ته وچې سترګې نیولې وې. یودم را وښویېد، زما پر پښو یې خپلې تودې شونډې کېښودې. د زړه له اخلاصه یې وژړل.

حاجي ناټک تر مټ ونیو، خو ما اشاره ورته وکړه چې په خپل حال یې پرېږده. مېرګل ژړل...پښې مې د هغه په اوښکواو لاړو لندې شوې. وروسته یې په ژړا کې وویل:

_اه بغدادي پیره! قربان دې شم! خاوري میرګل وبخښه.

ومې خندل، په ولیو کې مې څو ځله وټپاوه. ومې ویل:

_بخښلی مې یې.

خو میرګل زما له پښو نه پورته کېده.

ومې ویل:

_پورته شه، ومې بخښلی.

میرګل لا هماغسې زماپر پښو خپل مخ ایښی و. وخت ووت، ژړا یې په سلګیو بدله شوه. بیا یې په غریو کې وویل:

_خدای دې مې ګونګی کړي، ستا مبارکه مې په بد نوم یاده کړه.

تر ولیو مې ونیو، په زور مې کېناوه. ومې ویل:

_ته نه یې ملامت، حالات خراب دي، اوس هر څوک د بزرګي داوا کوي.
حاجي ناټک ته مې وویل چې په غاړه کې پروت ول ول پټکی یې ور وتړي. دوی یوه شېبه ناست ول، بیا یې اجازه وغوښته، د غار تر خولې پورې یې مخونه، نه را نه اړول. پر شا تلل.

په میرګل پسې مې ناره ونیوله:

_اوښه به دې خدای جوړه کړي.

یوه شېبه کېناستم، بیا لاندې کښته شوم، قدم شاه خندل.

په رنېواوبو کې مې پښې ننه ایستې، لاس مې پرې تېر کړ، د میرګل وچې شوې لاړې سرېښناکې وې.

د قدم شاه له جذبې ډک غږ مې واورېد:

_اوس دې نو بازار تود بوله.

ور ومې کتل، وړې سترګې یې ځلېدلې.

تر څنګ مې کېناست، ناڅاپه یې اوبو ته خپلې غبرګې پښې ور واچولې، اوبه د چینې ژۍ ته را وختې. په بېړه ودرېدم.

قدم شاه وخندل:

_مبارکه خو دې لنده نه شوه؟!

یودم یې په غږ کې بدلون راغی:

_خو وروستۍ خبره دې اټکلي وه. اوښه به څنګه جوړه شي؟!

ومې خندل:

_کله کله اټکلي خبره هم سمه راوځي.

سم مې ویل، بل سهار وخته یوه ډډ غږ له خوبه را وېښ کړم. ور مېږ مې کوږ کړ، د قدم شاه تشه بړستنه پرته وه. د باندې ووتم، میرګل او یو چاغ سپین پسه له چینې سره ولاړ ول. ورغلم، کوچی مې پر لاسونو را پرېووت. بیا یې سر پورته کړ، سترګې یې له اوښکو ډکې وې، په خوند یې وویل:

_یا بغدادي پیره! دوا (دعا) دې کار وکه، اوښې له څلورو ورځو وروسته ځوځ وخوړل.

د قدم شاه غږ مې واورېد:

_د بغدادي پیر دعا بېرته نه راګرځي!

شاته مې وکتل، د قدم شاه غېږ له وچو لرګیو ډکه وه.

کوچي یودم چیغه کړه!

_خاورې میرګله، خدای دي مرګ در کي، چې ته یې، پیر صایبان به څنګه لرګي راوړي.

ورغی، له قدم شاه یې په زوره لرګي ور واخیستل، پورته وخوت، خو په بېړه یې مخې ته ودرېدم. پوهېدم چې دا کوچی زما توشکې ته نږدې له پرتې خلاصې کتابچې او انګرېزي یادښتونو څه نه شي بود کولای، خو په خپله د قلم او کتابچې لیدل، د بغدادي پیر رنګ بدولای شوای.

قدم شاه ته مې اشاره وکړه، خو کوچي قسمونه خوړل، ویل یې چې لرګي به د غار خولې ته رسوي.

اخیر مې مجبوره کړ، دواړه بېرته چینې ته را وګرځېدو. پسه ته مې وکتل، ډېر وخت مو داسې چاغ ورنونه نه وو خوړلي.

د میرګل غږ مې واورېد:

_پسه چېرته ودروم؟

ومې ویل:

_لږ هاخوا يې حلال که.

ټیټې غونډۍ ته وختم، هوا ښکلې وه، نري باد د ونو پر پاڼو لاس تېراوه. کله کله به د یوه مرغه ناره راغله.

بېرته لاندې کښته شوم، پسه له پوسته شوی و، پر ګېډې يې د وازګو نرۍ پرده پرته وه.

دوه ورنونه بس ول، خو میرګل نه منله، ویل يې چې سلامت پسه يې نذر منلی و. په سخته مې قانع کړ، ور یاده مې کړه چې موږ دوه نفرو یو، ګرمي ده، نوره غوښه خرابېږي.

کوچي زړه نازړه پاتې غوښه په څادر کې وتړله. دتګ په وخت يې وویل چې سات وروسته به حاجي ناټک، د هغه لور او څو نور سپین ږیري راورسېږي.

پورته وختم، د غره د خزندو په اړه مو لا په پېښور کې فکر کړی و. د دواوو له کڅوړې مې یو بوتل را وایست. کوچینی جام مې له اوبو ډک کړ، درې سرپوښه دوا مې پکې واچوله.

د باندې ووتم، قدم شاه د پسه سلامت ورون اور ته نیولی و.

سات وروسته ډله کوچیان راغلل، یوه ځوان یوه وړه نجلۍ په شاه کړې وه، د نجلۍ له درده ډکو چیغو د دستګا کراماتو ته پرې نه ښودم.

ټول پورته را وختل. وار نه کېده، ښی لاس مې د مچولو له پاره تر ډېره پورته نیولی و.

بیا مې نجلۍ ته وکتل، په څپولې وېښتو کې يې وچ واښه بند ول. غټې تورې سترګې يې له اوښکو ډکې وې. کله کله به يې له درده چيغه کړه.

حاجي ناټک وويل:

_قربان دې شم، زامت مو نه درکاوه، خو شامتوره....

په خبره کې يې ور ولوېدم. په خندا مې وويل:

_غم مه کوه! خدای ته يې وسپاره، بغدادي پير ته يې وسپاره.

حاجي ناټک د نجلۍ خيرن لستوڼی ور پورته کړ. د شامتورې مټ تک شين و. د نجلۍ پر تندي مې لاس کېښود، سره تبه يې وه. جام مې را واخيست. ومې ويل:

_ميرګل خبر کړم چې شامتوره دلته راولئ، سخته وه، وخت لنډ و، خو بيا مې هم ړندکی پېری کوه قاف ته ولېږه. ايله يې لږ مخکې د شفا دا اوبه را ورسولې.

جام مې د نجلۍ وچو شونډو ته ور نږدې کړ، يو غوړپ اوبه يې تېرې کړې. کوچيانو ته مې وکتل، ټولو وچې سترګې راته نيولې وې.

نجلۍ مې پر پوزۍ پرې ايسته، دا دوا له برېتانيې راغلې وه، اصله وه، پوهېدم چې تاثير کوي، خو وخت يې غوښت.

ټول غلي ول، يوازې نجلۍ له درده ډکې نارې وهلې....

حاجي ناټک را وښويېد. مخې ته يې يوه غوټه راته کېښوده، په خواره خوله يې وويل:

_قربان دې شم، پوهېږم چې ته د هېڅ شي کمی نه لرې، څه چې وغواړې، د سترګو په رپ کې درته را رسېږي. خو لږ ګوستاخي مې وکړه. خالي لاس راتګ ښه نه راته ښکارېده. جنغوزې مې درته راوړې.

حاجي ناټک بېرته دوه ګامه شاته وښویید.

یوه کوچې ته مې پام شو، پر خړو خاورو هوار پوزې ته یې کتل.

ومې ویل:

_حاجي ناټکه! کور دې ودان چې د خدای دوستانو ته په درنه سترګه ګورې. ته سم وایې! ماته هېڅ هم کم نه دي، دا تېر ماختستن لا کړپا له خوبه را ویښ کړم، ړندکی و، په سمڅه کې یې غالی هواروله. ور هاخوا د سرو زرو په لوښو کې رنګارنګ تازه مېوې ایښې وې.

ړندکي راته وویل چې قربان دې شم، د دنیا ټول خوندونه دې په واک کې دي، خو ته وچې شونډې په خړو خاورو کې پروت یې، نه مې لورېږې! خیر دی، دا غالی او لږه مېوه ومنه!

خو ما سپک کړ، ورته ومې ویل چې نه ، نه ، نه! زه خو دې نن نه یم پېژندلای، کلونه کلونه مې مرید یې. په دې نه پوهېږې چې بغدادي پیر په دنیایي لهو لهب پسې نه ګرځي! هله! دا دنیایي مرداریانې دې در ټولې که!

غلی شوم. کوچیانو وچې سترګې راته نیولې وې.

سر مې څو ځله وخوځاوه، ومې ویل:

_هی هی! ځواني وه، نه پوهېدم، په بغداد کې مې د سرو زرو کور درلود. په حساب سل مزدوران راته ګرځېدل. باغ، ځلوبښت بشکلې مینځې، تر حده وتلې ځمکې، سره او سپین...د هیڅ شي کمی نه و ، ټوله ورځ به مې په ښکار او مزو تېروله، خو یوه شپه مې خپل نیکه شېخ نوراني اغا په خوب ولید. د سمندر د اوبو پر سر ولاړ و، تکه سپینه رڼا ترې بادېدله، ډله سمندري ښاپیرۍ یې د حجاب په ټوابونو پوهولې. ورغلم، خو نیکه مخ رانه واړاوه. هماغه خواته یې ودرېدم، بیا یې هم راته ونه کتل. ورته ومې ویل چې زه یم، ستا لمسی. خو نیکه په خپلو مبارکو لاسونو پورې وهلم. تر لمنې مې ونیو، لاس مې اور واخیست.

ومې ژړل... نیکه په خشکه راته وویل چې د پیرانو رنګ دې بد کړ، د

دنیا لهو و لهب د خدای له عبادته ایستلی یې....

را ویښ شوم، لستوڼی مې سوځېدلی و. بس! په هماغه سهار مې خپل د سرو زرو کور، باغ، ځمکې... هر څه پر غریبانو ووېشل....
غلی شوم، کوچیان سونګېدل، پزې یې پورته کشولې....

ومې ویل:

د دنیا لهو و لهب مې پرېښودل. اوس دنیا (ثروت) د مردارو اوبو غوندې راته ایسي. پایڅې ترې ټولوم. که نه د قارون د ورکې شوې خزانې ځای هم را مالوم دی، خو نه ارزي! کوم خوند چې په عبادت کې دی، بل څه یې نه لري....

غلی شوم، کوچیانو اوښکې تویولې.

ښه شیبه ووته، د حاجي ناټک غریو نیولی غږ مې واورېد:

_بازه! د بغدادي پیر مبارکې خبرې دې واورېدې؟! تاته وایي!

یو له عمره پوخ سړی وسونګېد. په ژړا کې یې وویل:

_توبه مې ده.

ومې ویل:

_باز څه کړي؟!

حاجي ناټک پر خپله پزه د څادر پیڅکه تېره کړه!

_پیرګله! قربان دې شم. باز جایي (کلیوال) دی، څو ورځې مخکې یې د تناره د جوړولو له پاره پخه خاوره وړه، د سرې غونډۍ خاوره کلکه ده، له کولنګ سره یوه ژېړه روپۍ را تښېدلې وه. باز وایي چې د زرو ده. نن هماغه ځای ته بیا ور روان و. خو کولنګ مې په کېږدۍ کې ترې کېښود، ورته ومې ویل چې راځه! نوی پیر پیدا شوی، پټې ور مالومې دي.

حاجي ناټک غلی شو، باز ته یې وکتل، ویې ویل:

_هله! پیرګل ته هغه روپۍ ورښکاره که.

باز د خپلې زړې، خیرنې، شکېدلې سدرۍ په جېب کې ګوتې ننه ایستې، یوه ځلانده ژېړه سیکه یې راته ونیوله.

په زړه کې مې خوشالي منډه واخیسته، خو ځان مې کابو کړ، د سرو زرو سیکې ته مې په ځیر ځیر وکتل، یودم مې تنده تروه کړه، ومې ویل:

_خپل لمونځونه مه خرابوی، ورته وګورئ! د مسو په دې روپۍ د لوخ لپړ سړی شکل کېندل شوی دی. بوت دی. ګناه لري.

سيکه مې د غار خولې ته ور وغورځوله. زړه مې ولړزېد، سيکه هماغسې په رغړېدو_ رغړېدو له غاره ووته.

سترګې مې پټې کړې، ومې ويل:

_بازه! ځان مه سترى کوه! همدا ګړئ په هغه ځای کې ولاړ يم چې تا دا روپۍ پيدا کړې وه، اه! کاشکې د بغدادي پيرکرامات در مالوم وای، تر ځمکې يو ګز لاندې خاورې هم وينم. له غټ، تور مار پرته هېڅ هم نه شته.

د باز غږ مې واورېد:

_قربان دې شم! خو دا لومړئ ځل نه دی. يو ځل پخوا مې هم....

غلی شو، خبره يې بشپړه نه کړه.

ومې خندل:

_پوهېږم چې څه دې پيدا کړي ول، خو زه درته وايم که نه، ته يې په خپله وايې؟!

باز په خواره خوله وويل:

_د ډبرې کوچيني بوتان! يو نه و، دوه نه ول. سمه لويه سمڅه ترې ډکه وه. له ماتېدو وتلي ول، د سمڅې خوله مې بېرته پټه کړه.

ومې ويل:

_پوهېدم چې څه وایې، خو د شیطان له ځالو لیرې ګرځئ! پوهېږې! په هماغه ځای کې یو وخت پېریانو ژوند کاوه. کاپړ ول، بتانو ته به یې سجدې لګولې.! کاپړ پېریان له زړونو ډېر سخت دي، ځان او اولادونه دې ترې ساته.

باز په وارخطایي وویل:

_توبه مې ده! خو هغه ژېړه روپۍ به څنګه شي. هغه خو مې هم له.

په خبره کې ور ولوېدم:

_غم مه کوه، ړندکي پیري ته به ووایم، روپۍ به بېرته په هماغه ځای کې کېږدي چې تا ترې را اخیستې وه.

د باز رنګ بېرته خپل ځای ته راغی.

ناڅاپه له لاوډ سپیکره د قدم شاه ټوخی را ووت. لینګې مې ولړزېدل. اه! نو دومره لویه غلطي. د دستګاه سویچ مې څنګه هېر ېده!

یودم مې تندی تریو کړ، په زوره مې وویل:

_مه کوئ! دا ځای د ساعتیري نه دی، له کتابونو لیرې ګرځئ!

لاس مې ور وغځاوه، د کتابونو د ټولولو پر وخت مې د دستګاه سویچ وواهه. کوچیانو ته مې وکتل، رډې سترګې یې راته نیولې وې...ومې خندل:

_ها! د کوچنیانو له شوخۍ مو دې خدای وساتي. نه کرارېږي.

کوچیانو یو بل ته وکتل. حاجي ناټک وویل:

_قربان دې شم، دلته خو يوائې شامتوره پرته ده، هغه هم....

په خبره کې يې ورو لوېدم:

_مه پسې ګرځئ! پټې بلاوې دې خدای پټې لري.

د کوچيانو سترګې رډې راختلې وې.

ومې خندل:

_بغدادي پير خو يوائې په انسانانو کې مريدان نه لري، ګڼ پيرېان هم پرې را ټول دي، همدا اوس د لته دوه کوچيني پېريان له خپلې ناروغې انا سره راغلي. ښه ده چې نه يې وينئ!

خړو خاورو ته مې وکتل، ومې ويل:

_ادې! ما خو درته وېل چې د بغدادي پير دم بې تاثيره نه دی. اوس دې رنګ تازه راته ښکاري.

د سترګو له کونجه مې کوچيانو ته وکتل، وار خطا ول.

ومې ويل:

_همدلته يوه ناروغه زړه پيرۍ پرته ده.

ګررړر شو، له حاجي ناټکه پرته ټولو کوچيانو د سمڅې خولې ته منډه واخيسته.

ومې خندل:

_راځئ! راځئ! زړونه مو غټ ونیسئ! مه وېرېږئ! پېریان کار نه درباندې لري.

یو، یو بېرته راغلل، خو دا ځل لیرې کېناستل. ټولو هغو خړو خاورو ته کتل، چې خیالي پېرۍ ورباندې پرته وه.

د حاجي ناټک غږ مې واورېد:

_قربان دې شم. ګوستاخي کېږي! خو ټوخی د غټ سړي و.

ومې خندل:

_پېریان ډېر غږ لري، دا خو یې لا یو ماشوم وټوخېد، که غټ پیری ټوخېدلی وای، زړه دې له بېخه را ووت.

غلی شوم، ومې ویل:

_دا ناروغه، زړه پیرۍ درته راوغږوم؟!

له حاجي ناټکه پرته ټولو چیغې کړې!

_نه! خدای ته وګوره! زړونه به مو وچوي.

د ښي لاس خلاصې ګوتې مې تر خاورو یوه لوېښت پورته ونیولې. یوه شېبه غلی وم، بیا مې یودم وخندل:

_ادې! اوس ښه یې! تندی دې سوړ دی. تبه دې پرې شوې ده.

یوه شېبه غلی وم. بیا مې وویل:

_هو ادې! سم وایې! ورځئ! خو هېر دې نه شي، تاویذ ته به اوه سپینې جامې ور اغوندې.

د غار خولې ته مې وکتل، ناره مې کړه!

_وه ماشومانو، راشئ! انا مو تر لاس ونیسئ چې ونه لوېږې.

په لاره کې ناست کوچیان د غار دېوال ته ور وښوییدل.

شامتورې ته مې وکتل، دوا کار کړی و، سترګې یې پټې وې، سو که سوکه، منظمه ساه یې اخیسته.

د حاجي ناټک را پام شو، نجلۍ ته یې وکتل، خړې شونډې یې خندنۍ شوې. په خوند یې وویل:

_قربان دې شم! پوهېدم چې دم او دوا (دعا) دې بې څه نه ده.

نورو کوچیانو ته مې وکتل، لا هم د غار له دېوال سره ناست ول.

ومې ویل:

_مه وېرېږئ! پېریان ووتل.

ټول تر شامتورې را وګرځېدل. یوه شېبه یې پرتې نجلۍ ته وکتل، بیا یودم زما پر لاسونو را پرېوتل، وار نه کېده، هر یوه هڅه کوله چې زما تر لاسونو خپلې شونډې را ورسوي.

د حاجي ناټک وارخطا غږ مې واورېد:

_شامتوره مو ژوبله کړه.

ور ومې کتل، زما پر لاسونو د یوه پراته بوډا لوڅه سپېره پښه د نجلۍ پر ټټر پرته وه. ټول مې شاته کړل. شامتورې ته مې وکتل، په رڼو سترګو کې یې وېره پرته وه. نجلۍ مې ورو را پورته کړه. ومې ویل:

_څنګه یې لورې!

نجلۍ په حیرانۍ راته کتل.

حاجي ناټک په خوند وویل:

_ښه ده، ورته وګورئ! دردونه یې غلي شوي دي، چیغې نه وهي.

کوچیان بیا زما د لاسونو د ښکلولو له پاره را مخکې شول، خو زما تریو تندي بېرته پر خپلو ځایونو کېنول.

نجلۍ په مړاوي غږ وویل:

_بابکه! وږې یم، کورتو ته مې زړه کېږي.

حاجي ناټک خپله لور په غېږ کې ونیوله. په خوند یې وویل:

_چې ته خدای را ښه کړې، د کورتو غم مه کوه، پیرګل ته کورت څه دي!

ماته یې وکتل، په سترګو کې یې خوشالي پرته وه. په خواره خوله یې وویل:

_قربان دې شم. شامتورې دا دوې ورځې خدایکه په هېڅ شي څکه کړې وي. اوس یې کورتو ته زړه شوی، ړندکي پیرې ته به نه کې ور نارې؟!

اه! کورت! همدا ګړۍ مې یو کورت په زر روپۍ هم اخیست، خو دا سپېره غر او کورت! ډېر سره لیرې ول.

د شامتورې پر سر مې لاس تېر کړ، ومې ویل:

_لورې! ته ناروغه یې، کورت تاوان درته لري. اوس به غوښه درته را وغواړم، زما خدمتګار سلامت ورون پوخ کړی دی.

د نجلۍ تندي نرۍ ګونځې پیدا کړې:

_نه، غوښه مې بده ایسي.

حاجي ناټک په غوسه وویل:

_ګوستاخي مه کوه، همدې پیرګل له مرګه راوګرځولې... هله! ژر یې لاس ور مچو که.

ومې خندل:

_خیر دی! ماشومان دي. تر اوسه لا په مقدساتو نه پوهېږي.

کوچیانو ته مې وکتل، پوهېدم چې د (مقدساتو) له ټکي یې مانا نه ده اخیستې، خو یو یو لغات ښه و، پوه مالومېدم.

د اوبو پتک مې وغوښت، یوه کوچي له ملا را خلاص کړ، د جام پاتې اوبه مې پکې واچولې، حاجي ناټک ته مې وویل:

_دا شفا بخشه اوبه اسانه نه دي پیدا شوې، له کوه قافه راغلې، نجلۍ ته یې درې وخته ورکوه، سهار، غرمه، بېګا.

د حاجي ناټک سترګې له اوښکو ډکې شوې، دواړه لاسونه یې راوغځول، پټک یې څو ځله ښکل کړ، په ډېر احتیاط یې په څادر کې وتاړه.

یوه ځوان وویل:

_یا پیره! تر تا لوګی شم، مورکۍ مې څه نه ویني! را یې ولم؟!

نور کوچیان هم په خبرو راغلل، د یوه مېړو شیدې نه کولې، د بل پرله پسې لونې زیږېدلې، د بل اولاد نه کېده، د یوه پر رمه لېوه اموخته و.....بس! ټولو مرسته غوښته.

سر مې ورته وخوځاوه، ټول خوشاله د باندې ووتل.

د سمڅې په خوله کې ودرېدم، کوچیان تر چینې تېر ول، شامتوره په خپلو پښو تله....

ځمکې ته مې وکتل، زړه مې خولې ته راغی، د زرو سیکه نه وه. قدم شاه مې را وغوښت، تیرې مو واړولې، سیکه پیدا نه شوه.

قدم شاه مې لاندې ولېږه، ښه شېبه وروسته بېرته راغی، په لاس کې نیولې ژیړې سیکې ته یې کتل.

ویې ویل:

_سوچه سره زر دي.

سیکه مې راواخیسته، بلې خواته یې د پخواني یونان په سبک جوړه شوې ودانۍ کېندل شوې وه.

ومې ویل:

_مجبور یو. باز به یو ځل بیا را غواړو!

قدم شاه په حیرانۍ راته کتل...

ومې ویل:

_باز ویل چې له بوتانو ډکه سمڅه یې موندلې ده. پوهېږې! پلار مې د لندن په ملي موزیم کې کار کاوه، هغه وخت ماشوم وم، کله کله به یې موزیم ته ورسره بیولم، د نایابه او تاریخي اثارو په اړه به یې اوږدې خبرې راته کولې...په مکتب او پوهنتون کې مې هم تر ټولو ډېرې نومرې په تاریخ کې وړې. دا ډول ځایونه بې څه نه دي.

قدم شاه وټوخل.

یودم مې وویل:

_وه احمقه! له لاوډ سپیکره لیرې کېنه، یوه ټوخې دې نږدې غرق کړی وم.

غرمه مو په دوو نفرو د پسه سلامت ورون وخوړ. ماسپښین د نږدې غره سر ته وختو. شاوخوا مې وکتل، په شنو ونو کې سره غونډۍ نه ښکارېده.

پر یوې ړنګې شوې وچې ونې کېناستو، قدم شا ته مې وکتل، ومې ویل:

_سبا ته به ډېر مېلمانه ولرو.

قدم شاه په حيرانئ راته کتل.

ومې خندل:

_کوچيان دي، د چا مور په سترګو سم نهويني، د بل مېړې شيدې نه کوي، د يوه په رمه لېوه اموخته دی....

قدم شاه وويل:

_نو څه ځواب ورته لرې؟!

ومې ويل:

_اسانه ده، بس! د خپلو خبرو په پای کې به يو د (خو) ټکی ور اضافه کم.

سهار د کوچيانو سلامت کاروان راغی، چينې ته نږدې درې اوښې، څلور آسان، اته خرې او دوه کچرې ودرېدې، د لاوډ سپيکر کراماتو ته ضرورت نه و. پوهېدم چې نارينه وو به په کيږديو کې د بغدادي پير کرامات ياد کړي وي.

واړه، زاړه، ښځې او نارينه له قدم شاه سره پورته را وختل. تر نيم ساعت ډېر وخت يوائې زما د لاسونو په ښکلولو تېر شو.

ټول کېناستل، خړې، پړې له چاودو ډکې څېرې يې درلودې، د هر يوه د جامو اصلي رنګونه ډېر وخت او ډېرو اوبو وړې ول. په څېرو کې يې وېره ښکارېدله.

د خپلو کراماتو په اړه مې اوږدې خبرې وکړې، ومې ويل چې په حبشه کې مې د مور زادې ړوند سترګې بېنا کړې، په بخارا کې مې يو ګونګی په خبرو را ووست. په کوه قاف کې مې په پښو شل پيری په پښو ودراوه....

کوچیانو توبې ایستې....

اوږدې خبرې مې وکړې، یواځې له خپلو کراماتو غږېدم، خو د خبرو په پای کې مې د (خو) ټکی را وایست. ومې ویل چې زما دم او تاویذ په هغو کسانو تاثیر نه کوي چې بې ایمانه وي....

لومړۍ مې یوه زړه ښځه را وغوښته، ښځې په خواره خوله وویل چې سترګې یې سم کار نه کوي، هر څه تک تور ورته ښکاري.

د هغې پر سترګو مې ګوتې کېښودې. شونډې مې وخوځېدې، چوف مې کړل.

ښځې سترګې خلاصه کړې، د غار خولې ته یې وکتل، یودم یې په خوشالۍ وویل:

_سترګې مې سمې شوې، باور وکئ! د غار په خوله کې مې یو کربوړی ولید، منډه یې واخیسته.

په زړه کې را تېره شوه:

_هوښیاره یې، په دې خلکو کې به یوه بې ایمانه ښځه څنګه ژوند کوي!

ښځې یوه ماشوم ته لاس ورکړ، په شکرونو _شکرونو له غاره ووته.

بیا یې یو اویا- اتیا کلن مور زاده شل بوډا په څادر کې را ته راووړ. له دم نه وروسته یې ناره کړه، ویې ویل چې پښې یې ژوندۍ شوې.

بوډا د ولاړېدو هڅه وکړه، خو بېرته ولوېد، رنګ یې د بې ایمانۍ د ټاپې له وېرې تک سپین واوښت.

ومې خندل:

_دومره ژر هم نه، بس، یو څو ځابشتونه درته لیکم، شپږ میاشتې وروسته به په خپلو پښو ګرځې.

خو پوهېدم چې تر شپږو میاشتو ډېر ژوند نه شي کولای. بوډا یې ببرته په ځادر کې لاندې چینې ته یووړ.

د عادي ناروغیو علاج اسانه و. سردردي، تبې، جلدي ناروغیو... ته مې مختلفې دواوې درلودې...

شپېه وروسته یواځې هغه نارینه پاتې ول چې خپل مشکلات یې د نورو تر مخې نه شوای ویلی. ټول مې د باندې وایستل، بیا مې یو- یو را وغوښت. لومړي کوچي اولاد غوښت. اول مې په خبرو را ووست، بیا مې دم پرې چوف کړ، ورته ومې ویل چې په غیږ کې دي یو ګلالی ماشوم وینم، توریې غټې سترګې لري، له خندا شین دی....

د کوچي رنګ تازه شو، خو دوهمې خبرې مې د هغه په خړو شونډو غزېدلې موسکا ببرته سره ور ټوله کړه. (خو) مې پکې را وایسته، ومې ویل:

_خو یو شرط لري، په رڼا ورځ به په کېږدۍ کې له خپلې ښځې سره پرېوځې.

کوچی ولاړ شو، تندہ یې تروه وه، پوهېدم چې له ذهني کشمکش سره مخامخ دی، له یواځینی یوې کېږدۍ څخه د پلار، مور، ورونو، خویندو، وربرو... ایستل او بیا په رڼا ورځ له خپلې ښځې سره پرېوتل ؟! بنده یې بوله.

بیا د اتو لوښو پلار راته کېناست. یودم يې وژړل، بس! له بغدادي پېره يې یو زوی غوښت. لنډه مې ور یاده کړه چې یو نه، غبرګ زامن يې په نصیب کې دي، خو دوه کاله وروسته.

چا سپینوله؟! ما په دې غره کې دومره ډېر وخت نه تېراوه.

کوچي شکرونه ایستل....

بل کوچي ته وار ورغی، په رمه يې لېوه اموخته و. لنډ مې وپوهاوه چې ږندکی پیری به لېوه پوه کړي، خو دی دې هم یو غټ، خډر سپی وساتي.

بل کوچي ته خوب نه ورته، له چوف وروسته مې ورته وویل چې پوره درې شواروزه به خپلې سترګې له تړلو پرته پټې نیسي.

بیا یو هډور خیرن ځوان راته کېناست، تر ډېره يې خبرې نه کولې، یوائې ځمکې ته يې کتل. مجبور مې کړ، نوم يې عطا ګل و، په شرمېدلي غږ يې راته وویل چې پر یوې جایي (کلیوالي) نجلۍ مین دی.

په خندا مې ورته وویل چې یاري په پټه نه کېږي! د بغدادي پير کرامات به هله در ورسېږي چې نجلۍ ته سپینه خبره وکړې، بس! نجلۍ به له تا پرته بل نارینه ورور وګڼي.

نور کسان راغلل، هر یوه ته به مې سل په سلو کې ډاډ ور کاوه، خو یو داسې شرط به مې هم ورسره تاړه چې پوره کول يې له وسه وتلې خبره وه.

خو په دې کې مې ځينې ساده شرطونه هم ياد کړل. د کلي له ګودره د اوبو ډښل، په کليوال ملا پسې درې ورځې پنځه وخته لمونځ، د کلي د خان يا ملک له کوره د تود پاستي راوړل....

په هر شرط کې مې ځکه کلی يادا‌وه چې دا کوچيان به کليو ته تلل او هلته به يې ضرور د بغدادي پير کرامات يادول.

دمونه او کرامات تر مازديګره تاوده ول. کله چې کوچيان لاړل، نو د چينې تر ډنګ د شکرانې درې سېرلي، اته تکې تورې چرګې، په دسمال کې تړلې هګۍ او يو پسه پاتې شول.

بس! قدم شاه ته خدای ورکړه، بېګاه ته يې دوې چاغې چرګې اور ته ونيولې، سهار يې په يواځې ځان پنځه هګۍ وخوړې.

اته بجې د باندې ووتم، د پسه يواځې يوه پښه پرته وه. سيرلي نه ښکارېدل.

قدم شاه ته مې ور غږ کړ، دواړه په بېړه لاندې کښته شوو، د وينو تر ډنګ مو د لېوانو پلونه وليدل. شاوخوا مې وکتل، هېڅوک نه و.

لومړی مو ورون ليرې يووړ، بيا په ورکو سيرليو پسې وګرځېدو، يو سېرلی مو له ټيټې ونې را کوز کړ، د پاتې دوو درک نه مالومېده.

درې ورځې تېرې شوې، نه مو ځايي (کليوال) وليد او نه هم کوچی. په درېيمه ورځ يو له عمره پوخ کوچی له ګوډ اوښ سره راغی، له تاويذ او د اوښ د پښې له تړلو وروسته مې ورته وويل چې په درېيو ورځو کې مې يو کوچی هم ونه ليد.

_کوچي لنډه را ياده کړه چې د عطاګل په پاتيا (فاتحې) ناست وو.

ومې ویل:

_ولې، هغه خو روغ جوړ تکړه ځوان و؟!

کوچي سوړ اسویلی وایست:

_نه پوهېږم! عطا ګل شرمناک او په سد سړی و، خو خلک وايي چې په ګودر کې یې یوې ځايي نجلۍ ته وار له واره د مینې خبره کړې وه، بس! نجلۍ کور ته منډه اخیستې وه، ورونه یې خبر کړي ول. عطا ګل یې په بېلچو مړ کړ.

د کوچي له تګ وروسته قدم شاه پر اوږه لاس را کېښود، په ملنډو یې وویل:

_دې ته وايي د بغدادي پیر کرامات!

سوزان د تلیفون پر زنګ جټکه وخوړه، کېناسته، مور یې په وچه کې ولاړه وه. له لیرې یې لاسونه ورته خوځول. سوزان پاروګان ووهل، شېبه وروسته ساحل ته ورسېده. د پلار خوشاله غږ یې واورېد:

_د نیکه یادښتونو ډېره مصروفه کړې یې، ویې ولوله، خوند ترې واخله ، باوري یم، پر غور نیکه به دې افتخار وکړې، افتخار.

ټوله کورنۍ پر هوار شوي فرش کېناسته. کباب خوندور و. پاتې ورځ په چکر تېره شوه. مازدیګر یې سره راټوله خیمه، کیشتۍ، فرش... د موټر پر سر وتړل، شپه یې د یوه شنه غره په لمنه کې یوه لوی مېلمستون ته وروړه.

مېلمستون له توریستانو ډک وو، چا سندرې ویلې، چا نڅا کوله، ځینو ژېړو قوي ګروپانو ته والیبال کاوه....

سوزان کانتین ته ودرېده، برګر، انرژي او یو بوتل اوبه یې واخیستل، لیرې لاړه، په ګوښه ځای کې پر اوږده څوکۍ کېناسته، کتابچه یې را واخیسته، په پورته ولاړ ګروپ کې دومره زور و چې د خپل غور نیکه خط په اسانۍ ولولي.

ډېوېډ جونز څو میاشتې وروسته تاریخ لیکلی و:

_خبره د ملک ځونډي د مېلمنو تر کوټې را ورسېده. په ټول کلي کې تر دې بله ښکلې او سوتره کوټه نه شته. دا اوږده کوټه د څهار تراشو له لرګي جوړې وړې کړکۍ لري، پر توشکو پاسته لیمڅي پراته دي. غولی لیکي لیکي ګېلمانو نیولی دی...خو دې کوټې ته راتګ خپله کیسه لري.

غره ته د کوچیانو نور قومونه هم را مات شول، بس! خوله به مې له ډېرو چوف کولو سترې شوه، خو تر دې دمه مې لا د امان الله خان پر پاچاهي کار نه درلود. ماته په ځایي خلکو کې د مریدانو پیدا کول هم مهم ول.

کله کله به یو کلیوال هم راغی، له دوی سره مې ډېره خواري ایسته، د کراماتو وار نه کېده، خو دا عادي کلیوال وو، خبرو یې پر نورو دومره تاثیر نه درلود. فکر مې وکړ، که مې د خان، ملک او قومي مشر باور خپل کړی وای، نو اولس خپله را نږدې کېده.

ځینې کلیوال مې راوغږول، څلورو کسانو پر پراخه سیمه باداري چلوله. خو دا مغروره او بانفوذه کسان باید تر بغدادي پیره په خپلو پښو راغلي وای.

لومړی مې د حاجي پاینده خان په باره کې ځینې کسان وغږول، پاینده خان زړور سړی و، دوه ویشت لوی او واړه کلي یې تر امر لاندې ول. له ځنغوزیو ډک غرونه یې درلودل....

د کلیوالو په خبرو کې مې د دې سړي کمزوري ټکی ونه موند، خو اخیر د یوه لېونحاله کلیوال له خولې روغه خبره را ووته. اویا کلن پاینده خان یوائې یوه میاشت مخکې ځلورمه ښځه کړې وه، خو اوس په مهمانخانه کې وېدېده.

اویا کلن بوډا، ځلور ښځې!

کورته به نو ولې ورته!

له کلیواله مې وپوښتل:

_دا سړی خط لوستی شي؟!

ویې ویل:

_نه پوهېږم، خو یو ځل یې په یوه ختم کې سیپاره مخ ته نیولې وه.

کوچینی کاغذ مې را واخیست، یوائې یوه جمله مې ولیکله:

_یو ځل بغدادي پیر ته راشه، پاتې عمر د کور په کوټو کې تېر که.

کلیوال ته مې دوې خبرې وکړې:

لومړی ! دا کاغذ به سیده تر حاجي پاینده خانه ور رسوې.

دوهم! کومې خبرې چې دې د پاینده خان په اړه ماته وکړې، پاینده خان به بوی هم نه ترې وړي، که نه ژنده کی پیری در لېږم، له اولادونو سره به دې شنه لمبه کړي.

د غار تیارې برخې ته لاړم، د جنسي قوې د ډېرېدو دوې غټې ګولۍ مې وټکولې. سپین پوډر ترې جوړ شول.

په دوهمه ورځ له چينې سره درې آسونه ودرېدل. دوه ټوپکوال لاندې پر تيږو کېناستل، دربيم، پورته را وخوت.

د ډنگر بوډا خرېيلې ږيره رسېدلې وه، تک سپين، خيرن، ډبل برېتونه يې پر شونډو پراته ول. يوه لويشت کم سوری ټټر يې د توپانچې د مرميو په پلن کاش کې پټ و.

ومې خندل:

_حاجي پاينده خانه! ايله په ايله چې د غريبانو پوښتنې ته راغلې.

سړي په حيرانۍ وويل:

_له کومه پوه شوې چې زه حاجي پاينده خان يم؟!

راغی، زما پرلاسونو يې شونډې کېښودې!

ومې خندل:

_د چا چې پيريان تابع وي، په دې هم پوهيږي چې د څلورو ښځو خاوند ولې په مهمانخانه کې شپې تيروي!

د بوډا خږ غومبرې سره شول.

تر لاس مې ونيو، تر څنگ مې کېناوه. خو لا يې هم ځمکې ته کتل.

ومې ويل:

_د کور والو دې ډېر درته وويل چې اويا کلن سړی يې، له څلورمې ښځې تېر شه، خو تا نه منله!

یودم یې راته وکتل، خوله یې جینګه کړه!

_اې په خدای! تاته خو په رښتیاهم پټې مالومې دي.

په زړه کې را تېره شوه:

_اې ساده ګله! پټې نه دي، حتما به یو چا درته ویلي وي چې وروره، پلاره، یا نیکه! اویا کلن سړی یې، په ځان کې دې یو پاو غوړ نه دي پاتې، څلورمه ښځه څه کوې!

یودم مې وخندل:

_خو زړه دې ځوان دی!

ویې خندل، په خوله کې یې یواځې دوه، درې، چینجن غاښونه پاتې ول. بېرته یې کځوړني سترګې له اوښکو ډکې شوې، سر یې وځړېد.

ومې ویل:

_غم مه کوه! بغدادي پیر به دې د کور کوټو ته بوځي.

نبغ یې راته وکتل، په سترګو کې یې ځلا پرته وه.

له جېبه مې یو کوچنی کاغذي پاکټ را وایست. ومې ویل:

_په دې کې د کوه قاف د سپینو ګلانو شیره را ټوله شوې ده. یو نصوار نن شپه وخوره، بل هم بلې شپې ته وساته!

بوډا په شرمیدلي غږ وویل:

_کار به ورکي؟!

ومې خندل:

_بغداي پیر خامه خبره نه کوي!

بوډا په خوشالۍ د باندې ووت. ما يې تر درېيو ورځو د بيا راتګ تمه نه درلوده، خو بوډا په دوهمه ورځ بېرته راغی، دا ځل يواځې و، ږېره يې پاکه خريیلې وه، ډبلو برېتونو ته يې تک تور رنګ ور کړی و. وار له واره مې پر لاسونو را پرېووت، په سخته مې خپل لاسونه ترې ټول کړل. بوډا يوه خبره کوله:

_يا پيره! د خدای روی ومنه، په مريدی مې ونيسه....

ما به نو څه پکې ويل؟! مريد مې کړ.

سترګې يې وځلېدې، بيا يې زما ښی لاس د مچولو له پاره ور کش کړ. مخامخ راته کېناست، په شرمېدلي غږ يې وويل:

_سپينې شيرې کار وکه.

ومې خندل.

د بوډا سر وځړېد، په غږ کې يې له شرم سره لړزه پرته وه:

_يا پيرګله! له تا به څه پټوم، سپينه مامد دينه به درته وکم، په يوه شپه له خپلې نوې کډې سره دوه وارې پرېوتم.

ومې ويل:

_له ما څه پټولای نه شې.

غلی شوم، یودم یې راته وکتل، د خواست په ژبه یې وویل:

_خیر دی! قربان دې شم، د سپینو ګلانو یو څه نوره شیره به نه کې راته پیدا؟!

ومې ویل:

_اوس څه نه شم درته ویلای!

د تندي ګونځې یې لا پسې ژورې شوې:

_مه مې نا امېده کوه! تاته څه سخته ده؟!

ومې ویل:

_خطر لري!

یودم په احساساتو راغی!

_څه خطر؟! لس، شل، دېرش! هر څومره ځوانان چې غواړې له ټوپکو سره یې درته راولم. یا ماته د کوه کاپ (قاف) لاره را وښیه!

ومې خندل:

_د ټوپکو خبره نه ده. پوهېږې! د دې ګلانو پر سیمه کاپر پیریان پاچاهي کوي. وړه خبره نه ده، کاپر پیریان!!! خدایکه مو وینه ځمکې ته هم پرېږدي.

بوډا چورت یووړ.

ومې ویل:

_بله خبره! له زرو سپينو ګلانو ايله يوه چونډۍ شيره را ټولېدای شي.

بوډا په خواره خوله وویل:

_مه مې نا امېده کوه!

ومې ویل:

_خاطر دې ډېر راباندې ګران دی، ژندکي ته به ووايم، کېدای شي چې په کوم چل يوه، دوه چونډۍ سپينه شيره درته راوړي، خو پنځلس ورځې وخت غواړي.

بوډا يودم وخندل:

_قبوله مې ده، قبوله مې ده.

غلی شو، ويې ويل:

_خو خير دی، تر پنځلس ورځې به يې ډېر نه ځنډوې.

اجازه يې وغوښته، د غار تر خولې پورې د شا په خوا ته. ودرېد، ويې ويل:

_قربان دې شم! هر څه چې غواړې راته ويې وايه! تر بېګا پورې به يې درته را ورسوم!

ومې خندل:

_بغدادي پیر انسانانو ته ضرورت نه لري. ځلوبښت زره پیریان یې تابع دي، څه چې غواړي، په خپله ورته راځي.

سړی تابع شو، په یوه چونډۍ سپینې شیرې یې مړي هم راته کول.

وار کریم داد ته را ورسېد، دې هډور ځوان په یوه بسته قوم واک درلود، خبره یې، خبره وه، په خپل قوم کې هېچا هم دومره زړه نه درلود چې خان ته نېغ وګوري، خو دې پیاوړي خان هم کمزوری ټکی درلود. کال مخکې یې له یوه کوچي سره خوړلي و، کوچي د قوم لوی خان پوري وهلی و، یوه خان به د یوه سپېره کوچي دومره لویه سپکه څنګه تېرولهٔ! په هماغه سات یې د خپلې توپانچې ډز پرې کړی و.

جرګې کېناستلې وې، خو د مړه کوچي ورور په بدي کې له کریم داده اووه ښځې غوښتې.

ساه زورور او کمزوری نه غواړي، پر هر چا ګرانه ده، د لوی خان ژوند تریخ و، آزاد نه شوای ګرځېدای، نه و ملامت، پوله، ونه، تېره...له هر ځایه د ټوپک خوله ور اوښتی شوای.

فکر مې وکړ، له دومره کراماتو وروسته به مې بیا هم په کوچیانو کې خبره نه چلېده؟! زړه مې نه منله.

حاجي ناټک مې را وغوښت، د بدي د سرېدو خبره مې ورته وکړه، خو د حاجي ناټک په خبرو کې نا امېدي ګډه وه، ویې ویل چې د وژل شوي کوچي ورور لېونی غلام دستګیر نومېږي، لېوني قسم کړی چې خپل غچ به اخلي. یو سهار د کریم داد د کلا تر مخ په اخور کې ورته پټ و. خان له جوماته خپل کور ته تلو چې کوچي د ټوپک ډز پرې کړی و، خو د خدای ساتنه بېله خبره ده، ګولۍ ونه خوړ. کریم داد

هم په منډه کې د یو ډزې توپانچې وارخطا وار پرې کړی و، خو توپانچه د کلا په لویه دروازه کې ترې پاتې وه...غلام دستګیر اوس هماغه توپانچه تړي....

حاجي ناټک ته مې وویل چې غلام دستګیر له ما او زما له کراماتو خبر که، ورته ووایه چې که سوله ونه کړې، نو بغدادي پیر خفه کېږي، خو حاجي ناټک رایاده کړه چې لېونی غلام دستګیر خدای نه مني، نو پیر به څنګه ومني، ده تر اوسه اووه مړي کړي، په دې اوو مړو کې دوه پیران ول.

لینګي مې ولړزېدل. د شپې تر ناوخته مې د حاجي ناټک خبرې په ذهن کې سره اړولې، خو د کار ټکی ترې ونه ووت.

سهار مې قدم شاه ته د حاجي ناټک خبرې وکړې، له فکر پرته یې راته وویل چې اې ساده، له خانه د وسلې وړل، داسې ده لکه ښځه چې یې ترې بېولې وې، که غواړې چې کریم داد په خپلو پښو درته راشي، توپانچه یې پیدا که.

حاجي ناټک مې را وغوښت، د توپانچې خبره مې نه شوای ورته کولای، خو دومره مې ورته وویل چې لېونی غلام دستګیر راته پیدا که.

حاجي ناټک رایاده کړه چې لیرې ترې ګرځه، څه یې کوې، لېونی غلام دستګیر له پیرانو ښه زړه نه لري، په کوچینوالي کې یې مور د دم ، دوا (دعا) له پاره د پیر په نوم کوم ټګ ته ورغلې وه، ټګ د ښځې ټټر ته لاس ور وړی و. ښځې ناره کړې وه، هغه وخت لېونی غلام دستګیر ایله د څوارلسو کالو و، تر څو چې کلی خبرېده، د پیر غاړه یې پرې کړې وه. د لېوني غلام دستګیر له هماغې ورځې له پیرانو سره لوبدلې ده، خوند نه ورکوي. هسې به دې خوابدی کړي....

خو ما ټینګار کاوه، د دې لېوني لیدل ضرور و.

حاجي ناټک راته وویل چې سمه ده، خو لېونی غلام دستګیر په پاړه چنار کې اوسي، دلته کله کله راځي، زما خبره پر ځمکه نه اچوي، که دلته د کوچیانو په هر ټبر کې و، پیدا به یې کم او تر دې ځایه به یې خپله درته راولم.

دوې ورځې ووتې، د حاجي ناټک او لېوني غلام دستګیر درک مالوم نه شو، بل سهار مې چینې ته نږدې یوه وچه ونه وهله چې دوه سپاره راته ودرېدل.

د قدم شاه ټیټ غږ مې واورېد:

_بچو! اوس به څه کوې؟! د کراماتو له ځایه هم لیرې یې.

غلی شو، ویې ویل:

_ماته کوچیان ښکاري، په دوی کې خو به کوم یو لېونی غلام دستګیر نه وي؟!

مازې شونډې مې وخوځېدې:

_نه! لېونی له حاجي ناټک سره راځي.

راغلو کسانو خپل آسونه پر ونو پورې وتړل. دواړو له رنګه توري لمر سوځولې څېرې درلودې، یوه ټوپک او توپانچه، دواړه تړلي وو، له بل سره یوازې توپانچه وه.
.

مخکې راغلل، ټوپک تړلي، سور سترګي له ونې لوړ، هډور سړي په ډډ غږ وویل:

_کوم یو پیر ګل یاست؟!

یو ګام ور مخته شوم.

سور سترګې وویل:

_ښه نو، دا ټګ ته یې چې خلک دې له غریبۍ ایستلي دي؟

په زړه کې مې خوشالۍ منډه واخیسته، دې سړي پیر ته عقیده نه درلوده، نو له لېوني غلام دستګیره پرته بل څوک نه و. لږ تر لږه د ده د نوم په اخیستلو خو مې یو څه کرامات ښکاره کولای شوای.

سور سترګي ته مې وکتل، ومې خندل:

_غلام دستګیره! ډېر په غوسه یې!

سور سترګی له خندا شین شو، خو د ده تر څنګ له بدنه د کمزوری سړی ټنډه تروه وه.

سور سترګي په خندا کې وویل:

_څه دې وویل! غلام دستګیر!!!

بېرته یې خپلو تشو ته لاسونه ونیول، دا ځل یې خندا تېرې نارې ته ورته وه. ښه شېبه یې وخندل، بیا یې هماغسې په خندا کې وویل:

_د دې خو پیریان هم تابع دي.

بیا یې خندا ته خوله وازه کړه، خو دا ځل یې خندا لنډه وه.

_ښه نو، زما نوم خو دې واخیست، نو دا زما ملګری څه نومېږي.

غلی وم.

سړي مخامخ وکتل، ویې ویل:

_هاغه ونه راته راوله!

بله خبره یې وکړه!

_ووایه! نن سهار مې څه وخوړل، هه؟! څو اوښې لرم؟! پلار، تره، نیکه مې څه نومېږي؟ !! ماته وګوره! د یوه نوم راته واخله.

غلی وم.

سړي زما تر اوږدې ږیرې خپلې ګوتې لاندې کړې، د زنې پر لاندینۍ برخې مې یې زور راووست. په غوسه یې وویل:

_څه عورته (ښځه) خو نه یې! ماته وګوره!

د قدم شاه وېرېدلې غږ مې واورېد:

_پیر صېب مه په عذابوه! که نه نو ښه ورځ به ونه وینې!

سور سترګی ور وګرځېد، قدم شاه منډه واخیسته، څو ګامه لیري ودرېد.

سور سترګې په ملنډو وویل:

_ښه ورځ؟!

مخامخ راته ودرېد، ویې ویل:

_زه هسې هم ښه ورځ نه لرم، تر اوسه مې څلور مړي کړي، د خپلې کډې (ښځې) او کوچنيانو رنګونه رانه هېر دي. نن دا غر، سبا ها غر، يوه شپه هم خپل ژوند ته تمه نه لرم.

غلی شو، په ملنډو يې وويل:

_خو ته اوس ړندکی پيری را وغواړه، خير دی! يا چوف راباندې وکه، اور را واچوه.

غلی شو، مخ يې را نږدې کړ، په ساه کې يې د نصوارو بوی ګډ و.

ورو يې وويل:

_پوهېږې! زه تورباز خان يم، غلام دستګير مې تر څنګ ولاړ دی.

لينګې مې ولړزېدل، پر نيمه وهل شوې ونې پورې مې لاس ونيو. لېوني غلام دستګير ته مې وکتل، معصومې وړې، تکې تورې سترګې يې درلودې، داسې نه ښکارېده چې تر دې دمه دې د کومې چرګې غاړه هم پرې کړې وي.

په لومړي ځل مې د لېوني غلام دستګير غږ واورېد:

_له ما سره دې څه کار و؟

اه! تر اوسه له داسې ورو او ارام غږه نه وم وېرېدلی.

غلی وم.

غلام دستګير وويل:

_پاړه چنار ته تلم، خو حاجي ناټک مې نه شو خپه کولای، لاره مې کږه کړه، د شپو او ورځو مزل راته پاتې دی، خبره لنډوه.

ومې ویل:

_یواځې درسره غږېدای شم؟!

د سور سترګي غوسه ناک غږ مې واورېد:

_ملنډې مه وهه! زما او د غلام دستګیر تر مینځ هېڅ هم پټ نه دي، خبره وکه!

خو غلام دستګیر ګامونه واخیستل، ورپسې ورغلم، د یوې څېړۍ سیورې ته ودرېد. پوهېدم چې د سولې خبرو ګټه نه کوله! سل زړونه مې سره وتړل، ومې ویل:

_ستا توپانچه غواړم!

د سړي په تور مخ کې شینوالی راغی، مخکې تر دې چې څه ووایي، ما وار ړومبی کړ:

_ستا تړلې توپانچه یو دز کوي، خو ته بدي دار یې! پوهېږم! هوښیار سړی یې! په داسې توپانچه کې به څه ونه وایې چې اووه ګولۍ خوري، بس! یواځې ماشې ته ګوته ور وړه. که دې دښمن اووه ساوې درلودې، نو هغه بېله خبره ده، که نه، په روغو پښو نه شي درنه تلای.

کوچي وچې سترګې راته نیولې وې.

ومې ویل:

_یو دوربین هم درکوم، له دې ځایه یې د هاغه غره پر سر ګوښې ولاړې ونې ته ور واچوه، پاڼې به یې وشمېرې. پیسو ته هم تیار یم، بس! غږ کوه!

کوچي وویل:

_دا توپانچه ولې دومره درباندې ګرانه ده؟!

ومې ویل:

په بیه کې یې زه څه نه وایم، علت یې ته مه غواړه!

یوه شېبه غلی و، بیا یې سر پورته کړ:

_ته څوک یې؟!

ومې ویل:

_پیري مې ته نه منې، نو اوس داسې فکر وکه چې له یوه عادي سړي سره سودا کوې.

ویې ویل:

_دا سودا مې خوښه شوه.

دواړه مخکې لاړو، لېونی غلام دستګیر له چینې سره راته ودرېد، ګریس بنده انګرېزي توپانچه، دوربین او څه پیسې مې ورته راوړې.

شېبه وروسته مې په دوو کوچیانو پسې تر هغو کتل چې په ګڼو ونو کې ننوتل.

ببرته پورته وختم، توپانچه مې په څو ټوټو کې وپېچله. بله ورځ مې د کریم داد یوه کلیوال ته وویل چې دا امانت به همدا نن تر خانه ور رسوې.

له ځان سره مې حساب وکړ، د کریم داد کلي یوه ورځ د آس مزل غوښت، نو دا کلیوال به نن شپه ناوخته، کلي ته رسېږي، خان به سبا ورځ د راتګ تیاری نیسې، که بل سهار لمانځه مهال حرکت را وکړي، نو مازدیګر یې دلته بوله.

د شپې مې تبه شوه، تر ډېره خوب نه راته، یو وخت مې اوږې وخوځېدې، قدم شاه و، ویل یې چې کریم داد له چینې سره ولاړ دی.

د غار خولې ته مې وکتل، د لمر ژېړه رڼا پر تیږو پرته وه.

قدم شاه وویل:

ماسپښین دي**!**

حیران شوم، د کریم داد دومره ژر او ناڅاپي راتګ ته مې تیاری نه درلود.

بدنۍ مې را واخیسته، مخ ته مې څو لپې اوبه ور واچولې. د غار خولې ته ورغلم، یو له عمره پوخ ځوان پورته را خوت، له چینې سره څو وسلوال کلیوال ولاړ ول.

ببرته پر خپل ځای کښناستم.

کریم داد راغی، زما پر ښي لاس یې مازې شونډې ولګولې. مخامخ راته کښناست.

د هغه پرسېدلو سترګو یوه خبره کوله، ټوله شپه یې مزل را کړی و.

کریم داد وار له واره توپانچه راته کښنوده، ورو یې وویل:

_پیر صېب! خپه نه شې، دا توپانچه دې له کومه کړه؟!

کله مې په دومره اسانۍ ځواب ورکاوه. ومې ويل:

_مه پسې ګرځه!

د سړي په تندي کې ګونځې پيدا شوې، په نا ارامه غږ يې وويل:

_ته پوهېږې! دا توپانچه.

په خبره کې ور ولوېدم:

_ولې نه پوهېږم! دا توپانچه ستا ده، ته بدي دار يې، دښمن لرې، خوب يې در باندې حرام کړی دی، له ونې، بوټي، ډبرې... هر څه وېرېږې....

غلی شوم، داسې مې وښوده چې (د ته پوهېږې) خبرې خوند نه دی راکړی.

کريم داد وخندل، خو پوه شوم چې دا خندا يې مصنوعي ده، په پوست غږ يې وويل:

_قربان دې شم، ته په هر څه خبر يې! خو خير دی، دې بې خبره بنيادم ته ووايه چې دا توپانچه دې له څه وه؟!

ومې ويل:

_که درته ووايم چا راته راوړه، نه يې منې؟!

يودم را مخته شو، ويې ويل:

_قربان دې شم، مورې له پلاره، نیکه د تونسې د پیرانو مریدان یو. کافر مه رانه جوړوه، چې ستا خبره مې زړه ته ونه لوېږي، نو د چا خبره به منم!

ومې ویل:

_رندکي پیري راته راوړه.

_ولې؟!

_ویل یې چې یوه ورځ د یوه کلي پر سر تېرېدم، یو خان مې ولید، د عزت او ابرو سړی و، خو د یوه خیرن کوچي له وېرې د باندې نه شوای را وتی. ان جومات ته هم نه ته. دې خان ته په کلي او اولس کې یو لوی پېغور ور پاتې و، توپانچه یې کوچي ورنه وړې وه.

د سترګو له کونجه مې کریم داد ته وکتل، سر یې وځړېد.

ومې ویل:

_دا دوې ورځې مخکې بیا رندکی راغی، دا توپانچه ورسره وه، ویل یې چې لېونی غلام دستګیر ویده و، توپانچه مې ترې را واخیسته، اوس غواړم چې دا توپانچه بېرته کریم داد ته ور وړم، خو ما منع کړ، ورته ومې ویل چې دا خلک له جنیاتو سره نه دي بلد، که دې کریم داد دا اوږدې داړې او پر اوږدو وېښتو پټ ځان ووینې، نو داسې یې بوله لکه لېونی غلام دستګیر چې ورته ولاړ وي، زړه به یې ټک وچوي. توپانچه به زه د کوم بنیادم په لاس ور ولېږم....

کریم داد تر ډېره غلی و، بیا یې راته وکتل، په جینګه خوله یې وویل:

_یو کار به نه راته وکې؟!

ومې ویل:

_اول یې راته ووایه!

سر یې وخوځېد، غریو واخیست:

_له دې لېوني سوډره به مې نه کې بېغمه!

پوهېدم چې دې خبرې ته به اخیر راځي، خو دومره ژر مې یې د اورېدو تمه نه درلوده.

ومې ویل:

_خو زه له لیوني غلام دستګیر سره کومه ستونزه نه لرم!

کریم داد تر ډېره ځمکې ته کتل، بیا پرته له دې چې راته وګوري، په غریو کې یې وویل:

_زه غلی سړی یم، خدایکه مې تر اوسه پر میږي هم پل ایښی وي، خو خدای په لېونو واړولم، کال مخکې د لېوني غلام دستګیر کشر ورور زما فصله ته خپله رمه ور پرېښې وه، سم په انسانیت ورسره غږېدم، بس! د څو کلیوالو تر مخ یې پورې وهلم، انسان دی، ماغزو مې کار پرېښود، همالته مې وویشت. مرکې کېناستې، هرې پرېکړې ته تیار یم، شل ټوپکه او ډېرې پیسې مې ورته ومنلې، خو لېونی غلام ستګیر اووه ښځې غواړي.

غلی شو، پر څادر یې سترګې پاکې کړې، په غریو کې یې وویل:

_پر ما مې درې خویندې او دوې لونې تر ځان هم ګرانې دي. څنګه به یې اور ته اچوم!

غلی شو. یودم یې راته وکتل، سترګې یې له اوښکو ډکې وې، ویې ویل:

_ته وو ایه! دا غوښتنه په کوم کتاب کې روا ده؟! لېونی غلام دستګیر نه پیر مني، نه فقیر، تر اوسه یې اووه مړي کړي، قربان یې شم، دوه یې ستا غوندې ګلالي پیران ول. تخته کېدا یې بې ثوابه نه ده.

تندی مې تریو کړ:

_څه! پیران!! پیران یې وژلي؟!!

د کریم داد غړ یو ناڅاپه ژوندی شو، غبرګ لاسونه یې پر ځمکه ولګول، یو ګام را وښویېد:

_هو صېب! که یې نه مني له خلکو پوښتنه وکه.

ځان مې خواشینی ونیو:

_نو داسړی خو په رښتیا هم ډېر مضر دی!

په خوند یې وویل:

_بالکل! پر لړم او غونډل باید پښه کېږدو. بس! قربان دې شم، تاته څه سخته ده، ږندکي ته ووایه، چاره به یې وکي.

ومې ویل:

_اتمه ورځ احوال واخله!

د سړي سترګې وځلېدې:

_مانا، تخته کوې یې؟!

ومې ویل:

_اوس څه نه شم درته ویلی، فکر به وکم، خو پام! له دې خبرې باید بل څوک بوی هم یونه سي.

کریم داد مې پر لاسونو را پرېووت، دا ځل یې مچې ډېرې تودې وې.

په خوند یې وویل:

_که دې دا کار وکړ، نو وبه مې ګنډې، ټول عمر به دې غلام یم.

ومې ویل:

_خو لېونی غلام دستګیر له بوټي نه دی پیدا، له تربرونو سره به یې څه کوې؟!

په خبره کې را ولوېد:

_له تربرونو سره یې لوېدلې ده، په کم شي غاړه راسره وړي، بس! ته د دې سوډر چاره وکه، له نورو سره سوله اسانه ده.

د باندې ووت، شېبه وروسته مې قدم شاه را وغوښت، نېغ مې ورته وویل چې د لېوني غلام دستګیر سر غواړم!

د قدم شاه سترګې رډې را وختې...

پوه مې کړ چې ځینې هدفونه په اسانه نه تر لاسه کېږي.

په سهار مې له حاجي ناټکه د چکر په پلمه یو یرغه (تېز) آس را وغوښت. کوچینی کاغذ مې ولیکه، قدم شاه ته مې وویل چې تر خپله وسه به چټک ځې!

موږ ته د انګرېزانو تر ټولې نږدې قرارګاه، د آس درې ورځې مزل غوښت. دا لویه قرارګاه د ډیورنډ د کرښې پر هاغه غاړه پرته وه، چانسلر د قرار ګاه مشر نیلسون ته امر کړی و چې زموږ هره غوښتنه به په پټو سترګو مني.

ډاډه وم، لیوني غلام دستګیر په اسانه موندل کېدای شوای، ده په ټول پاړاچنار کې نوم درلود.

یوائې شوم، خو وخت مې بېکاره نه تېراوه، په خلکو کې دربیم با رسوخه کس د شیخ جیلاني په نوم یو لوی مولوي و، دې بوډا یوه لویه مدرسه درلوده، ګڼ طالبان یې روزل، خو دې طالبانو مصرف غوښت، ځینو شتمنو مرسته ور سره کوله، خو د شېخ طالبان ډېر ول، کله کله به ان په وچه ډوډۍ کې هم باقي شو.

په لومړۍ ورځ مې له شکرانې پاتې یو په غوښه پټ پسه ور ولېږه، دوهمه ورځ مې دوه کړل، خو د شېخ درک ونه لګېد.

یو کلیوال مې وغږاوه، ویې ویل چې شېخ به ډېرې پیسې له دم او تاویذه پیدا کولې، د کور او مدرسې ګوزاره یې ښه روانه وه، خو تا یې بازار ور سوړ که، ښه یې نه ایسي.

درېیم سهار مې بل پسه ور ولېږه، خو لا یې بد اېسېدم، خو هماغه غرمه مې یو اوږد لیک ورته ولیکه، ومې لیکل چې ځلوبښت زره پېریان مې په واک کې دي، هر څه را رسېږي، نه د شکرانې په پیسو پسې ګرځم او نه هم پسونه، سیرلي ، چرګې، هګۍ... اهمیت راته لري. که تشریف راوړې، نو بغدادي پیر دې له خوارې ورځې ایستلی شي....

خط کار وکړ، شېخ پر خره سپور راغی. سترې مشې یې توده وه. کېناست، یو ساعت یې د علماوو د اهمیت په اړه خبرې وکړې، ویې ویل چې که زما او ستا غوندې علما نه وي، نو عامیان به کوپر او اسلام سره ګډ کړي...هم به له دې دنیا ووځي او هم به یې اخیرت خراب وي...نه به په نکاح پوهېږي او نه به هم د جنازې لمونځ ور مالوم وي، ان داسې څوک به ونه مومي چې د ماشوم په غوږ کې آذان ور وکړي....

بوډا اوږدې خبرې وکړې، په هره خبره کې به یې لومړی ځان او بیا ماته ګوته نیوله، ویل به یې چې دا موږ علما....

بوډا ته مې وویل چې هر سهار یو طالب را لېږه، دی به ټوله ورځ د شکرانې پسونه، سېرلي... پیسې ټولوي، مازدیګر به له ځارویو او ډک جېب سره در روان وي.

بوډا د تګ په وخت کې دعاوې راته کولې، ویل یې چې ستا غوندې علما دې خدای له اور او اوبو وساتي....

بل سهار کوچینی طالب راته ودرېد، تر مازدیګره یې یو پسه، درې سیرلي، څو چرګې... ټولې کړې.

خلک ورو ورو ډېرېدل، د بغدادي پیر د کراماتو آوازه تر لیرو ځایونو رسېدلې وه، ان ځینې خلک له وردګو او غزني هم راغلل.

قدم شاه نه و، خو د لاوډ سپیکر کرامات ونه درېدل، راغلي کسان به مې ژر نه را پرېښودل، دوی مجبور ول چې له چینې سره یو څه وخت تېر کړي، نالیدلو کسانو به د یو بل نومونه اخیستل، دردونه به یې سره ویل...د کلي او کور په اړه به سره غږېدل...له لاوډسپیکره به دومره څه راوتل چې بغدادي پیر خپل کرامات وښیي.

کله چې به د یوه کس چوف کول خلاص شول، نو ورته و به مې ویل چې اوس فلانی را ولېږه. وړه خبره نه وه، که بغدادي پیر کرامات نه درلودای، نود نالیدلو خلکو نومونه او نورې پټې به څنګه ور مالومې وې!

راغلی کس به مې پښو ته را ولوېد.

یو ماخستن مې جامې بدلولې چې په جېب کې مې د زرو سیکه له واړه چاقو سره ولګېده. سهار مې باز را وغوښت. په خبرو مې را ووست، سره غونډۍ نږدې وه. باز وویل چې سیکه او بوتان یې د دې وړې غونډۍ د لمر لوېدو خوا په څنډه کې موندلي وو.

ماخستن مې لاسي بټۍ را واخیسته، ډاډه وم، په دې شپه کې که مې چاته د زمري زړه هم ور کړی وای، نو د ږندکي پیري له ډاره سمڅې ته نه شوای را تلای.

سپوږمۍ وه، سره غونډۍ مې په اسانۍ ومونده، لمر لویدو خواته یې ورغلم، تنورونو ته د وړل شوې خاورې کیندل شوي ځایونه مې پیدا کړل. په پسته خاوره پسې وګرځېدم. ځای مې وموند، خاوره مې په دواړو لاسونو لیرې کړه، وړې سمڅې ته مې لاسي بټۍ ونیوله، لاندې ډبرینې زینې کښته شوې وې.

په احتیاط لاندې لاړم، اوږدې سمڅې ته د ډبرو پایې ولاړې وې، دېوالونه د مختلفو حیواناتو له رنګه نقاشیو ډک ول.

د یو څه د ماتیدو غږ مې واورېد، لاسي بټۍ مې څمکې ته ونیوله، پښه مې د انسان د اسکلیټ د ورانه پر هډوکي ایښې وه. مخکې لاړم، دېوال ته له ډبرې جوړ لوی بټ ولاړ و، څو واړه بټان ، دوه، درې کوزړۍ، د انسانانو هډوکي...پر ځمکه پراته ول...بټۍ مې را وګرځوله، په رڼا کې یې دومره زور نه و چې د سمڅې تر پایه ورسېږي.

فشس مې واورېد، په بېړه را تاو شوم، زړه مې له وېرې خولې ته راغی، په خاورو کې تور، غټ مار پروت و. په منډه د باندې ووتم، د سمڅې خولې ته مې یوه غټه ډبره ور ورغړوله. پر ځمکه پرتې مړې خاورې مې ور ټولې کړې.

پوهېدم چې دا سمڅه بې څه نه ده، خو اوس یې وخت نه و.

سهار لس بجې له خوبه را پورته شوم، چینه په خلکو، آسانو، خرو، اوښانو او کچرو کې نه مالومېده.

غرمې ته حاجي پاینده خان راغی، زارۍ یې کولې، د سپینو ګلانو شیره یې غوښته، خو دا شیره مې کله بې ارزښته کوله!

حاجي پاینده مې همداسې په احتیاجۍ کې پرېښود، ورته ومې ویل چې د سپینو ګلانو پر سیمه د کاپرو پېریانو ګزمې سختې شوې دي، ړندکی موقع ته ګوري، بس! څو ورځې نور هم صبر وکه.

د سړي زړه نه ته، خو چاره نه وه، له وچو میوو ډکه لویه غوټه یې راته پرېښوده.

سهار وختې مې یوه ناره واورېده، د باندې ور ووتم، درې کسان لاندې ولاړ ول. اشاره مې ورته وکړه، یو یې پورته را وخوت، په خواره خوله یې چینې ته نږدې د یوه دوکان او سماوار د جوړېدو اجازه غوښته.

تاوان مې نه پکې ليد، ډېر خلک له ليرو سيمو راتلل، دوکان او د شپې د تېرېدو ځای راته ښه و.

ځای مې ور وښود، ځوانانو هماغه ساعت ملاوې وتړلې، تر مازديګره يې هوارې ډبرې راوړلې....

ماښام چرتي شوم، اووه ورځې تېرې وې، خو د قدم شاه درک نه و، د هغه د نيولو کومه وېره نه را لوېده، قدم شاه په سيمه کې بلد و، د ډيورنډ پر ليکه د افغان پوځيانو قرار ګاوې هم له يو بل نه ليرې پرتې وې، بلد کس په اسانۍ تر کرښې اوښت.

په زړه کې مې يوه خبره را ګرځېده:

_درې ورځې تګ، درې ورځې راتګ. نو ولې وځنډېد! قدم شاه مې د شپې تر ناوخته له ذهنه نه ووت.

سهار چينې ته ورکښته شوم، له درېيو پرونيو ځوانانو سره، څلورو نورو کسانو هم ختې کولې. کار تېز و، بس! پلنې ډبرې به يې په ختو کې نيولې...غرمې ته د واړه دوکان دېوالونه ودرېدل.

ماسپښن ته کريم داد له خپلو ملګرو سره راغی، زېرى يې غوښت، خو ما ورياده کړه چې ړندکی پيرى ډېر مصروفه دى، زه په خپله احوال در ليږم.

کله چې بېرته ته، يو تک سپين، ښکلی آس يې راته پرېښود.

مازديګر د دوکان پر سر لرګي او خاوره ولوېدل، لمر لوېدو ته کاګل وربانديې تېر شو. آس مې د لېوانو له ډاره همالته وتاړه.

خواشينی وم، قدم شاه مې سترګو، سترګو ته کېده.

وختې پرېوتم، یو وخت مې کړنګ واورېد، سترګې مې رڼې کړې، څراغ بل و، قدم شاه تش دېګ ته کتل.

کېناستم، په خوند مې وویل:

_څه وخت راغلې؟!

پرته له دې چې راته وګوري ویې ویل:

_فکر کوم چې له ډېرې لتې دا څو ورځې وږی ګرځېدې!

ومې ویل:

_راځه! وچه مېوه شته.

راغی، لاس یې را وغځاوه، خو ما راکش کړ، په غېږ کې مې ونیو.

ویې ویل:

_پخوا خو دومره مینه ناک نه وې!

له مختلفو مېوو ډکه کڅوړه مې ورته کېښوده. په بېړه مې وویل:

څه دې وکړل؟

ویې ویل چې له نیلسون سره وغږېدم، د لېوني غلام دستګیر په باره کې مې مالومات ور کړل، ورته ومې ویل چې د دې سړي پیدا کېدا اسانه ده، ټول خلک یې پېژني....

نیلسون پاړا چنار ته تلګراف وکړ، ځواب راغی، په پاړا چنار کې انګریزي قرار ګاه ورته لیکلي و چې سخته نه ده، د لېوني سر به له همدې ځایه ډېوېډ جونز ته ور ولېږو، خو وخت غواړي، موږ باید لېوني غلام دستګیر ته داسې موقع وګورو چې راګرم شي....

له قدم شاه سره تر ناوخته ناست وم، د شېخ جیلاني او د سرې غونډۍ کیسې مې ورته وکړې....بیا مې وویل چې د لېوني غلام دستګیر سر شاید ډېر وخت ونیسي، تر هغو به د ملک ځونډي په باره کې فکر وکړو.

په زورور ملک ځونډي پسې لوی قوم ولاړ و. دې شتمن شپېته کلن سړي پر پراخه سیمه واک درلود،غریبانو ته یې لاس نیو، د لارې مساپر به یې له ډوډۍ پرته نه پرېښودل. ان کله کله به سلامت تجارتي کاروان د ده مهمانخانې ته شپه ور وړه.

دې سړي خپله ځواني د هند په اسام کې تېره کړې وه، هلته یې د سود لوېې معاملې درلودې، اوس یې هم کار جوړ و، دوو ورونو او مشر زوی یې له اسامه په خرڅ پیسې ورته را لېږلې.

د ملک ځونډي یوه کلیوال راته ویلي و چې دا سړی هېڅوخت له مېلمه پرته ډوډۍ نه خوري، که مساپر ونه مومي، د کلي ملا او څو نور کلیوال ورسره کېنوي.

دې سړي ژوندی زړه درلود، ځان یې غم ته نه ورکاوه، د ښو آسونو، اتڼ او تېزو ښکاري تازیانو شوقي و، کله کله به یې شاعري هم کوله، له خپلې یوې ښځې او شپږو اولادونو سره یې خوشاله ژوند درلود.

له قدم شاه سره مې د ملک ځونډي د ژوند هره خوا وسنجوله، دواړو فکر وکړ، خو د دې سړي په ژوند کې مو داسې څه ونه موندل چې د بغدادي پیر کراماتو ته احتیاج وي.

يوه اوونۍ ووته، په دې ورځو کې مو د حاجي ځونډي ډېر کليوال وغږول، پاتې تمه مو هم وختهٍ!

دوکان او لويه کوټه جوړ شول، همدې يوه دوکان او سماوار ته يې د(پير بازار) نوم ورکړ. خو دومرو خلکو ته يوازې يو دوکان او يو سماوار کافي نه ول، نورو کسانو ته مې هم د دوکانونو د جوړولو اجازه ورکړه، دا اجازه په لومړي دوکاندار ښه نه وه لګېدلې، خو بغدادي پير ته يې ان د يوې وړې ګيلې زړه هم نه درلود.

خلک ډېر ول، ستړی شوم، دمونو ته مې يوازې د ماسپښين تر لمانځه پورې وخت ورکړ. ناوخته راغلي کسان به يا بېرته تلل، يا به يې په سماوارونو کې د بل سهار په تمه شپه تېروله.

وروسته مو بله لاره ومونده، کاغذونه مو وسکنل، سلګونه څلور کونجه وړې ټوټې مو ترې جوړې کړې، په هره ټوټه کې مو چوکاټونه او د چوکاټونو په مينځ کې مختلف عددونه وليکل. قدم شاه به له چينې سره ولاړ و، خلکو ته به يې په نوبت کاغذونه ورکول، ويل به يې چې دا تاويذونه د بغدادي پير په مبارکو لاسونو ليکل شوي دي، په اوو سرو جامو کې يې ونغاړئ، د هر مرض دوا ده....

خلکو به څه ويل! هېڅ! کاغذونه به يې سترګو او شونډو ته ور وړل او بېرته به خپلو کورونو ته روان شول. قدم شاه به يوازې هغو کسانو ته له پير سره د ليدو اجازه ورکوله چې يا به له ډېرو ليرو ځايونو راغلی ول او يا به يې څېرې تازه او جامې نوې وې.

کله کله به له پير سيد کرم شاه (لارنس) نه هم خبرېدم، دی له ما سل_ يو نيم سل کېلومتره ليرې و، خو په کراماتو کې يې تر ما وړې وه، له هماغه سيمې يوه راغلي سړي قسمونه خوړل چې پير سيد کرم له ځانه مرغۍ جوړه کړه، والوت....

ټوله ورځ به مې ماغزه وخوړل شول، قدم شاه هم ستړی و، هره شپه به يې کاغذونه سکنل....

بل فکر مې وکړ، بغدادي پیر تر دې دمه لنګر نه درلود! هسې هم د شکرانې پسونه ډېر ول، له شېخ جیلاني سره سره، دم، دعا ته د راتلونکو خلکو ګذاره هم پرې کېدله، د هوټلونو خاوندانو ته مې تنخوا وټاکله، دوی به هره ورځ دوو، دوه نیمو سوو کسانو ته د پسونو پخې غوښې ورکولې.

خلکو په خپلو سترګو لیدل چې د خلکو له خوا راوستي پسونه ، بېرته همدې خلکو ته پخېدل، خو بیا به هم حیران ول ...ویل به يې چې د دومره بنیادمانو مړول کرامات غواړي، وړه خبره نه ده! د پیرګل لنګر پټې بلاوې چلوي....

یو ماسپښنین مې پر آس چکر واهه چې د قدم شاه ستړې چیغه مې واورېده، ورغلم، ویل يې چې یو څوک تاویذ غواړي. ورياده مې کړه چې ته خو په هر څه پوه يې، سهار ته يې ماتله که، خو قدم شاه راته وویل چې دا سړی په لیدو ارزي.

له یوه خوار، هډور سړي سره پورته وختم، دی غلام رسول نومېده، د ملک ځونډي دهقان و، خو اوس يې داسې تاویذ غوښت چې غوا يې د لوشلو په وخت کې لغتې ونه وهي.

تاویذ مې ورته ولیکه، ومې ویل چې په اوو سرو جامو کې يې وګنډه، غوا به کراره ولاړه وي. بیا مې د ملک ځونډي خبرې را واخیستې، ومې ویل چې دا خوشاله انسان په ژوند کې هېڅ غم نه لري، خو غلام رسول را یاده کړه چې په دې ورځو کې يې چورت خټه دی.

را ومې غبراوه، د دهقان له خولې د ملک ځونډي ژوندی زړه مړ و، خندا ترې هېره وه، ډوډۍ يې نه خوړه، په وړه خبره غوسه کېده...نازولې تازيان به يې په ډېرانو ګرځېدل... ان جومات يې هم پرېښی و.

نورې خبرې مې ترې را وايستې. دهقان يوه کيسه راته تېره کړه، ويې ويل چې څو ورځې مخکې مې رشقه رېبله، د ژړا غږ مې واورېد. ورغلم، د جوارو په بوټو کې مې چوله جوړه کړه، حاجي ځونډۍ د لښتي پر ژۍ ناست و، رڼې اوښکې ترې توييدې، له ځان سره يې خبرې کولې، بيا يې يو ناڅاپه آسمان ته وکتل، له خولې يې زوروره چيغه را ووته!

_اه ! توتکۍ!

پورته مې وکتل، توتکۍ نه وه.

غلام رسول غلی شو، ماته يې وکتل، ويې ويل:

_قربان دې شم، ملک ځونډی سم نه شو راته ښکاره، د لېونتوب علامې لرې.

د دهقان له تګه وروسته مې له قدم شاه سره خبرې وکړې، دواړه يوې نتيجې ته ورسېدو، دا د مينې نښې وې. بوډا میین و.

سهار ناوخته مې چيغې واورېدې، غلام رسول په بېړه پورته را وخوت، لمن يې په وينو سره وه. خدای او کوران يې يادول، د خپلې ښځې د پزې د وينې درېدو ته يې تاويذ غوښت.

علت مې وپوښت، لنډ يې راته وويل چې ستا راکړی تاويذ مو د غوا پر تندي را وځړاوه، خو سهار يې زما کډې ته غبرګې لغتې سيخې کړې، د مخ پاړسوب او مات

غاښ یې پروا نه کوي، خو اوس یې د پزې وینه نه دربېږي،خوارکۍ هسې هم کم جانه ده، که یې دا حال وي، مړه یې بوله.

د غار تیارې برخې ته لاړم، شېبه وروسته مې سړي ته د وینې د درېدو تر ټولو قوي دوا ورکړه. په غوسه مې ورته وویل چې وه ساده! ولې په خبره ځان نه پوهوئ! درته ویلي مې و چې تاویذ ته اوه سرې جامې ور واغونده!

دهقان په خواره خوله وویل چې زه ورته ناست وم، کډې مې تاویذ په اوو سرو جامو کې وګانډه....

خو ما نه منله، ومې ویل چې که د تاویذ یوه جامه کمه، یا زیاته وي، نو برعکس تاثیر لري، غوا نوره هم په غوسه کېږي....

خو غلام رسول قسمونه خوړل چې د تاویذ جامې پوره وې.

ومې ویل:

_د تاویذ خلاصول دې کور بې برکته کوي، که نه اجازه مې درکوله چې تاویذ خلاص کړې، په خپله به پوه شوی وې چې جامې کمې، یا زیاتې دي....

غلی شو، دهقان به نو ولې خپل کور په لوی لاس بې برکته کاوه!

دهقان په بیره د باندې ووت.

قدم شاه سړه ساه واېسته:

_اوف، بېچاره ښځه؟!

غلی شو، ويې ويل:

_د دوا د بوتل کاغذ خو به دې ترې شکاوه.

ومې خندل:

_دا خلک په خپله ژبه نه پوهېږي، نو انګليسي خط به څنګه لولې؟!

_خو احتياط ښه دی!

ومې ويل:

_څوک يې سپينوي! که پوه هم شي، لويه خبره نه ده، په څلوېښتو زرو پېريانو کې به داسې پيری هم وي چې بغدادي پير ته له لندنه دوا راوړي.

ماخستن ناوخته مو ډوډۍ خوړه چې يو دم ګوله رانه ولوېده، يو چا په لوړ غږ زما نوم اخيست:

_ډېوېډ جونزه!

منډه مې واخيسته، سپوږمۍ وه، چينې ته نږدې دوه کسان ولاړ ول، ورغلم، يودم مې وويل:

_اه! احمقه! دا ځای نو زما د نوم د اخيستلو دی؟!

سړي کلکه غېږ راکړه، خو ما د سماوار وړې کړکۍ ته کتل، شکر مې وايست، څراغ بل نه شو....

قدم شاه راغی، آسونه یې همالته په ونه پورې وتړل. یوه سپکه او بله درنه کڅوړه مو پورته وخېژوله. کېناستم، خو لا مې زړه نه وو سره راتول.

مایکل توره لونګۍ لیرې کړه، بخښنه یې وغوښته، دی په دې نه پوهېده چې سماوار له خلکو ډک دی.

مایکل خپل ملګری را معرفي کړ، نوم یې چوهدري حسن و، د پاړا چنار په قرارګاه کې یې وظیفه درلوده.

مایکل مې په پېښور کې لیدلی و، ده به په هفته کې یو ځل د جاسوسۍ د وسایلو کرامات راښودل.

ما څو میاشتې په غره کې تېرې کړې وې، د معلوماتو تږی وم، په دې نه پوهېدم چې له دې غرونو ور هاخوا څه خبرې دي. مایکل مې وغږاوه، د پاچا (امان الله خان) قرار دادونه ډېر شوي ول، پر معدنونو کار روان و، صنعت وده کړې وه، په کابل ښار کې روان رېل لیدل شوی و، سلګونه ځوانان ترکیې، جرمني، فرانسې.... ته په زده کړو پسې تللي ول....

وروسته د جاسوسانو په باره کې وغږېد، په ټولو کې د بریتانیې لخوا جوړو شویو روحاني څېرو (پیر، فقیر،اغا، ملنګ...) کامیابه نتیجه ورکړې وه. ان ځینو یې په دربار کې هم مریدان پیدا کړي ول....

د لیوني غلام دستګیر کیسه مې ترې وپوښته، لنډ یې وویل چې سر یې په راوړې بوجۍ کې دی.

مایکل وویل چې په دې ورځو کې د برېتانیې په پوځ کې یو سیک عسکر ووژل شو، قاتل یې نه و مالوم، خو موږ ورته مالوم کړ، لنډ لیوني غلام دستګیر ته

ورغلو، د لیوني تر مخ مو د مقتول وړې توپانچه په کېږدۍ کې تر لیمڅي لاندې کړه، غلام دستګیر جنجال وکړ، لاس یې را واچاوه، کوچیان راغلل، خپله توپانچه مو بېرته را وایسته، سړی را ګرم شو، قرار ګاه ته مو را ووست، جلاد غاړه ور پرې کړه. بس! یو- دوه ورځې د کوچیانو مشران راتلل، ویل یې چې لیونی له سره پرته څنګه خاورو ته وسپارو، خو ګرمي وه، چاره یې نه لیده.

مایکل لویه خلطه خلاصه کړه، اول یې خوراکي مواد را واېستل، بیا یې اخبارونه او د جاسوسۍ نوي، پرمختللي وسایل پر ځمکه کېښودل.

مایکل او ملګرو یې تر سپېده چاود مخکې بېرته پاړاچنار ته روان شول.

په هماغه ورځ مې کریم داد ته احوال ور ولېږه، بله ورځ راغی، په بوجۍ کې د لیوني غلام دستګیر تړلی سر مې ورکړ، پښو ته را ولوېد.

ماخستن مې نوي راغلي وسایل کتل، تېز ګروپ مې ولګاوه، د سمڅې له خولې اووه رنګه رڼا ووته. قدم شاه د سماوار تر مخ وارخطا خلکو ته ویل چې دا له کوه قافه د راغلیو ښاپېریو د اغوستو حجابونو رڼا ده... د خلکو د توبو غږونه تر سمڅې پورې را رسېدل....

بله ورځ مې ملک ځونډې ته یوه جمله ولیکله:

_بغارې دې دومره لیرې غره ته را ورسېدې، خو نږدې توتکۍ وانه ورېدې.

په سبا یو له ونې ټیټ سړی راغی، غټه لونګۍ یې تړلې وه، ږیره یې په نکریزو سره وه. وار له واره مې پښو ته را ولوېد، د خواست په ژبه یې وویل:

_یا پیرګله! دومره کرامات لرې چې زما چیغې ان په غره کې اورې، نو هر څه دې په وس پوره دي، خدای به کوي، ته به کوې! داسې تاویذ راته ولیکه چې له توتکۍ بې غمه شم.

ومې خندل:

_پیر بغدادي ته بې غمه کېدا او یو ځای کېدا، دواړه یوه خبره ده.

په حیرانۍ یې راته وکتل، ویې ویل:

_قربان دې شم، د آب او عزت سړی یم، کور او اولس به څه وایي، بې غمه کېدا راته ښه ده.

سړی مې خپل ټټر ته را نږدې کړ، ومې ویل:

_په شرعه کې شرم نه شته، ان څلور ودونه هم کولای شې.

یودم غریو واخیست:

_خونه یې مني، خانګل ته مې وویل چې غریب سړی یې، توتکۍ لور دې راکه، په سرو، سپینو کې به دې پټ کم، خو سړي نه وړه، نه یې را وړه، نبغ یې راته وویل چې وشرمېږه! لمسیان لرې، خپله ځوارلس کلنه لور ځنګه اورته واچوم...که دې بیا را یاده کړه، پر تندي به دې ولم.

ملک یودم وژړل... ویې ویل چې دې نجلۍ خوب راباندې حرام کړی دی.

بیا مې د خانګل په باره کې را وغږاوه، دې ناروغ سړي د کلي ګوروانې (پاده واني)کوله. دوه ځله بې سده شوی و، له پزې او غوږونو به یې وینه تله، زوی یې نه

درلود، په کور کې یې اووه سرې لونې ګرځېدې، په وچه ډوډۍ پسې حیران و، تربرونه یې مرګ ته ماتله ول. سر له اوسه لا د خانګل د ښځې او لونو په وېش نه سره جوړېدل.

ملک ځونډي ته مې ډاډ ورکړ چې ځان دې غم ته مه ورکوه، خانګل به په دې دوستۍ کې څه ونه وایي.

خانګل مې را وغوښت، څېره یې اشنا وه، فکر مې وکړ، دا سړی دوه ځله پخوا هم راغلی و، زوی یې غوښت.

خانګل مې پر لاسونو را پرېووت، په خوشالي یې وویل چې ښځه یې امېدواره ده. ډاډ مې ورکړ چې د بغدادي پیر تاویذ بې څه نه دی، په نصیب کې دې یو ګلالی هلک وینم.

بیا د اصلي موضوع په څنډو کې را وګرځېدم، د خانګل غربت او بې کسي مې یاده کړه، د هغه ناروغي او اووه لونې مې مینځ ته را واچولې، ومې ویل چې ژندکی پیری کله کله احوال راته راوړي، تربرونه دې ښه نېت نه درته لري....

د سړي سترګې له اوښکو ډکې شوې، ویې ویل چې بې کسي دې ورکه شي، دی هم پوه دی چې تربرونه یې مرګ ته ناست دي....

خانګل ته مې وویل چې له ملک ځونډي سره دوستي دې په خیر ده، لور به دې له دې شتمن او زورور سړي سره خوشاله وي، تربرونه به دې سترګه ترې کوي، که مړ هم شې، داسې څوک به وي چې پرده دې خوندي او لونې دې په عزت واده کړي....

خانګل تر ډېره فکرونه وهل، بیا یې سر پورته کړ، په غریو کې یې وویل:

_قربان دې شم، پوهېږم! ته مې بدي نه غواړې، غیب درمالوم دي، چې ته وايي، نو دا دوستي مې قبوله ده.

په هماغه ورځ مې ملک ځونډي ته احوال ور ولېږه چې خبره خلاصه ده، بس! مرکه ور ولېږه!

اه! باور! باور مې غوښت، تر لاسه مې کړ. پر ټوله سیمه مې واک پروت و. ان د بغدادي پیر له خوښې پرته مرغۍ هم نه شوای چونېدای. په کورونو، ګودرونو، جوماتونو، ولسونو کې یواځې د بغدادي پیر کرامات یادېدل. زه به پر ځمکه ګرځېدم، خو خلکو به اسمان ته کتل. په هرې سپینې کوترې پسې به یې چیغې وهلې ((پیر ګل ته وګورئ، له ځانه یې کوتره جوړه کړې، پر خپلو مریدانو راګرځي...)). چا چې به ولیدم، پرځان یې د دوزخ اور حرام ګاڼه.

دا ټولې، سختې، خیرنې ورځې، لوږه، تنده...خطر...د خلکو په باور ارزېده. اوس نو د اصلي هدف د ترلاسه کولو وخت و . د دې خلکو زړونه د پاچا له مینې ډک ول، خو اوس باید دا ځای کرکې نیولی وای. په لومړي ځل مې په خپلو خبرو کې د امان الله خان نوم را ګډ کړ، خو احتیاط مې نه هېراوه، د دې خلکو په زړونو کې له خدای او پیغمبر را وروسته، امان الله خان پروت و.

په پیل کې به مې عمومي خبرې را واخیستې، بیا به پاچاهي ته ورغلم، د غازي ښیګڼې، له وطن، آزادي او تعلیم سره د پاچا مینه، د هغه دینداري...به مې یاد کړل، په اخیر کې به مې د (خو) ټکی را وایست، وبه مې ویل چې غازي امان الله خان ښه سړی دی، خو کاشکې یې ږیره نه خریيلی.

همدې یوې خبرې به د خلکو له ذهنه د پاچا افغانیت، زړورتوب، د وطن ابادي، دینداري، له وطن او خلکو سره مینه... ټول پاک کړل. پر ځای به یې یوه خبره کېده، پاچا ږیره نه لري، مانا سنت ته ارزښت نه ورکوي....

خو مابه وخندل، وبه مې ویل چې خیر دی، ځواني ده، په خپله به پوه شي....

هره ناسته به مې د امان الله خان پر صفتونو پیلوله، خوله به مې ستړې شوه، خو اخېر په یوې وړې (خو)، د پاچا پر ټولو ښېګڼو خړې اوبه وروستې.

وروسته لږ مخکې لاړم، ټولو ته مې همدا یوه خیالي کیسه تېروله، لومړۍ به مې د امان الله خان صفت وکړ، بیا به مې ځان خواشینی ونیو، وبه مې ویل چې څه وخت مخکې ځوان پاچا له خپلو وزیرانو سره جلسه درلوده، یو وزیر په خرپ نشه و، خو پاچا یواځې سپک کړ.

غلی به شوم، ناستو کسانو ته به مې وکتل، وبه مې ویل:

_پاچا زړه سواند انسان دی، خو شریعت شراب خور ته خپله سزا لري، پاچا باید د زړه سواندي پر ځای حد جاري کړی وای.

وار له واره مې دا ډول کیسې په خپله په پاچا پورې نه شوای تړلی، دې خلکو د بغدادي پیر الوتل منل، خو پاچا او شراب ډېر سره لیرې ول، خو لږ تر لږه به دې کیسو په دې ساده ککریو کې دومره ور ګرځول چې که پاچا خپله شراب نه خوري، نو شراب خور یې هم دومره بد نه ایسي....

وروسته یو څه تېز تلم، د هلکانو مکتب مې ښه یاداوه، خو د نجونو له زده کړې سره مې ضرور د (خو) ټکی تاړه.

بیا مې تر کیې ته د افغانو نجونو د لېږلو خبرې را واخیستې، ومې ویل چې درس ښه دی، خو دومره هم نه چې ځوانې، جانې، سپینې پښتنې پردو ملکونو ته پسې ولېږو....

تر دې دمه به ټولو سرونه راته خوځول، خو یوه ورځ مې په خپلو خبرو کې ملکه ثریا یاده کړه، ومې ویل چې لوڅ مخ ګرځي....

په لومړی ځل یو چا دومره زړه وکړ چې د بغدادي پیر په خبره کې ور ولوېږي، له کټوازه راغلي یوه زیږه ځوان په غوسه وویل:

_پیرګله، دم، تاویذ او کراماتو ته دې مات یم، مور مې یاده که، خو د پاچا په ناموس به کار نه لرې.

ومې خندل، ملکه ثریا مې د دنیا تر ټولو ښځو پاکه او پرهېزګاره وګڼله، تر هغو مې د ملکې صفت وکړ چې د ځوان د تندي ګونځې هوارې شوې....

یو څه وخت مې احتیاط کاوه، د امان الله خان نوم مې نه اخیست، خو د والیانو، حاکمانو او نورو غټو خلکو د خیالي ګناوو بیانول په دې نه ارزېدل چې څوک بغدادي پیر خفه کړي.

وروسته مې د مایکل راوړي اخبارونه وکتل، یوه انګرېزي مجله مې ومونده، په برېتانیې کې د ښځو د پرمختګونو په اړه وه.

ګڼ کسان به مې را ټول کړل، مجله به مې وغوړوله، د انګرېزي متن او عکسونو له مخې به مې تشریحات ورکول.

په انګرېزي ژبه پوهېدا پوښتنه نه پيدا کوله، له بغداده راغلي پير صافه پښتو ويله، نو ده ته انګريزي هم سخته نه وه.

د مجلې په لومړي مخ کې لوی عنوان ليکلی و: ((د بريتانيې ملکې د اکسفورډ پوهنتون له تکړه محصلينو سره وکتل)). لاندې لوی عکس و، ملکه د پوهنتون له ممتازو انګرېزو نجونو سره ولاړه وه.

وبه مې ويل:

_دلته يې ليکلي چې د بريتانيې ملکې له هغو افغانو نجونو سره وکتل چې برېتانيې ته په زده کړو پسې راغلې دي.

د دې عکس په ليدو به خامخا يو_ دوو کسانو ويل:

_څه فايده، بېرته مو هماغه پرنګيانو ته خپل ناموس ور ولېږه چې د ناموس د ساتلو له پاره مو توري پسې را واخيستې....

په دوهمه پاڼه کې له يوه مضمون سره يو عکس ښکارېده، کشيش او ګڼې انګرېزې نجوني په کليسا کې لوی صليب ته ولاړې وې. ليکلي وو چې په غربي هېوادونو کې له عيسويت سره د ځوانانو مينه کمه شوې ده، اوس کشيشان هڅه کوي چې دا ځوانه طبقه بېرته پر مسيحت باوري کړي...خو ما به دا جملې داسې ورته ژباړلې:

دلته ليکل شوي چې د يهودو او نصاراوو ملکونو ته ورغلې افغانې نجوني مسيحت ته تشويق کېږي، خو دا سپينې پښتنې په خپل دين کلکې ولاړې دي، د پرنګيانو له دومره تبليغ سره سره، تر اوسه ايله دوو نجونو خپل دين پرېښی دی....

په خلکو کې به ګونګوسې شوې:

_که دا حال و، د دین پرېښودل څه! خپل پرتګونه به هم لیرې کړي....

خو په بل مخ کې یې پرتګونه لیرې کړي ول. یو ورزشي مطلب و، انګرېزو نجونو په یوه نیکر کې والیبال کاوه.

اسانه وه، دا عکس به مې په پښتو نجونو پورې وتاړه، خلکو به توبې ایستې.

خو یوه هم نه ویل چې اې احمقه! د پښتنو رنګ مالوم دی، دا ډول شنې سترګې نه لري!

یواځې یوه ورځ یوه ځوان راته وویل:

_قربان دې شم، تاته خو پتې مالومې دې، په پرنګ کې دا د پښتنو نجونو تور وېښتان ولې ژېړېږي؟

یوې خبرې مې غلی کړ، ومې ویل چې اسانه ده، دې نجونو ته د خنځیر غوښه ورکوي، څوک چې څلوېښت ورځې د خنځیر غوښه وخوري، وېښتان یې خپله ژېړېږي.

هر عکس ته به ناستو کسانو توبې ایستلې، خو وروستي عکس به خامخا ژړول. یوه جینایي قضیه وه، په عکس کې یوه نیمه بربنډه مړه نجلۍ ښکارېدله چې غاړې ته یې پړی ور لوېدلی و. لیکلي و چې دې نجلۍ د کورني خشونت له لاسه ځان وژلای...خو ما به دا خبرې بل رنګه ترجمه کولې، ویل به مې چې که د پرنګیانو ملک ته تللې کومه پښتنه له خپل دینه وانه وړي، شراب ونه څښي، زنا ونه کړي...نو اته سره پرنګیان یې لومړۍ په ګډه بې عزته کوي، بیا یې وژني....

خلکو به ژړل، چیغې به یې وهلې چې د ډانکتري او مالیمې په پلمه یې سپینې پښتنې یهودو او نصاراوو ته ور ولېږلې، بې پردې یې کړې.

ما به د عکسونو په تشریح کې د پاچا نوم نه اخیست، ضرورت مې نه لید، خلکو په خپله پاچا مسوول ګڼه، همدا خیالي نجونې پاچا لېږلې وې.

دا کیسې په همدې سمڅه کې نه پاتې کېدې، کورونو او جوماتونو ته تلې، اولس ترې خبرېده او بغدادي پیر دروغ هم نه ویل.

په وړکتوب کې مې د افریقا د یوه مار په اړه یو مضمون لوستی و، لیکلي و چې که دا مار کومه هوسۍ وچیچي، نو هوسۍ وار له واره نه مري، زهر یې ورو ورو تاثیر کوي او چیچل شوې هوسۍ په اوو ورځو کې له پښو غورځوي.

زما زهر هم همداسې ول، کار یې ورو و، خو تاثیر یې درلود.

یو سهار له قدم شاه سره یوه کم عمره نجلۍ راغله! اه! غټې تورې سترګې، اوږده باڼه ، ګلابي مخ... تر دې دمه مې دا ډول ښایست نه په شرق کې لیدلی و نه په غرب کې. نجلۍ مخامخ راته ودرېده، یودم یې پر ډکو ګلابي غومبرو رڼې اوښکې را ماتې شوې، سلګیو واخیسته، درب شو، زنګنونه یې پر خړه ځمکه ولګېدل.

په ژړا کې یې وویل:

_ولې! ولې! ولې دې ژوند را تباه کړ.

قدم شاه ته مې وکتل. ویې ویل چې توتکۍ ده.

نجلۍ ته مې له حاجي ځونډي سره د خوشاله ژوند تضمین ورکړ... خو نجلۍ ژړل... کله چې د باندې وته، په سلګیو کې یې وویل:

_خدایکه مې هغه خوړین بوډا روزي کي، ژېړ کمر خو شته.

شپېه وروسته د سمڅې خولې ته ورغلم، توتکۍ له یوه کوچیني سره روانه وه.

زړه مې نا ارامه و، دا ښکلې، تنکۍ نجلی مې پر شپېته کلن بوډا ونه لورېده.

وخت تېرېده، ساده خلک په اسانۍ غلطېدل....

هوا سړه شوه، ځان مې ټینګ کړ، د پیر به نو څنګه یخ کېده! په دوو بړستونو کې به بیا هم غونج پروت وم. چاره نه وه، قدم شاه مې بانه کړ، له سماواره به صاف شوي، سره سکاره سمڅې ته راوړل کېدل.

یوه ورځ یوه ډله راغله، یو ړېره خرېیلی ځوان هم پکې و، دا ځوان تر نورو پاک او تازه ښکارېده، نوې خبره نه وه، د خانانو، ملکانو او په ګېډه د مړو خلکو اولادونه به له څېرو یو څه غوړ ول.

د مجلې له مخې مې تشریحات ورکړل، ټولو اوښکې تویولې، خو د ړیرې خرېیلي ځوان په سترګو کې کرکه پرته وه. د خدای په امانۍ پر وخت یې د پیر صاحب لاسونه ښکل نه کړل.

دا کار په یوه بوډا بد ولګېده، باید بد وربانديې لګېدلی وای، بغدادي پیر ته بې احترامي د منلو وړ نه وه. ځوان یې سپک کړ، په غوسه یې ورته وویل چې ورشه، بخښنه وغواړه او د پیر مبارک لاسونه ښکل که. خو ځوان نه راته.

د بوډا سترګې رډې را وختې، ځوان یې تر مټ ونیو، زما خواته یې را کش کړ، خو ځوان چیغه کړه!

_دا دا! ولې دومره ساده یاست! دا سړی دروغ وایي!

اه! پیر او دروغ!

کړس شو، د بوډا په څپېړه کې دومره زور و چې د ځوان مخ یوې خواته کوږ کړي. د نورو کسانو سترګې هم رډې را وختې، ټولو ځوان ته وچې سترګې نیولې وې، خو ځوان نه اور واخیست، نه یې داړې راشنې شوې، او نه یې هم د شغال غوندې و انګولل....

ځوان یودم مخکې راغی، مجله یې ور واخیسته، لومړۍ پاڼه یې واړوله، چیغه یې کړه!

_دلته یې په انګریزي ژبه لیکلي چې د برېتانیې ملکې د خپل یوه پوهنتون له تکړه محصلینو سره وکتل...

بله پاڼه یې واړوله:

_دا نجوني انګرېزې دي، د دوی کشیشان غواړي چې دا پېغلې بېرته له خپل دین سره زړونه وتړي... په دې بل عکس کې هم پرنګۍ نجوني والیبال کوي... ولې دومره ساده یاست! په دې کې یوه هم پښتنه نه ده....دا پیر نه دی، جاسوس دی، خلک د پاچا پر ضد راپاروي...

د بوډا له خولې لاړې باد شوې:

_بس که د سپي زویه! کوپر مه وایه، ته خو ښویېدلی یې، کور به درسره ایره کې.

دبوډا ځان په لړزېدو راغی، یو ناڅاپه یې وژړل، زانګې وانګې د باندې ووت. ځوان هم پسې ورغی.

حیرانو خلکو ته مې وکتل، څېرې یې له وېرې ډکې وې. په خندا مې وویل:

_کینئ! زړونه مه خورئ! دنیا له هر رنګه خلکو ډکه ده.

غلی کېناستل، یوه هم څه نه ویل، څېرې یې لا له وېرې ډکې وې.

وچه مېوه مې ورته کېښوده، را ومې غږول، ږیره خرېیلی ځوان عبدالله نومېده، په ترکیه کې یې درس وایه، له یو کال وروسته کلي ته په رخصتي راغلی و. بوډا یې نیکه و، په کلي او اولس کې یې درونډ نوم درلود....

تنده مې تروه کړه، ومې ویل:

_ښه شو، د مکتب نتیجه مو په خپله ولیده، ځوک چې معلم ته کېناست، له اسلامیته ووت...ماته هره ورځ سلګونه اخلاصمند مریدان راځي... یو هم داسې کوپړ نه وایي، ټول صادق مسلمانان دي....په علت یې پوه یاست! مکتب یې نه دی ویلی!

یودم مې وژړل....

اه! د پیر ژړا! دا نو ډېره سخته وه.

ناستو کسانو خواست کاوه، د پیر اوښکې یې نه شوای لیدای.

هماغسې مې په ژړا کې وویل:

_سر مې چوي، د ونو، بوټو او ډبرو تېرو کوکو مې غوږونه را کاڼه کړل، ښه دی چې تاسو یې نه یې اورئ! خو په ټولو کې د چنغوزیو ونې ډېرې ژاړې، وایي چې بغدادي پیر ته سپکاوی به دا غرونه بې برکته کړي، موږ نور جنغوزي نه کوو....

ناست کسان مې پښو ته را ولوېدل، ژړل یې، په ځنګلونو کې یې د برکت پاتې کېدا غوښته... پوهیدم چې د دې خلکو لویه سرمایه همدا ځنګلونه دي، اطمینان مې

ورکړ، ورته ومې ویل چې ونو خو څه مکتب نه دی ویلی چې پیر ته عقیده ونه لري، زه به خبرې ورسره وکړم.

تږله ورځ مې د خولې خوند بد و، قدم شاه ته مې وویل چې په دې خلکو کې یو مکتبي پیدا شو، نه غلطېده، زموږ چټیات یې رسوا کړل، دا ځوان خطرناکه دی... خو قدم شاه ډاډ راکړ چې د نیکه او اولس له ویرې به یې بیا ونه وینې.

نیمه شپه مې سترګې رڼې کړې، په کتابونو کې کړپا وه، قدم شاه مې وښوراوه، وړه بټۍ مې بله کړه، سیم کش شو، یو پر بل ایښې کتابونه ولوېدل، په کش شوي سیم پسې لاوډ سپیکر را ووت.

په منډه له سمڅې ووتم، له ملنډو ډک غږ مې واورېد:

_بغداي پیر خو په رښتیا هم کرامات لرل. اوس پوه شوم چې د سل، یو نیم سل متره لیرو خلکو نومونه او نورې پټې څنګه ور مالومېدې!

زړه مې خولې ته راغلی، بټۍ مې ور واچوله، د غرمني ړبړې خرېیلی ځوان لاسونه له پیچلي سیمه ډک ول، دا سیم یې له چیني څخه تر دې ځایه را تږول کړی و.

قدم شاه د خواست په ژبه وویل:

_خیر دی، رسوایي مه جوړوه!

ځوان وخندل:

رسوایي؟!

قدم شاه تر مټ ونیو، درېواړه سمڅې ته راغلو.

قدم شاه کتابونه ليرې کړل، کوچينی کارتن يې را وايست، خلاص يې کړ، بتۍ ته يې ونيو، تر خولې له پيسو ډک و. په خواره خوله يې وويل:

_دا واخله، په ټول ژوند کې به د بل له احتياجۍ خلاص يې، خو خوله به پټه نيسې.

ځوان ورو وويل:

_زه دومره پست درته ښکاره شوم چې خپل وطن او پاچا ته به خيانت کوم؟! له اوله پوهېدم چې تاسو په پوست پاک خلک نه ياست، له ساده خلکو استفاده کوئ، زموږ له دينه ناجايزه ګټه اخلی، انګريزانو دا رنګه لوبې په ډېرو هغو هېوادونو کې کړې دي چې واکمنانو يې د دوی اطاعت نه کاوه، دوی پوهېږې چې څنګه جعلي پير او فقير جوړ او دا ساده خلک غلط کړي....

غلی شو. ويې ويل:

_دې خلکو ته که هر څومره ووايم چې او ساده ګانو! بغدادي پير د انګرېز جاسوس دی، انګرېزان به هغه څوک څنګه خوښوي چې د انګرېز دښمن وي، له انګرېز سره جنګېدلی وي،ماته يې ورکړې وې...نه يې مني! بس، سبا له همدې لاوډسپيکر سره کابل ته ځم، لمنې به مو پر سر در واړوم.

قدم شاه وويل:

_دې ته دې نو زه نه پرېږدم.

يودم يې د ځوان ژامې ته سوک ورکړ، ځوان پر کتابونو ولوېد، ما يې تر غبرګو ورنونو لاسونه تاو کړل، قدم شاه يې پر ټټر کېناست، د ځوان تر ستوني يې د دواړو لاسونو ګوتې تاو کړې، ځوان زور وواهه، خو له دوو کسانو سره يې نه کېده، ببرته

مو پرې ایست. تر یوڅه وخته پورته، پورته غورزېده، خرهاری یې خوت، خړه ځمکه یې پر خپلو نوکانو اړوله...خو وروسته یې سپکه وخته، بس! دوه، یا درې دقیقې یې ټوپونه ووهل، بیا ارام پرېووت.

دواړه غلي دېوال ته کېناستو، د خپل زړه دربا مې غوږونو ته راتله. بیا ولاړ شوو، د ځوان جسد مو له پښو او لاسونو ونیو، څومره چې مو وس کېده، په سمڅه کې مو مخکې یووړ. بېرته راغلو، د لاوډ سپیکر سیم مې ټول کړ، تر سهاره لړزې نیولی وم.

قدم شاه تر غرمې دوه ځله پورته را وخوت، ویې ویل چې ځینې قومي مشران دې لیدو ته راغلي، خو زما په زړه کې د خبرو زور نه و پاتې.

ماسپښین مې سترګې سره ورغلې، تر ماخستنه ویده وم، شپه مې په رڼو سترګو تېره کړه. اخیر مې د چانسلر خبرې ذهن سره را ټول کړ، یو وخت یې راته ویلي و چې زموږ په کار کې، وېره، رحم او شفقت نه شته، که دې کومه ورځ زړه نری شو، نو پوه شه چې بریتانیې ته خدمت نه شې کولای.

سهار مې ګېډه ډکه کړه، د باندې ووتم، هوا سړه لګېده، د ځینو ونو پاڼې ژېړې وې. کله چې بېرته سمڅې ته ورغلم، لینګې مې ولړزېدل، د ږېرې خرېلي ځوان نیکه او یو بل له عمره پوخ سړی ناست و.

بوډا مې پښو ته را ولوېد، یودم یې وژړل، خپل ورک لمسی یې غوښت...خو ما ورته وویل چې دلته نه دی راغلی.

له عمره پوخ سړي مې لاسونه ښکل کړل، په غریو کې یې وویل چې زه د عبدالله پلار یم، عبدالله مسلمان هلک دی، پنځه وخته لمونځ کوي، بس! ببګا نه، ها بل بیګاه مو یو څه سپک کړ، ورته ومو ویل چې د خدای دوستان مه خپه کوه...بس! سهار ته

برېستن وه، دی نه و، تېره ورځ مو د ټولو خپلوانو کورونه پسې وکتل، خو ځمکه وچاودېده، عبدالله پکې ننوت.

د سپين ږيرې غږ مې واورېد:

_يا پيرګله! د خدای روی ومنه، لمسي مې خوابدی کړې، نادان دی، ويې بخښه!

بوډا ته مې وکتل، رنې اوښکې يې د ږيرې سپينو ډکو ته ور روانې وې.

ومې ويل:

_اکا، زه په زړه کې کومه عقده نه ساتم، ډېر خلک به پير او فقير نه مني، خو....

د بوډا ژړا زور ونيو:

_پوهېږم چې ته له زړه صاف سړی يې، حوصله لرې، خو قربان دې شم، ستا سپکاوي به دې کوم مريد پيري ته خوند نه يې ورکړی، عبدالله جان به يې.

زوروري ژړا پاتې خبرو ته پرې نه ښود.

د بوډا پر ډنګرو اوږو مې خپل لاسونه کېښودل، ومې ويل:

_زړه دې غټ ونيسه! پيريان زما له اجازې پرته هېڅ هم نه کوي. د عبدالله غوندې ځوانان ژر احساساتي کېږي، د تاسو سپکې به يو څه خوابدی کړی وي، په خپله به پيدا شي.

د عبدالله پلار په خواره خوله وويل:

_قربان دې شم، مورې خو خپله وسه وکړه، د عبدالله درک ونه لګېد، خیر دی، تاته څه سخته ده، ږندکي ته ووایه، پیدا به یې کړي.

ورته ومې ویل چې سمه ده، درېیمه ورځ احوال واخلئ.

یوه شېبه کېناستم، فکر مې وکړ، لاسي بتۍ مې را واخیسته، په سمڅه کې مخکې لاړم، د عبدالله جېبونه مې ولټول، کارت، څو پیسې، او یو سپین خامک شوی رومال مې ترې را وایستل. بېرته د سمڅې خولې ته راغلم، کارت ته مې وکتل، عبدالله په ترکیه کې د انقرې د پوهنتون د دوهم کال محصل و. ده انجنیري ویله.

درېیم سهار بوډا او د عبدالله پلار بیا راغلل، د یوه دینې کتاب د اپښودلو پر پلمه مې تار را کش کړ، له پورته سپین رومال را ولوېد. له عمره پاخه سړي په بېړه رومال ور واخیست، خو بوډا د هغه له ګوتو وایست، رومال یې څو ځله ښکل کړ، په غریو کې یې وویل:

_دا خو د عبدالله جان رومال دی، څو ورځې مخکې یې خور ورته جوړ کو.

ومې خندل:

_بس! ږندکي پیري را ووړ، ویل یې چې عبدالله مې په کابل کې ولید، ترکیې ته یې د تګ تیاری نیوه. ږندکي دا رومال د دې له پاره ترې را پټ کړ چې ستاسو زړه ته ولوېږي.

له عمره پوخ سړي مې لاسونه ښکل کړل، خو بوډا رومال ته کتل...په لندو سترګو کې یې ځلا پرته وه.

ځان مې خواشینی ونیو:

_خو هلک مو ډېر خوابدی کړی، فکر نه کوم چې تر کال دې شپو دې کوم خط یا احوال درته را ولېږي.

له عمره پوخ سړي په خوشالۍ وویل:

_بس! دی دې خدای ژوندی راته لري، له خط او احواله یې تېر.

دواړه روان شول، بوډا د خپل لمسي رومال په خپلو ګوتو کې ټینګ نیولی و.

په درېیم سهار قدم شاه چینې ته کښته شو، تندی یې تریو ونیو، ګڼو خلکو ته یې وویل چې سمڅه له پېریانو ډکه ده، زه یې غږونه نه اورم، خو قربان یې شم، پیرګل ټوله شپه د پېریانو د ماشومانو د چیغو او شوخۍ له لاسه رنه تېره کړي....

تر دې بل لوی ثواب! بس! نر هغه و چې ډېرې ډېرې راوړې، په هماغه ورځ سمڅه لنډه شوه، د عبدالله مړی، زاړه اخبارونه او څه نور بېکاره شیان تر دېوال ور هاخوا پاتې شول.

بله ورځ مو د سمڅې خولې ته لیمڅي ونیول، خو یخني له ګذارې وتلې وه.

قدم شاه اوازه واچوله چې بغدادي پیر په دې سمڅه کې ستړی شوی دی، بغداد ته ځي.

ګڼ خانان او ملکان راغلل، دوی دا د بخت غمی (بغدادي پیر) کله بل ځای لورېده . هر یوه به د پیر د پاتې کېدو خواستونه کول، یوه به ویل چې نوې کوټه ورته جوړوم، بل به کلا ورکوله، بل به ...

پیر مغروره څېره نیولې وه، غلی ناست و، زورورو خلکو به د پیر پر سر له یو بل سره دعوې کولې، وړه خبره نه وه، پیر کور او کلي ته برکت ور ووړ، دا برکت هر

یوه غوښت ....خبرې اوږدې شوې، نه سره جوړېدل، اخیر یې زما نظر وغوښت. ماته تر ټولو د ملک ځوندي د مېلمنو کوټه ښه وه، دا سړی په یوه لوی کلي کې پروت و، ژمی هم نه بېکاره کېدم، له ډېرو ککریو مې د امان الله خان مینه ایستلی شوای.

په سبا پنځه کسان له څو کچرو سره راغلل، خو د پیر یوې وړې خلطي او څو کتابونو دومره زحمت نه غوښت، پر خپل آس کېناستم، غرمه یوې درې ته ورسېدو، په لویو ډبرو کې د روانو نریو اوبو دواړو غاړو ته د غره لمنې سلګونو خړو کورونو نیولې وې. ځای ځای به یوه برجوره کلا هم ښکارېدله، برجونه یې د مورچو په بڼه جوړ ول.

سلګونه واړه او زاړه مخې ته راغلل، له آسه کښته شوم، ښی لاس مې تر ډېرو پورته نیولی و، د ښکلولو وار نه کېده، وروسته سټړی شوم، هر یوه به په خپله زما ځړېدلی لاس تر خپلو شونډو ور ووړ.

بامونه له سرو- زرغونو ټکریو ډک ول، ښځې وې، د ځار او قربان غږونه راتلل...د ملک ځونډی تر کلا اووه پسونه په لاره کې حلال شول، د ملک اوږده مهمانخانه د کلا پر دېوال پورې نښتې وه، له ختو جوړې زینې یې درلودې، د خلکو په ګڼه ګونه کې په سخته پورته وختم.... ملک ځوندي له ډېرې خوشالي وازه خوله نیولې وه، په سترګو کې یې غرورو ښکارېده. هسکه غاړه ته، دا سړی ګرم نه و، بغدادي پیر په دومره خانانو او ملکانو کې د ده کوټه خوښه کړې وه.

تر یو څه وخته له ملایانو او سپین ږیرو سره کېناستم، ځان مې نه بې ارښته کاوه، قدم شاه غږېده.

ډوډۍ مو وخوړه، ټول لمانځه ته لاړل، خو پیر پټې وغځولې، چا دومره زړه نه درلود چې بغدادي پیر ته لمونځ او جومات ور یاد کړي!

ملک ځونډي ته مې وویل چې ستړی یم، څوک مه را پرېږده.

ملک په منډه له کوټې ووت.

قدم شاه دروازه ځنځیر کړه، مخامخ بل ووړ ور ښکارېده، پورې مې واهه، کوچینۍ کوټه د مکتب له کتابونو ډکه وه. فکر مې وکړ، دا کتابونه مې باید په بل، تر دې ښه وخت کې یاد کړي وای.

غږونه راغلل، د لویې کوټې وړې کړکۍ ته ودرېدم، د باندې ګڼ کسان ولاړ ول، له عمره پخې او زړې ښځې هم پکې ښکارېدلې، نه تکیه کېدل، همدا ګړۍ یې د بغدادي پیر لیدل غوښتل، خو ملک ځونډي ورته ویل چې مبارک ستړی دی،سبا راشئ، اوس ساسموي....

تر ماښامه چا دومره زړه نه درلود چې دروازه خلاصه کړي، ماښام په خپله د باندې ووتم، وار له واره د تودې ډوډۍ بوی راغی. لاندې مې وکتل، پر ډېران سرې چرګې ګرځېدې، یوه ځوان اخورونو ته ولاړې کتار غواوې خلاصولې...ور هاخوا د ګڼو کورونو له موریو (دودکشونو) تور لوګي پورته کېدل.

د یوه ماشوم ناره مې واورېده:

_هلې! پیرګل راوتلی.

په منډه کوټې ته ننوتم.

ماخستن مې له ملک ځونډي، د کلي له ملا او څو نورو سپین ږیرو سره ډوډۍ وخوړه، یوه ماشوم لاسونه را پرې مینځل، کله چې د باندې لاړ، ملک ځونډی اوچت

پسې ولاړ شو، غږ يې راته، ماشوم ته يې په زينو کې وويل چې د پير صېب د لاسونو مبارکې اوبه غواوو ته کېږده، د سلو مرضونو دوا ده.

شپه مې توده تېره کړه، تاوخانه ښه لګېده.

درې ورځې مې تاويذونه ورکول، خو د کلي ناروغان او د دعاوو غوښتونکي نه خلاصېدل. وروسته د نورو کليو خلک را مات شول، د ملک د کوټې تر مخ به درجنونه خرې ولاړې وې، پر ملاو به يې سرې، شنې برستنې او توشکونه پراته ول، زړې او له پښو لوېدلې ښځې به پر خرو راوړل کېدې.

ستړی وم، چاره نه وه، خو د هوا په سړېدو سره د خلکو ګڼه ګوڼه کمه شوه، له غرمې وروسته به مې په ارام زړه خوب کاوه.

دې لوی کلي دوولس جوماته لرل، خو تر ټولو لوی جومات د ملک ځونډي و. کله کله به ملا صېب په خواره خوله جومات ته د ورتلو بلنه راکوله، خو ما به خلک بانه کړل، خو اوس ګڼه ګوڼه کمه شوې وه، دا خبره نه چلېده.

يو مازديګر په نه زړه جومات ته ورغلم، د ملا صېب په ټينګار کتارونه راپسې ودرېدل، د پټې خولې لمونځ و، ستونزه مې نه درلوده، خو د ماښام آذان مې زړه وخوړ، ملا صېب ته مې وويل چې ستا په څېر لوی او سپين ږيری عالم به څنګه راپسې درېږي.

يو ټيټ غږ راغی:

_قربان يې شم! دې ته وايي د پيرګل خاکساري.

ملا صېب کلیوالو ته وکتل، په سترګو کې یې غرور پروت و . نه و ملامت، د بغدادي پیر غوندې لوی عالم پسې درېده. مخکې شو، خو د ملک څوندې او ځینو نورو کلیوالو ټنډې تروې شوې، د پیرګل په امامت کې یې ډېر ثوابونه لیدل. بوډا ملا نا امېده ودرېد، د ملک څوندې غوږ ته مې خوله ور ټیټه کړه، ومې ویل چې سپین ږیری دی، زړه یې مه ور ماتوه.

وروسته مېلمستیاوو زور ونیو، هر یوه غوښتل چې د کور دسترخوان یې برکتي شي، خو ما به یواځې د هغو کسانو غوښتنې منلې چې خبرو یې پر نورو تاثیر درلود.

یوه ورځ ملک څوندی راته کېناست، واده یې غوښت، خو د توتکۍ پلار ورته ویلي و چې د هوا تر تودېدو پورې به نه سره په عذابوو. خانګل مې را وغوښت، په سخته مې قناعت ورکړ.

یوه اوونۍ وروسته واده تیار شو، ورځ په ډولونو تېره شوه، مازدیګر یې ناوې راوړه، د نکاح په وخت کې د ملک څوندي نوې سرې کړې ږیرې د څراغ ژېړې رڼا ته سره لمبه کوله.

کلا له ښځو ډکه وه، تر ډېره د چمبې غږ راته، ملک څوندی له موږ سره پرېووت. یو وخت چیغې شوې، قدم شاه څراغ ولګاوه، حاجي څوندی پر خپل ځای ناست و، پکه ککرۍ یې ځلېدله. یودم د کوټې دروازه له دېوال سره ولګېده، دوې زړې ښځې راغلی، ژړل یې...خبره مالومه شوه، توتکۍ په نیمه شپه کې تښتېدلې وه.

ملک په بېړه د باندې ووت، کړکۍ ته ودرېدم، د ناوې تېښته د پټېدو نه وه، په کلي کې بل څراغونه ګرځېدل....

سر مې ولګاوه، لس بجې له خوبه را پورته شوم. ملک راغی، ژړل یې...ویې ویل چې په توتکۍ پسې یې ټول کلی ولټاوه، پیدا یې نه کړه... ژړ ایې زور ونیو، د بوډا

زړه ته لوېدلې وه چې توتکۍ له کوم چا سره تښتېدلې ده، ملک خپل عزت په خاورو کې لید، دا لويه رسوايي يې نه شواى زغملاى، همدا ګړۍ يې له خدايه خپل مرګ غوښت.

يودم د توتکۍ وروستۍ خبره په ذهن کې را تېره شوه ((ژېړ کمر خو شته)).

زړه مې ولړزېد، ومې ويل:

_ژېړ کمر چېرې دى؟!

ملک په لندو سترګو راته وکتل.

همدا خبره مې بيا تکرار کړه، ملک په غريو کې وويل:

_د هديرې پر سر.

د باندې ووتو، تر کورونو تېر شوو، ور هاخوا لويه هديره پرته وه، پر شناختو ټومبلې رنګارنګ ټوټې باد وهلې...مخکې لاړو، د غره په ډډه کې تېره هسکه ژېړه پرښه ولاړه وه.

لاندې مې وکتل، ليرې پر يوې غټې ډبرې سور ټکرى پروت و. منډه مې ور واخيسته، د واده په جامو کې ځوانه نجلۍ په خپلو وينو کې پرته وه.

ملک ځونډۍ را ورسېد، ساه يې لنډه لنډه کېده، شکرونه يې ايستل، عزت يې پر ځاى پاتې و.

د توتکۍ جنازه وړه وه، ان ملا هم نه ورته، ویل یې چې نجلۍ ځان وژلی، نه بخښونکې ګناه یې کړې، جنازې ته به څنګه ورځم! خو ما مجبور کړ، په نه زړه ورغی.

ناروغه شوم، سرې تبې مې کېدلې، د نجلۍ په وینو سور تندی مې له ذهنه نه ووت.

د توتکۍ د مرګ په اتمه ورځ د ملک ځوندي اتیا کلنه مور مړه شوه. ملک له خیرات پرته د مور خاورو ته سپارل لویه بې غیرتي ګڼله، جنازه یې سبا ته پرېښوده.

جنازې ته دوه، دوه نیم زره کسان راغلل، ملایان وغږېدل، یو کال مخکې به لا ملایانو د خبرو په پیل او پای کې امان الله خان ته دعاوې کولې، دا عادل پاچا یې پر ځمکه د خدای د عدالت سیوری ګاڼه... خو پیر بغدادي خپل کار کړی و، اوس ملایان پر پاچا تېز ور تلل، له نوم سره یې د (غازي) ټکی نه یاداوه. یوه خو ان پاچا د کوپر پر څنډه ولاړ لید...

له مانه د خبرو د کولو هیله وشوه، ضرورت مې نه لید، کومې خبرې چې به ما کولې، نورو وکړې. خو بیا مې هم یوه خیالي کیسه ورته تېره کړه، ومې ویل چې څو ورځې مخکې د شور بازار حضرت صیب مبارک نور المشایخ، امان الله خان ته ورغلی و، ورته ویلي یې وو چې په کابل کې عیاشي ډېره شوې ده، چاره یې وکه، خو دا خبره پر پاچا بده لګېدلې وه، مبارک یې درې شوا روزه په تشناب کې بندي کړی و...

د شور بازار حضرتان مشهوره ول، خلکو نالیدلي پېژندل. ټولو ژړل...

خبرې مې را لنډې کړې، ومې ویل چې نور وخت مه تېروئ، جنازه هدېرې ته یوسئ! تر دې زیات د مړي ساتل حرام دي.

غرمې ته کتار ولاړو خلکو د لندې ډوډۍ سلګونه کاسې یو بل ته ورکولې، دا کاسې د جومات تر مخ لویې فرش شوې میداني ته تلې، له کاسو مړه تاوونه پورته کېدل....

ورځ مې سترې تېره کړه، خو د ملک څونډي یې کور ودان، په غم کې یې هم د پیر هوساینه په یاد وه، شپې ته پاتې شوي له لیرو ځایونو راغلي خانان او ملکان یې د خوب له پاره په کورونو تقسیم کړل.

د مکتب د کتابونو د یادولو له پاره مې تر دې ښه وخت نه شو موندلی.

سهار وختي مې د دروازې پر سر له ایښې قران شریفه اووه جامې (ټوټې) خلاصې کړې، بیا مې د جاسوسي د وسایلو له خلطې یوه سپرې را واخیسته، دا سپرې د اوښکو د بهېدو له پاره وه، یو پاو به له سرو سترګو رڼې اوبه تلې.

له لمر ختو سره د پېښو دربی شو، مېلمانه د چایو له پاره کوټې ته راتلل. سپرې مې سترګو ته ونیوله، له فشس سره مې سترګې وسوځېدې، څادر مې پر سر راکش کړ، غلی کېناستم.

دروازه خلاصه شوه، د سلام اوازونه راغلل، خو زه سونګېدم... د ملک څونډي حیرانه غږ مې واورېد، له قدم شاه یې د خیریت پوښتنه کوله، خو قدم شاه ورته وویل چې پیرګل له نیمې شپې راهیسې همداسې ژاړي.

پر ځنګنو مې لاسونه ولګېدل، د ملک څونډي غږ مې واورېد:

_قربان دې شم، څه خبره ده؟

څادر مې لیرې کړ، د ملک څونډي سترګې ردې را وختې، ورو یې وویل:

_ولې ژاړې؟!

یودم په احساساتو راغی:

_چا خو به نه يې خوابدی کړی، را ته ووایه! ښځه راباندې طلاقه، که د ژوند څکه رانه وکي.

ناستو کسانو ته مې وکتل، له وېرې ډکې، حیرانې سترګې يې راته نیولې وې.

په غریو کې مې وویل:

_مه پسې ګرځه! کومه خبره نه ده.

خو ملک ځونډي کله پرېښودم، د پیرګل ژړا وړه خبره نه وه.

په خواره خوله يې وویل:

_قربان دې شم، زړه مې چوي، راته ووایه، د ا سرې سترګې خو دې بې څه نه دي.

ومې ویل:

_په دې وړه کوټه کې دا کتابونه څه کوي؟!

ټولو یو بل ته وکتل. ملک ځونډي په خواره خوله وویل:

_تر تا مې ځار کې، دا خو يې دا څو میاشتې مخکې له کابله راوړل، ویل يې چې د څرمني (پسرلي) په اوله میاشت کې به په کلي کې مکتب جوړېږي. یواځې موږ نه، ټولو کلیو ته يې د اول او دوهم صنف کتابونه راوړي دي.

تنده مې تروه کړه:

_تاسو قران شريفونه غواړئ، که د مکتب کتابونه؟!

ټولو يو بل ته وکتل....
يودم مې وژړل، ژړا مې تېزه کړه، په کوکو کې مې وويل:

_بيګا مې قرآن شريفونه په خوب ليدل، د کلي له کورونو يې منډې وهلې، مخې ته يې ودرېدم، ورته ومې ويل چې څه خبره ده! ولې کلى پرېږدئ؟! دوى په دې وړه کوټه کې ايښي د مکتب دا کتابونه يادول، ويل يې چې زموږ او د کوپړي کتابونو نه سره کېږي... خواست مې ورته وکړ، ومې ويل چې دا خلک تک، سپين مسلمانان دي، پيران مني، خير دى، زه به يې پوه کم، که يې خبره نه منله، لاره خو مو چا نه ده نيولې. بس! په سخته مې را وګرځول.

ملک څونډي د وره سر ته وکتل، سترګې يې رډې را وختې، پوهېدم چې په ذهن کې يې څه ور ګرځي! پورته ايښي قران شريف به خامخا د تېښتې پر وخت خپلې جامې ليرې کړې وې.

د پزو سونګا راغله، ناستو کسانو ژړل....

ملک څونډى په ببړه ولاړ شو، قرآن شريف يې تر ډېرو په خپل ټټر پورې ټينګ نيولى و، توبې يې ايستې، ژړل يې....وروسته يې يودم چيغه کړه!

_بارانه!

يو خيرن ځوان راغى، له جامو يې د خوشايو بوى ته!

ملک څونډي وويل:

_هله، دوه، درې نور مزدوران هم درسره که، همدا اوس به له وړې کوټې ټول کتابونه باسې.

خيرن ځوان په خواره خوله وويل:

_د کور کوټو ته يې يوسو؟!

ملک چيغه کړه!

_وه کم عقله، کور ولې بې برکته کوي، چېرته يې وغورځوه.

په ناستو کسانو کې يوه چاغ سړي وويل:

_ملک صېب! دا کتابونه ما ليدلي، بسم الله پکې ليکلې، د خدای او رسول له نومونو ډک دي، ګناه لري، که زما منې، په اوبو کې دې يې واچوي.

د ملک ځونډي ټنډه لا پسې تروه شوه!

_همدا خو ټکي يې ام د اعتبار له پاره پکې راوستي دي، هر چېرته چې يې وړې، مخصد (مقصد) له کلي يې ورک کئ!

يو بل ډنګر سړي وويل:

_ښه خبره ده، دا کتابونه يې موږ ته هم را لېږلي دي، ورک به يې کو، خوله حکومت سره به څه کوو؟!

ملک ځونډي څو ځله خپل سر وخوځاوه، ټنډه يې تروه شوه، ورو يې وويل:

_هی هی! له ایمانونو خلاص یاست، له خدایه نه وېرېږې، له حکومته مو زړونه چوي، ښځې خو نه یاست، لونګۍ مو تړلې، تر دې به بله کومه سخته ورځ درباندې راځي چې قران شریفونه مو له کورونو تښتي! وایم که یې څه ویل، وچ یې پر دا تندي ولئ، مردار یې کئ، تر دې بله لویه غزا به چېرې پیدا کئ....

وړه کوټه په هماغه ورځ له کتابونو تشه شوه.

لومړۍ واورې، غرونه سپین کړل، دوهم ځل اوارۍ ته راغله، درېیمې

ورېدا، د کلیو لارې وتړلې.

ژمی په مزو روان و، ګرمه بخارۍ، د لاندې او چرګانو غوښې، مېلمستیاوي او خوبونه! بس! څو ځله د سویانو ښکار ته هم لاړو، په واوره کې به د

سوی پلونه اسانه موندل کېدل، په پلونو پسې به مو ګامونه واخیستل، سوی به منډه کړه، خو ملک ځونډي کلیوالو ته ویلي و چې پام! تازیان به نه ور پرېږدئ! د پیر صېب باید پام غلط شي، کوم سوی چې به د پیر د ټوپک له ګولۍ روغ ووت، بیا به تازیانو منډې پسې وهلې...د ښکار سویان به ډېر ول، خو د پیر صېب ویشتلي سویان به همالته ټوک ټوک شول، یوه یوه ټوټه غوښه به یې د تبروک له پاره کورونو ته وړل کېدله.

د ژمي د وروستۍ میاشتې په پای کې واوره ټوله شوه، خلک بیا را مات شول، ان د کرښې د ها غاړې قبایل به هم دم او دعا ته راتلل....

یو مازدیګر په جومات کې ناست وم چې راجندر راغی، راجندر عیسوي و، په ملتان کې یې د بریتانیې په پوځ کې لویه وظیفه درلوده.

د وارخطایۍ خبره نه وه، بغدادي پیر ته ډېر کسان راتلل، یو یې هم راجندر.

لاس مې د ښکلولو له پاره ور وغځاوه، راجندر ټيټ شو، ناڅاپه مې ټول ځان وربېړدېد، د راجندر له غاړې په ژېړ ځنځير پورې پېيلی غټ صليب را وځړېد.

په سترګو مې اشاره ورته وکړه، خو ساده راجندر زما پر لاس را پرېووت.

صليب نو د پېژندو شی نه و، هر څوک چې د ډيورنډ تر کرښې اوښتي ول، کليساوې به يې خامخا ليدلې وې.

لومړۍ مې يو ټيټ غږ واورېد:

_نصارا دی!

بيا ګونګوسې شوې... وروسته يوه ناره کړه!

_کاپر جومات ته راغلی.

چيغې شوې، په سلګونو سترګې رډې راوختې.

ملا صېب نه وړه، نه يې راوړه، وار له واره يې د راجندر د وژلو فتوا ورکړه!
ملامت نه و، کاپر، جومات او دا ځای! چې دا سړی يې نه وای مړ کړی، نو څوک به يې واژه!

لينګي مې ولړزېدل، له پښو مې د ولاړېدو سېکه ختلې وه... راجندر ته لاسونه ور ولوېدل، د سترګو په رپ کې وارخطا راجندر هوا ته پورته شو.

چيغه مې کړه!

_ودرېږئ!

د راجندر پښې پر ځمکه ولګېدې، په مخ کې یې ټکی وینه نه وه پاتې.

یودم موسک شوم، ومې ویل:

_تاسو خو یو ځل په خبره ځانونه پوه کړئ!

یوه په غوسه وویل:

_قربان دې شم، پوه یو، د خدای دښمن مو د خدای په کور کې ونیو.

ومې خندل:

_چا ویل چې پوه یاست! په هېڅ هم نه پوهېږئ! دا سړی د خدای دښمن نه، د خدای دوست دی.

حیرانې سترګې را واوښتې.

ولاړ شوم، راجندر ته مې کلکه غېږ ورکړه، ټنډه مې یې ښکل کړه، تر څنګ مې کېناوه. ورته ومې کتل، موسک شوم، ومې ویل:

_مبارک، مبارک، مبا....

د ټولو خولې وازې پاتې وې....

ومې ویل:

_د چا اول سمه وي، د چا اخېره، خو د دې سړي زړه په اخیره کې له نوره ډک شو، بېګا ړندکي راته وویل چې قربان دې شم، ستا یو لیکلی کتاب په ملتان کې د یوه کاپر

په کور کې رانه لوېدلی و، کاپر ولوست، اوس را روان دی، د لارې سختو ته یې ځان ور کړی، غواړي چې ستا تر مخ ایمان راوړي.

خلکو په حیرانۍ راته کتل.

راجندر په پښتو نه پوهېده، په انګلیسي مې ورته وویل:

_احمقه! نو دومره اشتباه!

غلی شوم، ملا ته مې وکتل، ومې خندل.

_بس! مولوي صېب! سړی تیار دی، کلیمه ور ښیه!

د ټولو سترګې و ځلېدې.

د وارخطا راجندر غوږ ته مې خوله ور نږدې کړه:

_که غواړې چې ژوندی پاتې شې، نو یوه خبره واوره، څه چې دا سپین ږیری وایي، پسې تکراروه یې.

کلیمه وویل شوه، جومات د الله اکبر چیغو پر سر واخیست. له هرې خوا مبارکۍ راغلې...

بیا د نوم وار شو، راجندر ته یې عبدالرحمن نوم وټاکه!

خلک خوشاله ول، نوي عبدالرحمن ته یې مبارکیانې ورکولې.

راجندر ته مې وویل:

_تر اوسه مې لا زړه ځای ته نه دی راغلی، یوه سزا باید ووینې.

یودم مې ناره کړه!

_د عبدالرحمن جامې مو څنګه هېرې دي!

د خلکو تبروک ته ور پام شول، لاسونه ور ولوېدل، راجندر چیغې کړې، څررر شو، دوې دقیقې وروسته لوڅ لپړ و. ان یوه عمر خوړلي بوډا یې نېکر هم کشاوه، خو ما منع کړل.

وارخطا راجندر مې په خپل څادر کې پټ کړ. خو ډېر ژر نوې لونګی، له سنیو اوبدلی کوټ ، پټو او جامې ورته راغلې.

ماخستن مې کوټې ته بوت، راجندر د خپل بوټ له تلي یو کوچینی کاغذ را وایست، چانسلر لیکلي و چې په کابل او غزني کې یې زموږ دوه جاسوسان اعدام کړل، خبرې دې یو څه پستې که، خو که بیا هم کوم خطر وینې، ځانونه را وباسئ!

له قدم شاه سره مې مشوره وکړه، ویې ویل چې ستړی یم، ماشومان مې یادېږي، خو یو- دوه میاشتې نوره پاتې کېدا مو په ګټه ده، یو ځل باید تر سرې غونډۍ هم ورشو.

د ویدېدو پر وخت مې راجندر ته وویل چې بچو! ودرې! سهار به د کلي نایي را غواړم! د سنتېدا کار دې لا پاتې دی.

وارخطا سړی مې پښو ته را ولوېد، تر ډېرو یې زارۍ کولې....

سوزان د خپل غور نیکه د کتابچې پاڼې سره ور وستې، کوټې ته لاړه، پلار، مور او ورور یې تلویزیون ته ناست ول، تر ویدېدو مخکې یې بیا کتابچه خلاصه کړه، ډېوېډ جونز لیکلي ول:

_د هوا په ګرمېدو سره بېرته سمڅې ته لاړو، د دم، دعا بازار له سره تود شو، د بغدادي پیر د کراماتو اوازه تر کلاته هم رسېدلې وه، خلکو په په شپو ورځو مزل کاوه، سترې به یې ګاللې، ځانونه به یې تر پیره را رسول.

یوه ورځ په لومړي ځل څلور افغان پوځیان راغلل، مشر یې تک سپین مخ او اوږده توره ږېره درلوده، سمڅې ته د راختو په وخت یې د ټوپک کنداغ له راوتلې تیږې سره ولګېد، تر ډېرو یې د ټوپک کنداغ ته کتل، بیا یې سپینه ټوټه پرې تېره کړه.

پورته راغی، سترې مشې یې توده وه، ویې ویل چې ژمی یې د کرښې په یوه قرارګاه کې تېر کړ، ګردېز ته ته، زما د لیدو په خاطر یې لاره راکږه کړه.

مشر اوږدې خبرې وکړې، د شوربازار د حضراتو په صفت نه مړېده. وروسته یې د امان الله خان خبرې را واخیستې، ښه زړه یې نه ترې درلود، ترکیې ته د زده کړې له پاره د افغانو نجونو په لیږلو خواشینی و، خو ما امان الله خان، یوه او مدبر انسان یاد کړ، د پاچا په دینداري او هېواد پالنه کې مې شک نه درلود.

د پوځیانو له تلو وروسته قدم شاه را په غوږ شو، ویې ویل چې دې سړي هسې هم په پیر او فقیر باور درلود، له امان الله خانه د دې سړي د زړه د تورېدو له پاره ښه موقع وه، خو تابرعکس، د پاچا صفت ورته وکړ.

قدم شاه ته مې وویل چې دومره مه ساده کېږه، له دې سړي ویره په کار ده.

قدم شاه په حیرانۍ راته وکتل.

ومې ویل:

ــ په کرښه کې پرتې افغان پوځي قرارګاوې دومره امکانات نه لري چې د ژمي په څله کې دې دا سړی داسې پاک او تک سپین ترې را ووځي. بله دا چې د دې مشر د ټوپک پر کنداغ خوا بده شوه، مانا بیت المال ته صادق دی او پر وطن یې زړه خوږېږي، نو وطندوسته انسان، یواځې وطندوسته امان الله خان غواړي.

غلی شوم، ومې ویل:

ــ دا سړی دستوري را لیږل شوی و، نور مو دلته پاتې کېدا خطرناکه ده.

خو د قدم شاه زړه ته نه لوېده، ویې ویل چې زموږ په کار کې ډار نه شته.

یوه اونۍ وروسته له پېښوره یو کوچینی کارټن راغی، خلاص مو کړ، حیران شوو، د امان الله خان او ملکې ثریا له لوڅو عکسونو ډک و.

د کارټن را وړونکې راته وویل چې دا عکسونه له لندنه راغلي دي، د پاچا او ملکې څېرې یې را اخیستې، د نورو کسانو پر لوڅو بدنونو یې ایښې، بیا له همدې عکسه نور عکسونه اخیستل شوي دي.

داعکسونه په دومره مهارت جوړ شوي وو چې جعلکاري یې په اسانه نه ښکارېده.

په لومړي ځل مو دا عکسونه یواځې شناخته وو ته ورکول، بیا مو تر وردګو، غزني او زابله پورې ولیږل.

خلکو به توبې ایستې، اوس پاچا او ملکه د کوپر پر ژۍ نه، کوپر ته ور لوېدلي ول.

یو سهار یوه بل جاسوس د چانسلر خط را ووړ، سترګې مې رډې را واختې، چانسلر لیکلي و چې ځانونه راباسئ، لارنس (پیر کرم شاه) یې له اسنادو او شواهدو سره ونیو، اعدام یې کړ.

په هماغه ساعت مو د جاسوسي وسایل او پاتې دوا په خلطه کې واچول، قدم شاه ته مې وویل چې په تیاره کې به له دې ځایه ځو، خو قدم شاه یواځې یوه بله شپه غوښته، ویل یې چې نن بېګا به د سرې غونډۍ خزانې ته ورشو، سبا ماخستن به له دې ځایه پښې سپکې کړو. خو ما ونه منله، نور نو په افغانستان کې یوې ورځې پاتې کېدا هم خطر درلود!

په تیاره کې د باندې را ووتو، سپوږمۍ وه، په احتیاط لاندې لاړو، له سماوراونو خرهارۍ، د ناروغانو ځګیروي او د یوه ماشوم ژړا راتله.

آسونه مو تر قیضو ونیول، پلې ورسره تلو... پر ډبرو د آسونو د نالونو د لګېدا غږونه مې تر زړه تېرېدل....

یودم له ونو ګڼ کسان را ووتل، په غره کې زوروره چیغه را وګرځېده.

_شور ونه خورئ!

زړه مې پښو ته ولوېد، لسو،دولسو پوځیانو منډه را واخیسته، څو چې مو ځانونه خوځول، تر لاسونو مو پړي تاو شول.

لاس تړلي یې چینې ته را وستو، خلک له بلو څراغونو سره را ووتل. خوبولې سترګې له حیرانۍ ډکې وې.

سمڅې ته یې بوتلو، یوه پوځي څراغ ولګاوه، بل د بوجۍ خوله ځمکې ته کړه، له کړنګ سره لاوډسپیکرونه، سیمان، سپیرې، تارونه، دوا، رنګارنګ ګروپونه...ولوېدل.

یوه له ونې لوړ پوځي ورو وویل:

_ډېوېږ جونزه، درې شپې مو په ونو کې درته تېرې کړې، د نورو جاسوسانو راتګ ته ماتله وو، خو تا د تېښتې له پاره ډېره بیړه وکړه.

غلی شو، دېوال ته ور وګرځېد، لاس یې پرې تېر کړ، ویې ویل:

_ډېر وخت نه دی پرې وتلی، رنګ یې کړئ!

یوه پوځي د دېوال د سر تیږې ته برچه ونیوله، تیږه په سخته را جلا شوه، خو نورو تیږو دومره زحمت نه غوښت، په اسانۍ لاندې را لوېدې....

سمڅې ته ګڼ خلک راغلل، د ټولو سترګې رڼې را ختلې وې.

یو رېږدېدلی زوړ غږ راغی:

_څه خبره ده؟!

له ونې لوړ پوځي وویل:

_دا سړی، پیر نه، انګرېز دی، ګردېز ته یې بیایو.

خلکو یو بل ته وکتل، بوډا چیغه کړه!

_سپینې پښتنې خو مو پرنګیانو ته ور ولېږلې، شرم نه لرئ! اوس مو د خدای په دوستانو پسې ام را اخیستې ده.

پوځي ټیټ شو، لاوډ سپیکر یې را پورته کړ، ویې ویل:

_دې سړي دوکه درکړې، هېڅ کرامات نه لري، دې ته لاوډ سپیکر وایي، لاندې به یې ستاسو خبرې اورېدې، دلته به یې ستاسو نوم اخیست...سوچ انګرېز دی، د پاچا د بدنامولو له پاره کار کوي.

یو ډېر غوسه ناک غږ راغی:

_کوپړ مه وایه، په پاچا کې نو څه پاتې دي، له خپلې ښځې سره یې لوڅ لپړ عکسونه اخیستي دي.

بل سړي وویل:

_پاچا خو نه خدای مني، نه پیغمبر! اوس پیران ام نه دې ترې پاتې.

پوځي خوله خبرو ته جوړوله چې بوډا وویل:

_نور خانه! د پیر ګل لاسونه ور خلاص که! که نه نو دا سمڅه به راباندې را پرېوځي.

یو قوي ځوان مخکې راغی، خو پوځي یې پر ټټر لاس ور کېښود.

بوډا چیغه کړه!

_عطاګله، برېخه، خداینوره...تاسو هم ځانونو ته نارینه وایاست! د پیرګل تړلي لاسونه مو څنګه لورېږي!

څو کسان را مخکې شول، خو پوځیانو ټوپکې ورته ونیولې، ځای پر ځای ودرېدل.

په ونه لوړ پوځي چیغه کړه!

_وځئ!

خلک شاته شول، د سمڅې په خوله کې ودرېدل. دېوال ړنګ شو، ګڼ پوځیان مخکې لاړل، تر یوه ځایه د څراغ رڼا ښکارېدله، بیا ورکه شوه، خو شېبه وروسته بېرته د سمڅې دېوالونه ژېړې رڼا ونیول، دقیقه وروسته یې د عبدالله وچ شوی جسد، اخبارونه، مجلې... پر غولي کېښودل.

په ونه لوړ پوځي مې تر مخ ودرېد، ورو یې وویل:

_دا ځوان څوک و؟

غلی وم.

_یودم یې پر ژامه سوک راکړ، ولوېدم، له خولې مې وینو داره وکړه.

چیغې شوې، خلکو ډبرې ور واخیستې، یوه پوځي (اخ) کړل، ولوید، نورو هوایي ډزې وکړې، خلک ودرېدل، سمڅه د سوځېدلو باروتو بوی ونیوله.

په ونه لوړ پوځي چیغه کړه!

_که څوک یو ګام را مخکې شو، خون یې پر خپله غاړه!

غلی شو، ویې ویل:

_او ساده ګانو! له پیرګله پوښتنه وکئ چې دا مړی دلته څه کوي.

بوډا په غوسه وویل:

_کوپر مه وایه! له پیر ګله به څنګه پوښتنه کوو، پیریانو به راوړی وي.

د پوځي ټنډه لا پسې تروه شوه:

_له دې ځایه ورک شئ!

بوډا وویل:

_پیرګله! دا خلک په سمه نه پوهېږي، ولې ماتله یې؟! ژندکی را وغواړه! دا د کوپر زامن به شنه لمبه کړي.

پوځي توپانچه را وایسته، ډز شو، د بوډا پښو ته نږدې نرۍ دوړه پورته شوه.

شپېه وروسته یې لاس تړلي پر آسانو کېنولو، خو تر موږ مخکې څو کلیوالو د خپلو آسانو تشو ته پوندې ورکړې، په تیاره کې ورک شول.

ټوله شپه مو مزل وکړ، سپېده چاود یوې تنګې درې ته ورسېدو، چوپه چوپتیا وه، یواځې د آسونو د پښو ټکا اورېدل کېدله...کله کله به یوه مرغۍ هم وچونېده.

یودم سغ شو، له ټک سره د مخې پوځې ولوېد. ډزې شوې، له ډبرو سره سوکې بادېدل. پوځیانو مورچې ونیولې، آسونه وشنېدل، د ټوپکو له خولو سرې غوړنجې را وتلې....

د آس تشو ته مې د بوټونو غبرګ تلي سیخ کړل، آس منډه واخیسته، شاته مې وکتل، قدم شا را پسې و. یودم مې په ښی اوږه کې نرۍ څړیکه تېره شوه، آس ولوېد، پر لویو ډبرو ورغلم، سر مې پر تېږه ولګېد، پر ځان ونه پوهېدم.

یو وخت مې سترګې رڼې کړې، په کنډواله کې وم. اوږې ته مې وکتل، تړل شوې وه.

د قدم شاه غږ راغی:

_زړه دې مه خوره! ګولۍ وتلې ده.

شاوخوا مې وکتل، د کنډوالې پر ړنګو دېوالونو ګڼ مول وهلي کسان ناست ول.

حاجي پاینده خان راغی، خوشاله و، له پیر سره د مرستې او پنځو افغان پوځیانو د وژلو په خاطر یې ځان په جنت کې لید.

له پاینده خانه مې د نورو پوځیانو پوښتنه وکړه، تښتېدلي یې تروه شوه، د نورو پوځیانو تیښتې له اضافه ثوابه ایستلی و... بیا یې په خواره خوله د سپینو ګلانو شیره وغوښته، خو ما ورته وویل چې د ړندکي پیري راوړې شېره مو له لاسه ووته، شیره په کڅوړه کې وه.

د پاینده خان تندی وغوړېد، په لوړ غږ یې د خلطې د راوړلو امر وکړ. یوه له ونې ټیټ سړي خلطه راوړه، خلاصه مې کړه، د جنسي قوې د ډېرېدو د ګولیو سلامت پاکټ مې ورته ونیو. پاینده خان په حیرانۍ راته وکتل، خو نور د دې خلکو غلطېدا په دې نه ارزېده چې خپل ماغزه وخورم، لنډ مې ورته وویل چې ړندکي پیري ترقي کړې، اوس له سپینې شیرې ګولۍ جوړوي.

دوې شپې مې د حاجي پاینده خان د کور په کوټه کې تېرې کړې، هېڅوک نه و خبر، یواځې پاینده خان مې لید، سهار وختي به یې له لندو وېښتو او تورې کړې ږیرې رانه څاڅکي څڅېدل.

په دریم ماخستن یې دوه کسان را سره کړل، دې خلکو ته پټې لارې مالومې وې، له درې شوارورزه مزل وروسته د ډیورنډ تر کرښې واوښتو.

غرمه مو د انګریزانو یوې قرارګاه ته ورسوله، ډاکتر مې د اورږې ټپ وکوت، د خلطې دواوو میکروبي کېډو ته نه و پرېښی.

یوه اوونۍ وروسته په پېښور کې د انګرېزانو په نظامي روغتون کې وم، چانسلر له لاهوره زما پوښتنې ته راغی، کلکه غېږ یې راکړه، پر ټټر مې فشار راغی، خو چانسلر تر ډېرو ټینګ نیولی وم.

وروسته افغانستان ته د لېږلو جاسوسانو په باره کې راته وغږېد، ویې ویل چې برېتانیې افغانستان ته ځلور زره کسان لېږلي دي، دا جاسوسان دې هېواد ته په مختلفو څېرو کې تللي ول، څوک موچي و، څوک نجار، څوک معلم، څوک تجار، څوک هم نظامي مشاور...خو تر ټولو په روحاني جامو کې لېږلو کسانو ښه نتیجه ورکړې وه.

 چانسلر وویل چې ان د وزیرانو په سویه زړونه یې هم له امان الله خانه خوا توري کړي دي. بس! خبره خلاصه ده، د امان الله خان پر پاچاهي مو ټپل وپاشل، اوس یوائې د اورلګیت خلی غواړي.

په میاشت کې مې د اوږې ټپ سره ورغی، بیا له ډېره وخته وروسته حمام ته ننوتم.

یوه لوېشت ږېره مې نوره څه کوله! چاړه مې پرې تېره کړه. بیا تودو اوبو ته ودرېدم، د صابون سپین ځګ تورو خیرو ونیو.

چانسلر یو کال رخصتي راکړه، لندن ته لاړم، له ډېر وخت وروسته مې د هوساینې ساه واخیسته، خو رخصتي مې لا نه وه پوره چې بېرته یې لاهور ته ور وغوښتم.

وار له واره مې قدم شاه ولید، دی د چانسلر د دفتر په دهلېز کې راته ماتله و.

قدم شاه کلکه غېږ راکړه، یوه شېبه کېناستو، د سرې غونډۍ خزانه یې لا نه وه هېره.

وروسته مو چانسلر ولید، ټنډه یې هواره وه.

چانسلر یو عکس راته ونیو، په عکس کې یو خیرن، له وني ټیټ، خو قوي ځوان ولاړ و، توره ږیره یې درلوده، ګرد پټکی یې تړلی و.

چانسلر ته مې په حیرانۍ وکتل.

د چانسلر سترګې وځلېدې، په خوند یې وویل:

_دا سړی به زموږ پاشلو تېلو ته د اورلګیت خلی وهي.

خبره واضح نه وه، چانسلر باید نور مالومات هم راکړې وای. چانسلر وویل:

_دا سړی حبیب الله نومېږي، خو د سقاو په زوی مشهور دی، څو کاله مخکې په پېښور کې د یوه زرګر د پیسو سیف غلا شو، د سقاو زوی زرګرۍ ته نږدې چای خرڅاوه، د خلکو پر ده شک راغی، ځکه دا دروند سیف له دې سړي پرته بل چا نه شوای پورته کولای، خو د سقاو زوی وتښتید، دوه کاله وروسته په پاړا چنار کې د غلا په تور ونیول شو، هغه وخت د پاړا چنار د قرارګاه مشر راته وویل چې دا ساده سړی د امان الله خان ډېر ضد دی، ګڼ غله پرې راټول دي، له دې سړي ډېر کار اخیستی شو.

دا خبره مې خوښه شوه، د بند یوولسمه میاشت یې لا نه وه تېره چې خوشی مو کړ.

یو څه مو نور هم وپېرساوه، په لار کې د انګرېز له خوا یوه جوړ شوي ملنګ ورته وویل چې دی به یو وخت د افغانستان پاچا شي.

د سقاو زوی د کابل کلکان ته لاړ، غلاوې یې شرع کړې، کله کله به یې پر حکومتي کاروانونو هم برید کاوه.

دې سړي په کم وخت کې ډېر ملګري پیدا کړل، خبره تر امان الله خانه ورسېده، د سقاو زوی یې په پوځ کې شامل کړ، خو دې سړي په هماغه لومړیو کې یو پوځي افسر وویشت. بېرته غره ته وتښتېد. پاچا یې پر سر انعام وټاکه، خو د سقاو د زوی سر دومره اسانه کار نه دی، په دې سړي پسې د شوربازار حضرتان ولاړ دي، اوس یې ګڼ خلک طرفداري کوي....

چانسلر غلی شو، ماته یې وکتل، په سترګو کې یې ځلا پرته وه.

ومې ویل:

_ښه نو، زما رخصتي لا نه وه پوره، لاهور ته دې د څه له پاره را وغوښتم!

چانسلر را نږدې شو، ورو یې وویل:

_یو ځل بیا ږېره پرېږده!

دا خبره ښه نه شوه راباندې تمامه، ومې ویل:

_د برېتانیې په استخباراتو کې یواځې ډېوېډ جونز نه دی، نور هم باید خطر ومني، بل یوه ته ووایه!

چانسلر یو ګام شاته شو، سترګې یې رډې را وختې، چیغه یې کړه:

_نو ته د ملکې امر نه منې!

غلی وم.

چانسلر پر څوکۍ کېناست، ورو یې وویل:

_له تا مې دا تمه نه درلوده. سم وايې، په استخباراتو کې ډېر خلک کار کوي، خو ډېوېډ جونز (يو) دی. که مو بل ډېوېډ جونز لرلای، نو ته مو په رخصتۍ کې تر دې ځايه نه راغوښتې.

پورته کوټې ته وختم، پر مېز نوي او زاړه اخبارونه پراته ول. يو اخبار مې را پورته کړ، امان الله خان د اروپا له سفره بېرته راغلی و، ده له څو اسيايي او اروپايي هېوادونو سره ګڼ نظامي، اقتصادي، تجارتي... فرهنګي تړونونه لاسليک کړي ول. وروسته د اخيستل شويو وسلو او نورو قراردادونو ليست راغلی و. امان الله خان په دې سفر کې له اروپايي هېوادونو شپېته زره نوي ټوپکونه، يوسلو شپږ توپونه، اته جنګي الوتکې، پنځه زغروال موټر، په زرګونو نظامي خولی، پټکونه، درې زره دوربينونه...اخيستې ول.

له اروپايي هېوادونو سره يې په افغانستان کې د قند، کاغذ، تار، ټوکر، جاکټ، جورابو، درملو، برقي او زراعتي وسايلو...د جوړولو د فابريکو قراردادونه امضا کړي ول....

فکر مې خټه شو، خو بل اخبار مې تندی ورين کړ، امان الله خان له اروپايي سفره له راتګ وروسته لويه جرګه را غوښتې وه، د جرګې غړو ته يې خپل تصميمونه ويلي ول، د دې تصميمونو مهم ټکي ليکل شوي وو:

د مريدي له منځه وړل، د ښځو د چادرۍ ليرې کول، د برېټانوي هند د ديوبند په مدرسه کې د افغانانو په زده کړه بنديز، له ملايانو له سره امتحان اخيستل، د تذکرو وېش، د عسکري جبري کېدل، بهر ته د زده کړې له پاره د ځوانانو لېږل، د وړو نجونو نکاح منع کول...

دا هغه څه وو چې ملایانو نه غوښتل، تر ټولو ډېر مخالفت یې د شوربازار د حضرتانو مشر نور المشایخ فضل عمر مجددي کړی و.

انګریزي اخبار مې را واخیست، سلامت مخ یې د شینوارو پاڅون ته ځانګړی کړی و، تبلیغات تاوده ول، د امان الله خان پاچاهي یې نسکوره ګڼله....

یوه میاشت له چانسلر او ځینو نورو انګرېزانو سره پر پلانونو وغږېدم، د سفر له پاره هر څه تیار ول، بس! یواځې ړېږې ته ماتله وم. اه! ړېږه! که ړېږه په پیسو اوړېدای، نو چانسلر زما د ړېږې د واړدېدو له پاره تر میلیونونو روپیو تېر و.

پاتې سلامت میاشت ونه لمبېدم، خیرن ځان، اوږدو له خیرو ډکو نوکانو او څپولو وېښتو مې پیري نوره هم تقویه کوله.

وخت را ورسېد، شنې مرۍ مې غاړې ته واچولې او یو ځل بیا له قدم شاه سره سمڅې ته ورغلم.

د یو کال ورکېدو بانه جوړه وه، بغدادي پیر خو یواځې د ملک ځونډي له پاره نه و پیدا، په ټوله دنیا کې یې مریدان لرل.

په یوه میاشت کې څو ځله له خانانو او ملکانو سره وغږېدم، نالیدلي خوبونه به مې ورته تېرول، د سقاو زوی مې د دې ټولو مشکلاتو حل ګاڼه، ویل به مې چې په همدې سړي پسې ودرېږئ، خوب مې لیدلی، همدا مسلمان ځوان به مو له کوپړه راباسي.

پاچا ته د خلکو زړونه هسې هم ډک ول، خو زما خبرو نور هم وپړسول. د پاچا پر ضد سلامت لښکر تیار و، خوما د اوس له پاره درې سوه تکړه ځوانان ترې را بېل کړل او د کابل شمال ته مې مخه کړه.

يوه اوونۍ وروسته مې د سقاو زوی په يوه زړه کلا کې وليد، ساده سړی و، پيرانو او حضرتانو ته يې له حده تېر احترام درلود.

له دې سړي سره د شپې تر ناوخته ناست وم، غيبي مرستې يې يادولې، ويل يې چې په فلاني ځای کې مې يو پير وليد، رایاده يې کړه چې خوب مې ليد، پر سپين آس سپور يې، توره دې په لاس کې وي، کاپر امان الله منډې درنه وهي...لاړ شه، فلانی ځای وکينده، غيبي مرسته درته پرته ده. ځای مې وکېنده، نوې ټوپکې او ډېرې پيسې ترې را ووتې....

د سقاو د زوی ټولې کيسې د پيرانو او غيبي مرستو په اړه وې، ځان يې سر له اوسه د افغانستان پاچا ليد.

ګرم نه و، پيرانو، ملنګانو، ملايانو، حضرتانو، په غلا تورنو حاکمانو، له وظيفو شړل شويو وزيرانو...ټولو د امان الله خان ورکېدا غوښته.

پټې او ښکاره جلسې نيول کېدې، د سقاو د زوی خبرې چلېدې، ان په پوځ کې يې هم ډېر هغه کسان خپل کړي وو چې پاچا به غلاوو او فساد ته نه پرېښودل.

چا چې به په کوهدامن کې د امان الله خان له نوم سره د (غازي) ټکی وتاړه، سر يې قلم کېده، کور ته يې اور ور لوېده، ښځه او لوڼې يې د مينځو په نوم پر خپلو قوماندانانو وېشلې....

د سقاو زوی ته ځينو شېخانو د خادم دين رسول الله لقب ور کړی و، خلکو به د دې سړي غلاوې او ظلمونه په خپلو سترګو ليدل، خو سوڼ يې هم نه شو کولای، د دې سړي پر وړاندې ان له تريو تندي هم د کوېر مانا اخيستل کېدله. تريو تندی يانې مرګ. .

د اورلګيت وار را ورسېد، د سقاو د زوې په مشرى زرګونه کسان د کابل پر ښار ورغلل، دوې ورځې وروسته احوال را ورسېد چې امان الله خان د غزني خوا ته مخه کړې.

د هوساينې سا مې وايسته، د انګرېز پاشلو تيلو اور اخيستى و.

يوه اوونۍ وروسته کابل ښار ته ورغلم، اه! له ښاره سا ختلې وه، تورې ورېځې د اسمايي تر غره را ټيټې وې، دوکانونه ته کولپونه ور لوېدلي ول، په کوڅو کې مې يو-يو بنيادم ليد، په ختو کې ټيټ سرونه روان ول...ځاى ځاى به د دار په پايو پسې ځړېدلې کسان زنګېدل.

يو ځاى مې چيغې واورېدې، څو وسلوال په يوه سړي کې ختل، ويل يې چې دا کاپر دى، د امان الله خان په وخت کې يې خپله لور کوپر ته د درس له پاره ور لېږلې وه، سړى يې همالته وويشت.

ارګ ته ورغلم، چمن له لندو دوسيو او کاغذونو ډک و. کړکۍ ماتې وې، په ونو کې قفسونه را ځړېدل، بندي زرکان غلي پراته ول.

د ارګ پر دفترونو را وګرځېدم، مېزونه، څوکۍ، الماري، غالۍ...هېڅ هم نه وو پاتې.

پر دېوال غټې رسامي شوې نقاشي ته ودرېدم، د سپينو ښتو سرونه په برچو يا کوم بل تېره شي، خراب شوي ول، خو شنې اوبه، غرونه او د غرونو په لمنو کې شنې ونې پر خپل ځاى پاتې وې.

د امان الله خان دفتر ته ورغلم، دېوالونه يې تک تور ول، د سوځېدلو کوچونو يواځې فلزي سپرنګونه پاتې ول.

ببرته چمن ته ورغلم، یوه دوسیه مې را پورته کړه، د تجارت د وزارت د کلني راپور له پاڼو ډکه وه. بل کاغذ مې را واخیست، په کابل کې د یوه لوی پوهنتون د جوړېدو د قرار داد کاپي وه.

دوی، درې، نورې په ختو لړلې دوسیې مې وکتې، د افغانستان په څو لویو ښارونو کې د لویو ښارګوټو د جوړېدو له نخشو او اسنادو ډکې وې....

په رڼا ورځ د برېټانیې سفارت ته ورغلم، وېره مې نه درلوده، بې سرپوښه وطن و، چا به پوښتنه کوله چې بغدادي پیر د انګرېزانو په سفارت کې څه کوي!

سفیر مې ولید، خوشاله و.

سفیر وویل چې د سقاو د زوی په امر د برېټانیې له سفارته پرته، نور ټول سفارتونه تړل شوي دي.

د سفارت ځینو مامورینو کیسې راته وکړې، د خلکو کورونه چور شوي وو، نجونو او ځوانو ښځوته لاس ور لوېدلی و، په سپینو هلکانو پسې کورونو ته ور اوښتي ول.

بانکونه، دولتي شتمنۍ، دوکانونه، فابریکې...هېڅ هم نه و پاتې....

څو ورځې وروسته احوال راغی چې خادم دین رسول الله خلکو ته خپل اصلاحي پروګرامونه تشریح کوي.

ورغلم، په یوه لویه میدانۍ کې ګڼ خلک را ټول ول. مخکې لاړم، له علماوو سره کېناستم.

شپېه وروسته یو تور موټر او پر آسانو سپاره ګڼ کسان راغلل. حبیب الله (د سقاو زوی) د موټر له مخکیني سیټه را کښته شو، ږیره یې لنډه کړې وه، د اغوستې تورې دریشي پایڅې یې ور پورته کړې وې.

له علماوو سره یې سترې مشې توده وه.

لومړۍ د شور بازار حضرت وغږېد، د حبیب الله کارنامې یې یادې کړې، ویې ویل چې دا وطن همدې خادم دین رسول الله له کوپره وژغوره...په پای کې یې نوي پاچا ته اوږده دعا وکړه.

حبیب الله ودرېد، خپلې پخوانۍ کارنامې یې را واخیستې، ویې ویل چې د امان الله خان بت پرستي او کوپر د دې سبب شو چې د هغه پر ضد را پورته شي...یاده یې کړه چې په لومړیو کې ښوارلس زره نغدې روپۍ او نولس څوانان را سره ول، ورور ورو ډېر شول، بیا ملایکې مرستې ته راغلې...دا وطن مو له کوپره وژغوره.

نور به د بیت المال پیسې پر خپلو عسکرو او ملایانو لګوم چې عبادت وکړي...د نجونو مکتبونه بند دي، هلکانو ته هم د مکتب کوپري کتابونه فزیک، ریاضي، کیمیا ...ښه نه دي، له دینه یې باسي، دوی باید مدرسو ته لاړ شي.

له دې وروسته د عدلیې، تعلیم او تربیې، حفظ الصحې...وزارتونو ته ضرورت نه شته، عدل د ملایانو کار دی، ناروغۍ په دم تایذ ښه کېږي، د تعلیم او زده کړې له پاره مدرسې لرو...

مالیات نه اخیستل کېږي...په دې وطن کې یواځې انګرېزان سفارت درلودای شي، ځکه دوی له موږ سره په ګډه کاپر پاچا را وپرزاوه، نور کوپري هېوادونه د سفارت حق نه لري...ورځۍ! خپل ساعت تېر کړۍ، چرګان او مړزان وجنګوۍ....

په پای کې یې ځان د افغانستان امیر اعلان کړ.

څو ورځې وروسته بیا ارګ ته ورغلم، د سقاو زوی په جګو پښو پر څوکۍ ناست و، مخې ته یې جنګي چرګان تړلي ول. دی په ټکي نه پوهېده، د خلکو عریضې به یې شفاهي اورېدې.

بیا د هغو بندیانو وار شو چې د امان الله خان په دوره کې یې لوړې څوکۍ درلودې.

لومړۍ یې یو ډنګر سړی را ووست، دا سړی په تېر حکومت کې د موزیم ریس و. د سقاو زوی د موزیم په مانا نه پوهېده، یوه بل ورته وویل چې دې سړي زاړه بوتان ساتل...

د سقاو زوی سترګې پټې کړې، چیغه یې کړه چې د بت پرستانو دید ناروا دی، مه یې ځنډوئ، همدا نن یې سر په لاهوري دروازه کې راو ځړوئ.

بل لاس تړلی بندي یې را ووست. دا سړی د امان الله خان د مالیې وزیر میر هاشم خان و.

د سقاو زوی وویل:

_دا کاپر مو ولې تر اوسه ژوندی پرېښی!

هاشم خان وویل:

_سم مسلمان یم!

د سقاو زوی چیغه کړه!

_دې وطن ته دې کوپړ را ووست، بودېجه تا جوړه کړې وه!

وزیر وویل:

_هو، خو بودیجه د حساب دارئ یو پخوانی سیستم دی، په کورونو، دوکانونو کې هم بودیجې لرو، بودیجه یواځې یو نوم دی....

د سقاو زوی چیغه کړه:

چېلم راوړئ!

وزیر ته یې وکتل، ویې ویل:

_ورک شه!

په دوو ساعتونو کې اتیا کسان محاکمه شول. ځینې یې زندان ته ولېږل، نورو ته یې د مرګ حکم واوراوه....د کابل پر څلورو دروازو باید سرونه را ځړېدلې وای، دا سرونه د نورو له پاره عبرت ول.

نور مې په کابل کې پاتې کېدا ګټه نه درلوده، څه چې برېتانیې غوښتل، تر لاسه یې کړل.

پېښور ته له تګه یوه ورځ مخکې یو ځل بیا ارګ ته ورغلم. زینتې بوټې، ګلان، چمن... له بېخه ایستل کېدل...د سقاو زوی امر کړی و چې دا بې ګټې شیان له ریشو را وباسئ، پر ځای یې ترکاري وکرئ!

بیا په ښار کې وګرځېدم، د پخوا غوندې نظافت نه و، ډېر کسان به په لارو کوڅو کې رفع حاجت ته کېناستل... ډېرو دوکانونو ته کولپونه ور لوېدلي وو. لارې، کوڅې له شنو چادریو ډکې وې، ښځو، ماشومانو او ځوانو نجونو سوال کاوه.

مخکې لاړم، د حبیبې د لیسې ټولې شیشې ماتې وې، په لویه میداني کې یې غواوې ګرځېدې...

سوزان کتابچه کېښوده، ګروپ یې مړ کړ.

*   *   *

ټک شو، توپ له بېټ سره ولګېد، سوزان منډه واخیسته، توپ په چمن کې رغړېده....

ټام چیغه کړه!

_څلورېزه!

سوزان توپ را واخیست، بېرته راغله، خپل ورور ته یې وکتل، په سترې ساه یې وویل:

_بس ده! نوره مې پرېږده!

د ټام تندی تریو شو:

_نه، اوس به زما وار را تېروې.

سوزان وویل:

_ما دېرش منډې کړې، ته لا په شپاړسو کې یې، پاتې منډې مې در وبخښلې، تا وګټله.

ټام چیغه کړه!

_له اوله به دې کرکټ نه کاوه، نه به راتلې، اوس باید زما پنځه اووره را پوره کړې.

سوزان توپ پر ځمکه واچاوه:

_بد مې وکړل، بخښنه غواړم
د لارا غږ راغی:

_څه خبره ده، ولې سره خورئ!

سوزان ور وکتل، مور یې په چمن کې ناسته وه، پر مخ یې د لمر ضد کریم وهل....

سوزان وویل:

_مورې! که وخت لرې، نو زما پر ځای د ټام درې پاتې اوورونه ور پوره که.

سوزان لاړه، کتابچه یې ور واخیسته، ډېوېډ جونز یودېرش کاله وروسته تاریخ لیکلی و.

۱۹۶۰ م کال_د اپرېل شپږ ویشتمه_لندن

_تېر مازدیګر تلویزیون ته ناست وم، درې اویا کلن یم، غوږونه مې درانه دي، له غوږی پرته، غږ سم نه اورم. یودم پر تلویزیون یو تور او سپین عکس راغی، دا څېره شناخته راته واېسېده، پر ذهن مې فشار را ووست. د افغانستان د پخواني پاچا امان الله خان د ځوانۍ عکس و.

په بېړه ودرېدم، د تلوېزیون غږ مې لوړ کړ، امان الله خان د سویس په یوه روغتون کې له وطنه لیرې، په بې کسي کې سا ور کړې وه.

بېرته پر څوکۍ کېناستم، پر اوږه مې څه ولګېدل، د اووه کلن لمسي کوچینۍ لاس و. ماشوم په حیرانۍ راته وویل:

_نیکه! ته ژاړې!

ځان ته مې پام شو، ما په رښتیا ژړل، خو ولې؟! نه پوهېدم!

کوټې ته لاړم، کتابونه مې ولټول، له کلونو وروسته مې د یادښت کتابچه را واخیسته. ومې کته، وروستۍ یادښت مې یودېرش کاله مخکې لیکلی و.

په دې کلونو کې مې امان الله خان یواځې یو ځل ولید، په ۱۹۵۵ م کال کې مې مور مړه شوه، نوي کلنه وه، وصیت یې کړی و چې جنازه به مې خپل پلرني وطن، ایټالیا ته وړئ!

مور مې په روم کې خاورو ته وسپارله. منی و، د ایټالیې هوا تر لندنه توده لګېده، فکر مې وکړ، توده هوا مې هډوکو ته ښه وه. څو ورځې په ایټالیې کې پاتې شوم، یوه ورځ مې امان الله خان په ذهن کې را وګرځېد، پوهېدم چې په روم کې اوسي، خو دقیق ادرس یې نه و رامالوم.

د افغانستان سفارت ته ورغلم، بانې یې کولې، نه پوهېږم چې ولې یې له پخواني پاچا سره زما لیدل نه خوښېدل. په سخته مې قانع کړل، ادرس یې راته ولیکه.

کاغذ ته مې وکتل، پخوانی پاچا د ښار په تر ټولو غریبه برخه کې اوسېده.

يو سهار مې ټکسي ته لاس ورکړ، شل دقيقې وروسته د يوه پارک پر غاړه کښته شوم.

يوې ځواني نجلۍ ته مې کاغذ ونيو، شمال لور ته يې ګوته ونيوله، مجبور وم، بايد په پارک کې تېر شواى واى.

پر ژېړ چمن ژېړې پاڼې پرتې وې. ځو ماشومانو فوټبال کاوه، زاړه کسان پر اوږدو څوکيو لمر ته ناست ول. مخکې لاړم، سرې او ژېړې پاڼې مې د بوټو تر تليو لاندې کېدلې...يو ځاى ودرېدم، بېرته مې شاته وکتل، يو څوک پر اوږده څوکۍ ناست و، اخبار يې وايه.

نږدې ورغلم، دا غټې سترګې شناخته راته واېښېدې. مخامخ ورته کېناستم. حساب مې وکړ، دوه شپېته کاله! نه وم غلط، امان الله خان به پـه دوه شپېته کلنۍ کې خامخا همداسې ځېره درلوده. ور نيږدې شوم، پر سرې مې سيورى ورغى، شپو خولۍ يې له څوکۍ ور پورته کړه، کېناستم، په انګليسي مې وويل:

_هوا ښکلې ده!

غټې کځوړنې سترګې يې را واړولې، موسک شو، لنډ ځواب يې راکړ!

_ډېره!

بېرته يې اخبار سترګو ته ونيو.

ور ومې کتل، د زاړه، خو پاک بالاپوښ ګروې (تنۍ) يې تر غاړې پورې تړلې وې، له ليرې يې د مخ ګونځې دومره ژورې نه ښکارېدې.

ټپ شو، توپ پر اخبار او بیا د سړي پر اوږه ولګېد، یو ماشوم راغی، بخښنه یې وغوښته، سړي توپ ور واخیست، د ماشوم پر سر یې لاس تېر کړ، توپ یې ورته ونیو. ماشوم موسک شو، مننه یې وکړه.

سړي بېرته اخبار ته وکتل.

په انګلیسي مې وویل:

_په ماشومتوب کې دې کومه لوبه خوښېدله؟!

سړي را وکتل، ویې خندل:

_د آس سورلی.

بېرته یې سر وځړېد.

یوه شېبه ناست و، بیا ورو ولاړ شو. ګام یې واخیست، په پښتو مې وویل:

_مېلمه یواځې پرېږدې!

نبغ یې راته وکتل، سترګې یې وځلېدې، په خوند یې وویل:

_افغان یې؟!

راغی، تر لاس یې کش کړم، ودرېدم، تر ډېرو یې په غېږ کې نیولی وم. نه یې پرېښودم.

ومې ویل:

_نه! پرنګی!

ویې ویل:

_ټوکې مه کوه! پرنګیان او داسې صافه پښتو! ډېر سره لیرې دي.

ومې ویل:

_ډېوېډ جونز یم، په ۱۹۱۹ کال کې ارګ ته درغلی وم، درې کسه وو، د چانسلر لېک مو درووړ، په کابل کې مو د خپلو څو نمایندګانو پاتې کېدا غوښته.

د سړي لاسونه مړه شول. تر څنګ مې کېناست، سر یې څو ځله یوې، بلې خواته وخوځاوه، یودم یې وخندل:

_اه! پرنګیانو! دلته هم نه یم درنه خلاص!

ومې ویل:

_خو اوس مې تقاعد اخیستی، له سیاست سره کار نه لرم، ایټالیا ته مې د خپلې مور جنازه راوړه، ته مې په ذهن کې را وګرځېدې، لیدو ته دې راغلم.

امان الله خان ودرېد، تر لاس یې ونیولم، په موسکا کې یې وویل:

_راځه! کورته ځو، بیا ونه وایې چې یوه افغان بوډا په پردي وطن کې خپله مېلمه پالنه هېره کړې وه.

تر پارک ووتو، تنګه کوڅه راغله، امان الله خان په یوه زاړه کور کې اوسېده. پورته وختو، وړه کوټه وه، پر زړه، رنګ خوړل شوې غالۍ یو کټ، کوچینی مېز، دوې

ځوکۍ...ښکارېدلې. کېناستم، شاوخوا مې وکتل، وړه الماری له کتابونو ډکه وه، پورته د لرګي په چوکاټ کې کلیمه نیول شوې وه، کښ ته نږدې، په تاقچه کې د جاینماز پر سر کوچینی قرآن شریف ایښی و.

امان الله خان د باندې ووت. زاړه وره چولې درلودې، غږ یې راته، یو چا ته یې وویل:

_څه مو پاخه دي؟!

ښځینه غږ راغی!

_لوبیا!

امان الله خان وویل:

_مېلمه لرم، قابلي پلو پوخ کړئ!

ښځینه غږ وویل:

_غوښه نه شته!

_یو څوک پسې ولېږئ!

دروازه خلاصه شوه، امان الله خان بېرته راغی، ویې ویل:

_کړکۍ ته کېنه، کوټه سړه ده.

ځوکۍ مې وکښوله، د لمر وړانګې مې اوږو ته سیخې شوې. امان الله خان پر کښ کېناست، ویې خندل:

_اوس مې نو سم زړه ته ولوېده چې ډېوبېډ جونز يې، فکر کوم چې يو ځل مو بيا هم سره ليدلي و.

ومې خندل:

_هو، زه او سفير دې په نيمه شپه کې در وغوښتو، ويل دې چې انګرېزان د افغانستان په شمال کې مداخله کوي، خلک يې مسلح کړي دي، سفير ته دې د هغه له خوا امضا کړی سند ورکړ، ورته ودې ويل چې په دوه اوياوو ساعتونو کې به له افغانستانه وځي. يوه اوونۍ وروسته دې زموږ انګرېز جاسوس اعدام کړ.

امان الله خان سره ساه وايسته:

_اې پرنګيانو، حق مو و، وطن مو را غرق کړ.

ومې خندل:

_ته هم ګرم وې، ډېر تېز تلې.

راته ويې وکتل، څه يې ونه ويل:

_د کوټې دروازه وټکېده، امان الله خان ولاړ شو، بېرته له پتنوس سره راغی. دوه ګيلاسه يې له شنو چايو ډک کړل.

کړکۍ ته ودرېد، ويې ويل:

_هاغه ماشومان وينې؟!

ودرېدم. لاندې پاک، سوتره او صحتمند ماشومان روان ول، خندل یې، په ملاوو پسې یې د مکتب بکسې تړلې وې.

امان الله خان وویل:

_دا ماشومان پچې نه جارو کوي، په دوو اوزو پسې هم ټوله ورځ نه دي روان، لوږه نه پېژني، مکتب ته ځي، خاندي، تفریح لري، تلویزیون ته ګوري، غم نه ویني، د ټوپک ټک یې نه دی اورېدلی، روغ دي، له ژونده خوند اخلي....

غلی شو، ویې ویل:

_د هاغه دوکان تر مخ ناست بوډا زموږ ګاونډی دی، پنځه څلوېښت کاله یې په یوه فابریکه کې کار وکړ، اوس کرار ناست دی، د تقاعد پیسې ورته راځي...نه زوی ته احتیاج دی، نه لمسو ته، تر مرګه به په ګېډه موړ او پر تن پټ وي.

هاغه بله ځوانه ښځه ډاکټره ده، اته ساعته کار کوي، خو څوارلس ساعته هوسا ژوند لري، کونډه ده، خو دومره پیسې پیدا کولای شي چې د خپلو اولادونو، درس، روغتیا، خوراک، تفریح... ته ورسېږي.

دا د روم تر ټولو غریبه سیمه ده، خو کورونه یې څلرویشت ساعته برق، ګاز او اوبه لري...کوڅې یې پخې دې، مکتب او روغتون نږدې دی، په دې ټوله غریبه سیمه کې به یو سوالګر هم ونه وینې.

غلی شو، بېرته پر خپل ځای کېناست، پیاله یې ور پورته کړه، ویې ویل:

_سم وایې! زه تېز تلم، ځکه وخت کم و، ما وېل چې په خپل ژوند کې یو پرمختللی افغانستان ووینم. داسې وطن چې اوسېدونکې یې د دې خلکو په څېر ارام ژوند ولري،

لوړه ونه پېژني، تعلیم وکړي، د ځان او نورو په حقوقو پوه شي، ښه او بد ور مالوم وي، په کورونو کې د مورچو د جوړولو پر ځای، د کتابونو ځای جوړ کړي...نور یې په یوه او بل نوم غلط نه کړي ....

غلی شو، له پیالې یې سور وکړ، سوړ اسویلی یې وایست:

_ایټالیاوان له دوهمې نړیوالی جګړې را ووتل، ټوله ایټالیا خاورې شوه، خو خلک یې پوه او تعلیم یافته ول، په لسو کلونو کې یې بېرته ایټالیا، ایټالیا کړه، اوس موټرې او طیارې جوړوي، خو زما خلک بې سواده ول، ماغزه به مې ورسره وخوړل، په عادي خبره کې به یې قناعت نه کاوه.

غلی شو، یودم یې ترخه وخندل:

_یو وخت ځو سپین ږیرې راغلل، دوی په کابل کې روان رېل لیدلی و، غوسه یې نه کنټرولېده، ویل یې چې ښار ته دې د اوسپنې ښامار راوستی، خوراک یې اور دی، شیطان یې چلوي.

ورسره ووتم، په رېل کې مې کېنول، دوره مې ورکړه، پوه مې کړل چې ریل د مساپرو او تجارتي اجناسو د انتقال له پاره تر ټولو ارزانه او ګټوره لاره ده...ورته ومې ویل چې دا رېل له اوسپني او لرګیو جوړ دی، د ډبرو په سکرو کار کوي، بنیادم یې چلوي...هر څه یې په خپلو سترګو ولیدل، خو کله چې رېل ودرېد، بېرته یې هماغه پخوانی خبره را واخیسته، تور شیطان او د اوسپنې ښامار یې نه غوښت.

راډیو یې نه منله، ویل یې چې په مینځ کې یې واړه واړه شیطانان ناست دي...خلک له دینه باسي...تلیفون کوپړ ورته ښکارېده، ویل یې چې له دینه اوښتی یې، له شیطان سره غږېږي.

دې خلکو ان په پخه خبنته او پوخ دېوال کې هم شیطان لید...پوهېږې چې ولې؟!
علت یې بېسوادي وه.

ما باید دا ستونزه حل کړې وای، مکتبونه مې جوړ کړل، غوښتل مې چې دا خلک له تیارې را وباسم، په هرڅه یې پوه کړم...خو دوی مکتبونه هم نه غوښتل، د کوپر ځالې یې بللې....

ومې ویل:

_نو فکر نه کوې چې په داسې یوه ساده او بې سواده ټولنه کې ترکیې ته د نجونو لېږل ښه نه و؟!

امان الله خان پیاله ور ډکه کړه، سړه ساه یې وایسته:

_په ټول وطن کې ښځینه ډاکټره نه وه، ښځې به په ډېرو عادي ناروغیو مړې کېدلې، فکر مې وکړ، په ټولو اسلامي هېوادونو کې ترکیه ښه راته وایسېده، تر عربو مخکې وه، ما باید په خپل وطن کې ښځینه ډاکټرانې درلودای، سلامت پوهنتون، استادان، لابراتوارونه، کتابخانې... خو مې غریب افغانستان ته نه شوای راوړلی، چاره نه وه، نجوني او هلکان مې ترکیې ته ولېږل...د شرعې خلاف کار مې نه ګاڼه، ترکیه اسلامي هېواد دی، د نجونو لیلیه، خوراک، څښاک، هر څه بېل ول.

ومې ویل:

_د چادري په اړه څه وایې؟! تا په کابل کې چادري منع کړه!

امان الله خان سر وخوځاوه:

_زه ديني عالم نه يم، خو اسلامي نړۍ مې ليدلې ده، مطالعه لرم، ما په يوه اسلامي هېواد کې هم دا ډول شنې رنګه چادريانې ونه ليدلې...زموږ د خلکو لوی مشکل دا دی چې دين او رواجونه يې سره ګډ کړي دي...

زه به د بند، فابريکې، برق، سړک، پل، پلچک، مکتب، پوهنتون... د جوړېدو په باره کې ورته غږېدم، ګټې به مې يې بيانولې، د دې شيانو په جوړولو کې به مې د خلکو همکاري غوښته....خو دوی به په هر څه کې ښځې را ګډولې...پوخ سړک او په موټر کې هوسا تګ ته يې پام نه و، ويل به يې چې نه، بيا به له روان موټره زموږ کورونه او د کورونو په مينځ کې زموږ ښځې ښکارېږي.

د مکتب او پوهنتون په ګټو به مې خوله ستړې شوه، خو په په اخير کې به يې راته وويل چې نجوني مو کوڼې او فحشۍ ته مه باسه....

د روغتون فايدې به مې ور يادې کړې، ويل به يې چې ته عياشي غواړې، تورسرې به مو څنګه له کوره د باندې وځي؟!

خوارځواکه ماشومانو او ښځوته مې د تقويې دواوې ور ولېږلې، خو خلکو اور ور واچاوه، ويل يې چې پاچا د اسلامي امت د ډېرېدو مخالف دی، دا دوا زموږ ښځې را وچوي، اولاد نه شي پيدا کولای.

ما به د وطن د پرمختګ خبرې ورته کولې، خو دوی به خامخا پل، پلچک، دېوال، پوخ لښتی...د ښځو له نوم سره تاړه...وی، په دې کې خو زموږ ښځې راځي، خلک به يې مخ ويني، بې بندوباره به شي....دوی هر څه ته بد بينه ول، هر پرمختګ يې خامخا د ښځو د مخونو له لوڅوالي او عياشي سره تاړه....

امان اله خان اوږدې خبرې وکړې، سترګې يې لندې وې....

د ډېوېډ جونز يادښتونه همدومره ول.

سوزان خپل تلیفون را واخیست، په انټرنټ کې یې د امان الله خان نوم ولیکه، ګڼې انټرنیټي پاڼې راغلې. يوه یې خلاصه کړه، اروپا او ځینو اسیايي هېوادونو ته د غازي امان الله خان سفر پکې راغلی و.

په مصر کې یې د مصر پاچا شاه فواد، صدراعظم او د کابینې غړې مخې ته را وتلي ول. په عکس کې د امان الله خان استقبال ته په زرګونو کسان د ګلانو له ګېډیو سره ولاړ ول....ګڼ لیکل شوي شعارونه ښکارېدل، امان الله خان یې په اسلامي نړۍ کې خپلواکۍ اخیستونکی اتل یاد کړی و.

د مصر مشهورې ورځپاڼې الاهرام لیکلي ول ((اې هغو کسانو چې استقلال غواړئ او له آزادی سره مینه لرئ...نو له امان الله خانه یې زده کړئ....)).

دوهم سفر یې ایټالیا ته و، په روم کې د ایټالیا پاچا، ملکه، د دربار غړي، صدراعظم موسیولیني...مخې ته ورته راغلي ول. ..بیا فرانسې، سویس، المان،، پولنډ، انګلستان، شوروي ... ته تللی و، هلته یې هم تود هرکلی شوی و، پاچا د افغانستان د پرمختګ له پاره ګڼ قرار دادونه امضا کړي ول...

سوزان بله انټرنټي پاڼه راوسته، په دې پاڼه کې یې د امان الله خان په اړه د نړۍ د سیاستوالو، پوهانو، لیکوالو... خبرې را اخیستې وې.

په کابل کې د انګلستان د هغه وخت سفیر لیکلي ول:

((امان الله خان په مېراني، زړوروتوب، دوستي او ښه مشرتوب کې جوړه نه درلوده. دا سړی د پرمختګ لېونی و، غوښتل یې چې خپل هېواد په لنډ وخت کې د نړۍ د پرمختللو هېوادونو په کتار کې ودروي....

د هند لومړي وزیر جواهر لعل نهرو لیکلي ول:

((امان الله خان فصیح، روانه او قناعت ورکوونکې ژبه درلوده، په خپل سفر کې یې ډېر اروپایي هېوادونه قانع کړل چې په افغانستان کې سرمایه ګذاري وکړي، فابریکې جوړې کړي... دې سړي خپل هېواد نړۍ ته ور وپېژاند، د افغانستان حیثیت او اعتبار یې ډېر کړ...)).

فرانسوي سفیر موریس فوشي لیکلي ول: ((ځوان پاچا په سیاست کې حیرانوونکې پوهه درلوده، وېره یې نه پېژندله...ما په لومړي ځل د جنرالي په د ریشي کې ولید، ښکلی ښکارېده، سترګې یې اغېزناکې وې، مقابل لوری یې تر تاثیر لاندې راووست، په خبرو کې به یې موسکا ګډه وه، په ډېرو سختو حالاتو کې هم نه عصبي کېده، دې سړي خپل هېواد په لنډ وخت کې نړۍ ته ور وپېژاند...)).

امریکایي لیکوال پولاده د امان الله خان د ملګرو له قوله لیکلي ول:

((د دارالامان ماڼۍ د یوې غونډۍ پر سر جوړېده، امان الله خان راغی، د ماڼۍ جوړېدو ته خوشاله و، ویل یې چې د ماڼۍ کارونه باید له نږدې ووینو، خو موږ ورته وویل چې غونډۍ یخ وهلې، ځانونه مو وازمایل، پورته ختل ناممکنه ده، ښوییږو... خو پاچا وخندل، منډه یې واخیسته، په یوه ساه د غونډۍ سر ته وخوت. له هماغه ځایه یې په خندا را غږ کړل:

((ډېره ډوډۍ مه خورئ، زما غوندي ورزش وکړئ...)).

(په افغانستان کې اور) د کتاب لیکوالي میرمن ریاټالي سټیوارټ لیکلي ول: ((د افغانستان پخواني امیران مغروره او متکبره کسان ول، په سخته به یې چاته اجازه ورکوله چې ورسره ووینې، خو امان الله خان بې کبره انسان و، له ګارډ او محافظ پرته به په ښار او کوڅو کې ګرځېده، له غریبو خلکو سره به یې ناستې درلودې، د

هغوی مشکلات به یې لیکل...دی ریښتونی او صادق انسان و، کله چې له کابله ووت، نو په غزني او کندهار کې په زرګونو خلک ورباندې را ټول شول، ټول د پاچا امر ته ماتله ول، ویل یې چې د سقاو پر زوی حمله ور وړو، خو امان الله خان منع کړل، ویې ویل چې زما پاچاهي د افغانانو په خپل منځي جګړې نه ارزي.)).

یوه بل لیکوال لیکلي ول:

((په ایټالیا کې د پاچا ژوند سخت و، په ناز او نعمت کې را لوی شوي دې سړي نجاري کوله، ده هېڅوخت د ایټالیې د حکومت مرستې ونه منلې، ویل به یې چې لاس او پښې لرم، خیرات ته ولې کینم... یو وخت یې لاس ډېر تنګ شو، د افغانستان پاچا نادر خان ته یې لیک ور ولېږه، له هغه یې غوښتي ول چې په کابل کې زما یوه ټوټه ځمکه خرڅه او پیسې یې را ولېږه، خو نادر خان دا کار ونه کړ...امان الله خان بیا د مرګ تر ساته له هېچا، هېڅ ونه غوښتل...)).
افغان دیپلومات ډاکټر شاهي بای مستمندي لیکلي ول:

_((په ایټالیې کې د امان الله خان کور ته ورغلم، پاچا غریبانه ژوند درلود، ملکې ثریا د پاچا د کټ روجایي لیرې کړه، یو بالښت یې را وایست، راته ویې ویل چې دا بالښت د افغانستان له خاورې ډک دی، پاچا دا خاوره هغه وخت ورسره را وړه چې له افغانستانه را ووت.

پاچا پر همدې خاوره سر لګوي، وایې چې بوی یې ښه راباندې لګېږي، کله چې ناروغه شي، نو همدې خاورې ته پزه ور نږدې کړي، خپل سږي وپړسوي، وايي چې درملو ته ضرورت نه شته...پاچا وصیت کړی چې که مړ شوم او وطن ته مې د تابوت د وړلو امکانات نه ول، نو په قبر کې به همدا خاوره راسره ږدئ...)).

یوه بل اروپایي لیکوال لیکلي ول:

_((دې خلکو (افغانانو) کبر وکړ، د عزت، ترقي او پرمختګ چانس يې په لغته وواهه...دوی يو داسې پوه، مدبر، زړه سواند، زړور او پر وطن مين پا چا پسې واخيست، چې په افغانستان کې به بيا تکرار نه شي...)).

سوزان د دوه زره شپاړسم افغانستان عکسونه را وستل. خوار او په نس وږي، خړ پړ خلک، سوالګر، له خټو جوړ کورونه، وژنې، چاودنې، بمبارد، پرې کړې اندامونه... يې سترګوته ودرېدل.

د سوزان سترګې ډکې شوې، ګامونه يې واخيستل، د ډېوېډ جونز کتابچه يې د جهيل اوبو ته واچوله.

د خيمې خواته ورغله، د پلار خوشاله بږغ يې واورېد:

_ښنګه! ډاډه يم، پر غور نيکه به دې افتخار کړی وي.

سوزان ور وکتل.

پلار يې په حيرانۍ وويل:

_ته ژاړې!

نجلۍ خيمې ته ننوته.

(پای)

Get more e-books from www.ketabona.com
ketabona.com: The Online Library